Cemâleddin Mahmud Hulvî

Lemezât-ı Hulvî ez-Lemâ'ât-ı Ulvî

Lemezât

Tercüman 1001 TEMEL ESER

I

Cemâleddin Mahmud Hulvî

LEMEZÂT

Lemezât-ı Hulvî Ez-Lemâ'Ât-ı Ulvî

«Ağıztadı»

(I)

Bu eser,
Tercüman
Gazetesi'nin
bir kültür hizmetidir.

Tercüman 1001 TEMEL ESER
143

Cemâleddin Mahmud Hulvî

LEMEZÂT
(I)
«Ağız Tadı»
(LEMEZÂT-I HULVÎ EZ-LEMÂ'AT-I ULVÎ)

Mehmet Serhan TAYŞİ
tarafından açıklamalarla
yayına hazırlanmıştır.

İSTANBUL
1980

Tercüman
GAZETESİ'nin
bir kültür hizmeti olarak
yayınladığı
«1001 TEMEL ESER»
serisinin 143. Kitabı,
Cemâleddin
Mahmud Hulvî'nin
«LEMEZÂT I»
(LEMEZÂT-I HULVÎ EZ
-LEMÂ'ÂT-I ULVÎ)
KERVAN KİTAPÇILIK BASIN
SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
Ofset Tesisleri'nde
dizilmiş, basılmıştır.

1001 Temel Eser'i iftiharla sunuyoruz

Tarihimize mânâ, millî benliğimize güç katan kütüphaneler dolusu birbirinden seçme eserlere sahip bulunuyoruz. Edebiyat, tarih, sosyoloji, felsefe, folklor gibi millî ruhu geliştiren, ona yön veren konularda **"Gerçek eserler"** elimizin altındadır. Ne var ki, elimizin altındaki bu eserlerden çoğunlukla istifade edemeyiz. Çünkü devirler değişmelere yol açmış, dil değişmiş, yazı değişmiştir.

Gözden ve gönülden uzak kalmış unutulmaya yüz tutmuş **-Ama değerinden hiçbir şey kaybetmemiş, çoğunluğu daha da önem kazanmış-** binlerce cilt eser, bir süre daha el atılmazsa, tarihin derinliklerinde kaybolup gideceklerdir. Çünkü onları derleyip-toparlayacak ve günümüzün Türkçesi ile baskıya hazırlayacak değerdeki kalemler, gün geçtikçe azalmaktadır.

Bin yıllık tarihimizin içinden süzülüp gelen ve bizi biz yapan, kültürümüzde **"Köşetaşı"** vazifesi gören bu eserleri, tozlu raflardan kurtarıp, nesillere ulaştırmayı plânladık.

Sevinçle karşılayıp, ümitle alkışladığımız **"1000 Temel Eser"** serisi, Millî Etiğim Bakanlığınca durdurulunca, bugüne kadar yayınlanan 66 esere yüzlerce ek yapmayı düşündük ve **"Tercüman 1001 Temel Eser"** dizisini yayınlamaya karar verdik. **"1000 Temel Eser"** serisini hazırlayan çok değerli bilginler heyetini, yeni üyelerle genişlettik. Ayrıca 200 ilim adamımızdan yardım vaadi aldık. Tercüman'ın yayın hayatındaki geniş imkânlarını 1001 Temel Eser için daha da güçlendirdik. Artık karşınıza gururla, cesaretle çıkmamız, eserlerimizi gözlere ve gönüllere sergilememiz zamanı gelmiş bulunuyor. Millî değer ve mânâca her kitap ve her yazar bu serimizde yerini bulacak, hiç bir art düşünce ile değerli değersiz, değersiz de değerli gibi ortaya konmayacaktır. Çünkü esas gaye bin yıllık tarihimizin temelini, mayasını gözler önüne sermek, onları lâyık oldukları yere oturtmaktır.

Bu bakımdan 1001 Temel Eser'den maddî hiç bir kâr beklemiyoruz. Kârımız sadece gurur, iftihar, hizmet zevki olacaktır.

KEMAL ILICAK

Tercüman
Gazetesi Sahibi

ÖNSÖZ

AĞIZ TADI (LEMEZÂT)

I
MÜELLİF VE ESERE DÂİR

Devrinin değerli sûfî şâir ve ediblerinden olan Hulvî Mahmud Cemâleddin Efendi (1574–1654)'nin hayat hikâyesini, meşhur eseri "Lemezât" a eklediği otobiyografisinden tâkip edebiliyoruz: Saray Helvacıbaşısı Ahmed Ağa'nın oğlu olarak h. 982 (1574)'de İstanbul'da dünyaya gelen Mahmud Efendi, 14 yaşında iken, babası ve müstakbel şeyhi Hasan Zarîfî Efendi ile birlikte hacca gitmiş, İstanbul'a dönüşünde baba mesleği helvacılığa devam etmiş, gençlik şevkiyle süvariliğe heves duyup yaşıtlarının teşvîkiyle Dîvân–ı Humâyun Çavuşluğu ile Devlet hizmetine girerek kendisine zeâmet ihsan olunmuştur. Ancak, Mahmud'un gözü dünyâ mevki ve nîmetlerinde olmayıp, küfrân–ı nîmet olmamak için verilen hizmet ve maîşete rızâ göstermiş; gerçekte, Hakk'a yakın olmak için büyük bir incizâb duymuştur.

Nitekim, çok geçmeden, Halvetiyye tarıkatının Sümbüliyye koluna mensub, Koca–Mustafa–Paşa Tekkesi, şeyhi Zarîfî Hasan Çelebi'ye bîat ile ondan icâzet almıştır. 1007 (1599)'de, Avusturya'ya karşı açılan Uyvar Seferine katılmadığı için

zeâmeti Vezîriâzam tarafından elinden alınan Mahmud, babasının hatırı için bir müddet daha Dîvan Çavuşluğunda kaldıysa da, nihâyet 1010 (1601–2)' da bu vazîfeden istîfâ etti. İnsanlardan uzaklaşıp, halvet ve uzleti ihtiyâr ile, kendisini şeyhinin terbiyesine teslim etti.

Hulvî, Sümbüliyye tarîkına girişini şöyle hikâye eder: "Bir Yeniçeri Kâtibinin inşâ ettirdiği Yenikapı Mevlevîhânesi'nde, bir gün dervişlerin "Mesnevî" okuyup, semâ ettiklerini görünce, içinde tasavvufa bir meyil duyar. Bu sıralarda sıtmadan muztaribdir; birgün nöbetden titreyerek Merkez Efendi Zâviyesine gelir ve istirâhat için uzanınca uyuya kalıp bir rûyâ görür: Rûyâsında, başında siyah bir imâme olduğu hâlde Merkez Efendi, kendisine: "Oğul bize gel!" hitâbında bulunur. Heyecanla uyanınca sıhhate kavuştuğunu hisseder. O hafta, salı günü, vaaz vermek üzere, Merkez Efendi zâviyesine gelen şeyhinden, gördüğü rûyâyı tâbîr etmesini ister. Şeyhi de: "Sana şeyhlik hibe etmişler" der. Gerçekten o hafta, cuma günü, Hulvî'ye bîat nasîb olur. Bîat esnâsında, şeyhi, "Siz bizim hac yolunda yoldaşımız ve dostumuz olmuştunuz; şimdi biz size tarîk de yoldaş olmaz mıyız?" der.

Tarîkata sülûkünü tamamlayan Hulvî, 1028 (1619)'de, ikinci def'a Hicâz'a gider. Dönüşte Mısır'a uğrayıp Gülşeni zâviyesinde misâfir kalır. Tekke mensublarının hâlini beğenerek post–nişîn Gülşenî–zâdelerden Necmeddin Hasan Efendi'den inâbe olarak irşâda me'mur edilir. İstanbul'a dönüşünde, Gülşenî olması dolayısiyle, tarîkat yoldaşları arasında çıkan dedi–koduyu, şeyhi Zarîfî Çelebi: "Tarîkatımız tektir; aramızda ayrı gayrı yoktur" diyerek önler; Mahmud Efendi'ye Dâvudpaşa Câmii Vaîzlığını te'min eder. Şeyhi, ölünce, oğlu ve zaviye post–nişîni İbrahim Efendi, ona "halîfe'lik vermiş ve Şehremini'ndeki Şirvânî Tekkesine şeyh tâyin ettirmiştir. "Hulvî Tekkesi" adıyla anılan bu zâviyede ömrünü tamamlayan Mahmud Efendi, 1064 (1654)'de vefâtında, buranın hazıresine defn edildi. Nisârî'nin:

"Can–i Hulvî eyledi ikbâl şehd–i cennete" (–1064) mısrâı vefâtına "târîh" dir.

Şiirde kullandığı "Hulvî" mahlasını alması, Mevlânâ Dîvânı'ndan yapılan bir tefe'ül (fal bakma) neticesinde vuku bulmuştur. Bir "Dîvân-ı Mevlânâ" satın alıp şeyhine hediye edince, şeyhi: "Gel, Helvacı-zâde, sana Mevlâna hazretlerinden bir mahlas ricâ edelim diyerek, üç İhlas, bir Fâtiha okuyup Dîvân'ı açınca, şu rubâî çıkar:

"Men kâne ulviyyâ Tervihim ma'nânen
Kad câe hulviyyâ Elvânen elvânen"

Bu rubâî işâret sayılarak, Mahmud Efendi, bundan böyle "Hulvî" mahlasını kullanır.

Bursalı Mehmet Tâhir Bey ("Osmanlı Müellifleri", 1, 61), Hulvî'nin eserlerini şöyle tesbit eder: 1) "Gülşen-i Râz" a şerh yazan Lâhîcî'nin tercümesi ("Câm-ı dil-nevâz"); 2) Taşlıcalı Yahya Bey'in "Hamse" sine nazîre; 3) Mükemmel ve müretteb "Dîvân"; 4) Vaaza dâir bir eser ve nihâyet sâdeleştirmesini sunduğumuz; 5) "Lemezât-ı Hulvîyye ez-lemehât-ı ulvîyye" (-ulvî parıltıların ağızdaki tadı).

Kısaca "Ağız tadı" diye karşıladığımız "Lemezât-ı Hulvîyye" ni te'lîfine 1018 (1609)'de başlanmış ve eser 1030 (1621)' de tamamlanmıştır.

Tertip bakımından, bir "mukaddime", 23 "lemza" (her lemza üçer "zâika" ya ayrılmıştır) ve bir "hâtime" den terekküp eden eserin "mukaddime" sinde, ilk dört Halîfe ve dört mezhebin İmam'ları, Oniki İmâm; lemza'larda ise, Halvetîliğin isnâd halkasını teşkîl eden büyük şeyhlerinin, zâıka'larda ise bunların halîfelerinin menkıbeleri, doğup öldükleri yerler, yaşadıkları devrin halife ve hükümdarları kayd edilmiş; "mukaddime" de 22, "lemza" larda 118, cem'an 140 zâtın biyografisi verilmiş; "hâtime" de ise, müellifin görüştüğü 52 şeyh işâret, müteâkıben de müellifin otobiyografisi ilâve olunmuştur.

Şâir, edîb, devlet adamı, hattâ hükümdarlar gibi pek muhtelif

mârifet ve meslek erbâbını sinesinde toplayan, 40 küsur şubesi, 500'ü aşan şeyhi ve muhibbiyle Osmanlı coğrafyasına yayılan; Ticâniyye koluyla Afrika'da Hartum, Tunus, Cezâyir ve Fas'a; Gülşeniyye, Rûşeniyye ve Demirdaşiyye kollarıyla Mısır, Habeşistan ve Yemen'e; yine Rûşeniyye koluyla Azerbaycan, İran, Türkistan, Afganistan ve Hindistan'a kadar yayılan Halvetiliğin meşhur şeyhlerinin menkibelerini toplaması bakımından eser, gerçekten mühimdir ve "temel eser" îtıbârına şâyandır.

Hulvî tasavvuf ve haltercümesine âid 50'ye yakın muteber kitâbı tarayarak "Lemezât" ı vucûda getirdiğini zikr ile, faydalandığı eserlerin adlarını işâret eder.

Basılma mazhariyyetine ermeyen kaynak eserlerimizden olan "Lemezât" ın muteaddid el yazmaları mevcuttur. Daha önce kataloglarda tavsif edilen 7 yazma nüshasına (Süleymâniye–Hâlet Ef. Ktb. Nr. 281, –Hacı– Mahmud Ef. Ktb. nr. 4546 ve 4536; Millet–Ali Emîrî Ktb. nr. 1100 ve 1101 nüshalarının tavsifi için bakınız: İstanbul Kütüphaneleri Tarih–coğrafya Yazmaları Katalogları, 1, 479–481. Topkapı Sarayı – Emânet Hazînesi Ktb. nr. 1229 ve Hazine Ktb. nr. 241 nüshaları için bak. F. E. Karatay, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, 1, 374–375), şu nûshaları da îlâve edelim: Süleymâniye – İzmir nr. 376 (1044'de kopya edilmiştir), Düğümlü–Baba nr. 565; İstanbul Üniversite Ktb. TY 1894; AnkaraDil ve Tarih–Coğrafya Fakültesi Ktb., İsmâ'il Sâib Sencer kıs. nr. 722.

Bugün yalnız dil itibariyle değil, kullandığı tasavvuf terimleri dolayısiyle de güç anlaşılan bu kaynak eserin sâdeleştirmesine, Alî Emîri kitabları, Şer'iyye kısmı nr. 1100'deki tam ve okunaklı yazma nüsha esas alınmıştır.

Sunduğumuz sâdeleştirmeden, tumturaklı aslını tâkip edemeyen araştırıcı ve genç neslin faydalanacağını ümid ediyoruz.

Mehmed Serhan TAYŞİ

Bismillâhirrahmânirrahim.

"Ehl–i irfane kande mâniden zevk ile olmasa eğer lemezât,
Alem–i dilde zâhir olmaz idi pertev–i nûr şu'le–i lemehât.

Tanrı, isminin ışığıyle fazilet üzerindeki karanlıkların aydınlatıcısıdır. Hak yolunun mürşîdî ve O yolun sırlarını hâl diliyle dile getiren taliblerin kalblerine ulaştıran O'dur.

Şiir

Esta'izubillah min keyderracîm,
Fazlı bismillâhirrahmânirrahim,
Bâ–i bismillâh miftâh–i Hûdâ,
Rah–ı revân–ı Hakk'a oldur müktedâ,
Cân ile herkim, diye "Bismillâh",
Nâîl–i izzet olur bi iştibâh,
Dense "Errahmân" şevk ile eğer,
"Errahîm" ile olur ehl–i basar.
(Hulvî)

"Her iş Besmele ile başlar" fehvâsınca;

Şiir

Her bir cân ile ki vü bîgâh–i zikr idûb "Lâ ilâhe il-
lâllâh,
Revzen–i cân ü dil–kûşâd olub keşfolur ana sırr–ı
Bismillâh".

Besmele makamlarının yazılması ve hamdele makamlarının söylenmesi velâyet sırrının şûkrûne vesile olan kişinin, nimete hak kazanmasıdır.

Şiir

Şükr ol Allâh'a kûn, oldur Rezzâk,
Rızkı iden o vâri kamu âfâk
Anı tesbîhle halk–ı cihân zikr ider bi'l–ışiyyû ve'l–
işrâk.

Bu vücûdu yokluk âleminden vücûd sahrasına getiren, insanın tabîatını kendi lutfuna lâyık, hamd ve şûkrûne dâîm kılan o dur.

Şiir

"Hamd ü minnet Hüdâ'ya subhu mesâ,
Kim, bizi yokdan eyledi inşâ,
Suhân–ı âlemde Âdemi mevcûd-
İtti idrâk ile ânı gûyâ".
"Bir kutsî Hadisde Cenab–ı Hakk–

—"Ben bir gizli hazine idim bilinmekliğim için mahlûkatı yarattım" deyip, yücelik halvetiyle, birlik tecellîsi'nin mazharı olan Âdem için âlemi yaratmış olduğunu buyurup:

"Allah önce aklı (Akl–ı cûz) yarattı ve aklı–cûz'e delil eyledi" fehvâsiyle hûkmetti.

Şiir

Gizlü kenz iken el Hûdâ–i cemîl,
Biledi ki biline Rabb–ı Celîl
Reşu–ü nûr etti halkına zulmetde,
Nûr–ı mazhar olanı etti delîl.

İnsan vücûdunun mülkünü Rahmân'ın âyetlerinin tecelligâhını ve "İsm–i âzâm" sırrı'nı ve gerçek himâye edicinin kimliğini ilimde rûsûh peydâ eden fazilet sahibi kişileri bildirir.

Şiir

"Manzar–ı envâr–ı Kudsiyye olan insândır,
Mazhar–ı esrâr–ı nûriyye olan insândır."

"Mâ'sivallâh" ı ve "Ledûn İlmi" nin sırlarını, ezelî sırların ve "Kenzimahfî" nin sırları, insana râcîdir. Ve bu sırlar Adem'in yüzünden, ezelî nûrlar ve ceberût âleminin hâberleri tecellî eder. Bu ise ancak, halvethânelerdeki izzet sahibi kişileri kudret elinde tutar. O "Feizâ Sevveytuhu" ile zâhirini tasviye ve "Ve nefahtû fihî min rûhî" ile batınını tezkiye ederek kendisine kendi rûhundan rûh nefredilir. Ve mânevî fetihler, havas ehli ve büyük "Aksa" daki hikmetlerin bilinmesi için;

"Allâh, bütün isimlerini Adem'e öğretti. Ve meleklere Adem'e secde etmelerini emretti." (Kurân, 1, 31, 34) diye buyuruldu.

Şiir

"Göricek Ademi gelûb vücûde,
Etti cûmle melâ'ik ânâ secde."

"Muhakkak ben yeryûzûnde bir halife yaratıcıyım" (K.II, 30) âyetiyle hilâfete mazhar olduğu için hûrmet

ve tebcîle lâyık görüldü. Cennet bahçeleri ve kerâmet minberinde karar kılmışken, takdîr edilen olayların zuhûru için "Adn Cenneti" nden arz'a" iki arzın, iki dünyânın hâlifesi sıfatiyle sefer eyledi.

O peygamberlerin babası ve gönderilenlerin ilki olmuştu.

Şiir

"Sülbü Adem'den zuhûr etti havass,
Evliyâ û enbiyâ amm ile hâss."

Allah'a bağlı kişilerin rehberi, ihvânın seçkini, sâliklerin rehberi, yücelikler makamının sahibi olan Allah dostları. "Kim Allah'ın dinine sımsıkı tutunursa, O, muhakkak doğru bir yola iletilmiştir." (K. III, 101) sıfatıyla sıfatlanmışdır. "Bizi, (itikad, söz, iş ve ahlâkımızla) doğru yola ilet. (Bizi, islâm dîni ve peygamber yolu olan hak yolda sabit eyle...)" (K.I, 6) âyetiyle dua'ları Hak katında makbûl ve vücûd'un tasviyesiyle nokta–i vücûd'un ma'nâsına yol bulup"– Kendilerine (fazlından ve ihsânından) nimet verdiğin kimselerin (peygamberlerle velilerin) yoluna kabul buyur" (K.I., 7) âyetinin mazharı olmuşlardır.

Şiir

"Ma'zûb oluna ilme yâ Râb veliyy–i hemdem,
En–ni'metu aleyhim'den ayırma bizi bir dem."

deyip, azâba uğramış sapıklar zümresine katılmakdan emin olup "–Sana öğretilen ilmi başkasına ta'lim et, öğret" (Hadis) i hükmünce, irfân tahsili ve vicdân iktisâbına muvaffak olup; "–İşte, kalplerinde şüphe bulunanlar, fitne aramak ve te'vîle gitmek için Kur'ânın müteşâbîh âyetlerine uyarlar. Halbukî, o müteşâbîhin

tevîlini ancak Allâh bilir. İlimde rüsûh bulmuş kişilerse "–Biz ona inandık; açık ve kapalı (müteşâbîh) bütün âyetler Rabbimiz katındandır derler" (K. III, 7) âyetinin esrariyle kevnin fenâsına ve levnin bekâsına ulaşırlar. Hûdâ'nın yardımıyla; "–Allâh'ın hidâyet ettiği kimse, hak yola ulaşandır." (K. VII, 178) fehvasınca, dünya ve ukbânın reisliğine tâlib olan kişi, bâtın tecellîlerinde ilerleyeyerek, zâhirinin tasviyesiyle "kalb–î selîm'e, doğru tabiate ve iç (gönül) gözûnün açılmasına vesile olur. Sonra "–Gerek âfâkda, gerek kendi nefislerimzde âyetlerimizi yakında onlara göstereceğiz." (K. XL, 53) âyetinin delâletiyle hakkın mutlak tecellilerine ulaşırlar.

Şiir

"Göz açıp âleme nazar eyle,
Masivâdan öğme güzel eyle."

Feyz olmıya olan istidâdı nisbetinde "–Allâh, göklerin ve yerin nûrudur" (K. XXIV, 35) âyetiyle gönlü ve gözleri aydınlanıp, temiz ve ulvi hislerle dolar. "–Diri her şeyi sudan yarattık" (K. XXI, 30) âyetinin mânâsınca vücûd ağacı meyvâ verir. "Murtazâ" nın dediği gibi O, şarkta ve garpta olmayan sonsuz ilâhî hüküm sahibidir. Nitekim ilâhî emirde; "–Şüphesiz O, çok yücedir, hikmet sâhibidir". (K. XLII, 51) diye buyurulmaktadır. Onun nûru hikmetiyle her türlü noksandan, kusûrdan ve cehâletten kurtulur, cân ve gönül aynasının pası silinerek, ilim ve ma'rifet nûruyla parlar.

Şiir

"Şöyleki ilm ile ola nûrânî,
Nola itse ihâta nûrânî,"

Bu kişiler, "İnsan–ı Kâmil" ve "Adem–i hakîkî" dirler.

Kur'ân–ı azimde "–Ben, senî risâletlerimle, kelâmimla (bûtün), insanlardan mûmtaz kıldım" (K; VII, 144) buyrulması, onların, yâni Nebîlerin ve onların vekilleri olan Velîlerin irşââd edici sözlerinin değeri, gerçek mûlk sâhibi olan Allâh'dan gelmiş olmalarındandır. O ulaştırıcı Nebilerdir ki, (Salât ve Selâm üzerlerine olsun) tebliğleri bütün zaman ve mekânlar için geçerlidir.

Şiir

"Üçyüz on üç mürsel oldu bîşûvâ,
Yüzyirmi dört bindir Enbiyâ,
Artık eksik cûmlesine sad–ı vürûd,
Hem salâtile selâm itsûn Hûdâ."

"Lemezât" ı kaleme alırken yararlandığımız kaynakları şöylece sıralayibiliriz:

"Tezkiretû'l–evliyâ, Nefehâtû'l–ûns, Tercûme–i Nevâî (Nefahât tercemesi), Terceme–i Lâmiî (Nefehât tercemesi), Ravzatû'l–Fâ'îk, Mevzuât'l–ulûm, Tuhfetu'l–uşşak, Ravzatû's–Şûhedâ, Minhâcû'l–Mûzekkirîn, Menâkıb–ı Şeyh Safî, Şekâ'ikû'n–nu'mâniyye, Terceme–i Şaka'ik, Manâkib–i Sinan Çelebi, Tezkire–i Devletşâh, Vesâyây–ı Kudsîyye, Zehretûr–riyâz, Şevâhîdü'n–nûbüvve, Menâkıb–ı Ubûdî Dede, Menâkıb–i Muhyî Efendi (İbrahim Gûlşenî Menâkıbı), Bostânû'l–ârifîn (Arapça), Tercûme–i Bostanû'l–ârifîn (Farsça), Tabakat–ı Şa'raviyye, Tarîh–i İbn Hallikân, Tarîh–i Taberî, Tarîh–i Güzîde, Rumûznâme–i Kefelû, Câmî'ûl–hikâyat, Tarîh–i Mîrhond, Revnâkû'l–mecâlis, Reşahât ayne'l–hayât (Aynî Ali Ef.), Ravzatû'l–ahbâb, Mûsâmeretû'l–ahbâr, Hâmisû't–tevârîh (1. kitap), Firdevsû'l–mevâ'îz, Riyâzû's–sâlihîn, Risâ-

le–i İbn Îsâ, Risâle–i Bâlî Efendi, Risâle–i Ali Dede, Risâle–i Muabbir Hüseyin, Mecâlisû'l–uşşâk, Tarîh–i Aşıkpaşa, Tarîh–i Beyzâvî, Faslû'l–hitâb, Maksad–ı Mir'âtû'l–aşk, Müncî'l–akvâm, Şerh–i Zarîfî, Şerh–i Sürûrî, Tarîh–i Alî."

Bu kaynakların her birinden bulunan şeyhlerin hâl tercûmeleri yazılmıştır. Bazı bilgileri ise saâdetimizin senedi olan Şeyh efendimizden duymuş olduklarımızdır.

Şiir

"Evliyâ'nın menâkıbı imlâ,
Oldu minnet Hûdâyâ subh û mesâ,
Kimi terceme kimi dahî nakl,
Nola olsa, kabûl ehl–i akl,
Cûmlesinden budur hemân maksûd,
"Hulviyâ" âkibet ola Mahmûd."

LEMEZATIN MUKADDEMESİ:

1. FASIL: MÜ'MİNLERİN EMÎRÎ HZ. EBÛBEKRİ'S–SIDDÎK (RA)'I BEYAN EDER:

İsmi "Abdullâh", Şerefli nesepleri "Abdullâh b. Ebî Kahhâfe Osman b. Amm b. Merre b. Ka'b"dır.

Şiir

"Enbiyâ Serverine oldu refîk,
Evvel î'mân idendürür Sıddîk,
Vây anâ kim adâvet ide anâ,
Vâcibû'l–katl olup o'dürür zındîk".

O, şefkat Sultanının dostu ve Mekke'den Medine'ye hicretinde yol arkadaşıydı. Nakl edilir ki, Kâbe hâricinde "Sûr" dağı eteklerinde bulunan bir mağârayâ girerek saklanmışlardı. Güvercinin yuvası ve Örümceğin ağı ile onları Cenâb–ı Hakk'ın korumuş olduğu kıssa

meşhûrdur. Ebu Bekir hazretlerinin mağara önüne gelen düşmandan ürkmesi üzerine, Sultan–ı Resûl "–Gayb âleminin askerleri bizimledir ve bizi gözlemektedirler" demesi üzerine, Hz. Sıddîk, "–Ey Allah'ın Resûlü bende onları görebilseydim" diye niyâzda bulunurlar. Hazret de "–Onun görülmesi zikre devâm ile olur"demesi üzerine, "–Ey Allâh'ın Resûlü, ben Allâh zikrinden uzak değilim" der. Hazret "–Doğru söylüyorsun yâ Ebû Bekir... ama, bu ancak zikir telkînı ile olur" diyerek "ahfa" (gizlilikle, gizlice) ile "Hafîzikir" i kendisine verip öğretir ki, bu tarz zikir, "Nakşbendiyye" azîzlerinin ve "Hâcegân" tâifesi ve azîzân tâîfesinin zikirleridir. Resûlullâh Efendimizin bu zikri telkîn edişi şöyle nakl edilir; "–İki cihan güneşi zikr–i hafî'yi Hz. Sıddîk'a telkîn ederken, Hz. Sıddîk diz üstü oturmuştu ve Hz. Peygamber de oylukları üzerine oturmuştu. Mübârek gözlerini yumarak, Hz. Ebû Bekr'in kulağına üç kere kelime–i tevhîdi (Lâ ilâhe illâllâh) ilkâ etti". Bundan sonra "–Ne gözler gördü, ne de işitti" fehvâsınca sırlar açılıp, gayb âleminin keşfi zuhûr etti. Resûlûllah Efendimiz "–Yâ Ebû Bekir müjde olsun ki, Allâh Teâlâ diğer insanlara aynen tecellî ederken, sana husûsî tecellî eyledi". Ve yine buyurduki, "–Ya Ebû-Bekir, sizi, sık oruç ve namazınızla değilse, dâimî zikrinizle diğerlerinden faziletli kılar ve o hâl sende yerleşmiştir. Ve devamla "–Yâ Ebû Bekir, sen hakkın sevgili kulu, hak yolunun açıklayıcısı ve dinin ikâme edicisisin". Nakl edildiğine göre; "–O sırada "mî'râc" vukû-buldu. Sultan–ı Resûl; "–Yâ Cebrâ'il bu mânâyı söylediğinde halk inanmazsa ne yaparım" deyince, Cebrâ-il (AS); "–Ebû Bekri's–Sıddık, nûr gözüyle mîrâcın ahvâlini görmüş ve işitmiştir. Ona sormalarını söyle " dedi. Vekıâ Ebâ Bekri's–Sıddîk'a sorulduğunda, bunu tasdik ederek "–Kudûs'e değil, arşa çıktım dese doğrudur" der. Resûl Hazretleri (SAS) bu sözü işitince,

"–O Sıddîk'dir diye buyurdu. Yine Ebû Mes'ud el–Ensârî'nin nakline göre; "–Hazret–i Ebû Bekri's–Sıddîk'ın İslâmla şereflenmesi de vahîy emrine benzer. Resûl–u Ekbere vahîy gelmesinden bir evvelki gece Hz. Ebu Bekir; rüyâsında bir nûr bulutunun inerek, âlêmi ışığa boğduğunu ve o nûr bulutunun Kâbe'nin tam üzerinde durduğunu gördü. O nûr'un ışığından aydınlanmayan yer kalmadı. Ve O nûrdan şu'beler peydâ oldu. Her şubesi bir yöne çekilip gitti. Ve kuzey–batı cihetini aydınlattı. Ve sonra hepsi bir yere gelip, Ebu Bekir'in hânesine dâhil oldu. Ve bu hâl ile safâ bulmuş ve kendinden geçmiş bir halde uyandı. Bu rü'yâ'yı Yahûdî âlimlerinden birine anlatarak tâbirini istedi ise de, kıskançlığından "–Aldatıcı boş bir rü'yâdır" diyerek, tâ'bir etmekten kaçınmıştı. Bu hâl ile ticaret kasdiyle seyâhat eylerken yolları üzerindeki "Bahirâ" râhibinin kilisesine uğrayarak, hatırlarına gelen rû'yalarını rahibe söyledi. O da bu rû'yâyı "–Yâ Ebû Bekir Hak. Teâlâ sizin aranızdan bir peygamber çıkaracak, âlemi onun ümmeti ile dolduracak ve sen onun vezirî ve halifesi olacaksın" diye yorumladı.

Şiir

"Bir nebî zâhir ola sizden olub bedr temâm,
Alemi ide münevver yerine sensin imâm,
Rûz–i mahşerde elinden nûş–gûser, ideler,
Her kim eylerse sana her dem salavâtla selâm,

Hz. Ebû Bekri's–Sıddık (RA), O'rûyâ tâbirini hafızasına nakş ederek, o ânın zuhûruna hazırlanır. Ne zaman ki, Resûlullâh (SAS) Hazretleri vahye mazhar olur, ve Peygamberlik dâvetiyle halkı, Allâhın emrine itâata çağırdığında, Hz. Ebû Bekir'i de dine dâvet ettiler. O da mû'cize göstermesini ricâ edince, Hz. Resûl (S.A.S) "–Rûyâ sana yetmez miydi ki, onu rahib Bâ-

hirâ'ya tâbir ettirmiştin" demesi üzerine hemen o ânda imâna geldiler.

Menkıbelerinden biri şöyle nakl olunur. "–Bir gece Resûl–ü enbiya (AS), Ebû Bekir'in evine konuk olmağa geldiler. Ebû Bekir ise Hazretin evine gitmişti. Orada yoklardı. Tekrâr evine döndüklerinde hanımına "–Sultanı ziyaret ettiniz mi?" diye sorduğunda, hâtun "–sizi bekliyorlar" diye cevâb verdiler. Ebû Bekir (RA), "–Sultânım niçin yemek yemediniz?" dediklerinde "–Vallâhî ben sensiz yememeğe ahd ettim" diyerek, birlikte yemeğe başladılar. Nakl edilir ki, "–Hazretin yediği her lokma yerine bir yenisi o ânda tabakta beliriyordu. O yemekten ev halkı yedikten başka, dışarıdan da bir çok kişi gelip yedikleri hâlde, Tanrı şâhiddir ki, yemek başlandığı gibi duruyordu.

Diğer bir menkıbesini de Hz. Ebû Bekir (RA) şöyle nakleder; "–Cahiliye devrinde bir ağacın gölgesine oturmuştum, bir budağı eğilerek başımla beraber oldu. Hayret içinde iken, O dile gelerek, bana "–Yâ Ebû-Bekir, sizin kavminizden bir peygamber zuhûr etse gerektir ve sen onun yakın adamlarından olsan gerektir" deyince, ben "–O saadete ne zaman ulaşırız?" diye sorduğumda "–Yakınlaştığında sizi ikâz ve haberdâr ederiz" diye cevapladı.

Şiir

Gelicek vakt–i İzzet û devlet,
Senî tebşîr ile olur himmet,

Zamanı gelipte, ba's (Vahiy geldiği) gecesi bir nidâ geldi ve "–Senin dostun Muhammed (SAS) peygamber oldu. Dünyâda hâka tâlîb olanlara haber olsun, zaman geldi, yetiş vargit" dediler. Dışarı çıktım. Hazret'in evine giderken, Hazret'e rastladım. O hemen "–benim Peygamberliğimi sana müjdelediler, imâna gelir misin?"

dediğinde, işitir işitmez kabûl ettim.

Diğer bir menkıbesi de, "—Yemen ülkesine ticâret için giderken, yolda yaşı 400 yıldan fazla olan nûranî yüzlü bir zâta konuk oldum.

Konuşma esnâsında yaşlı adam "—Ey Kureyşî! Bazı kitaplarda Kureyş kavmî üzerine bir peygamber geleceğini, Benî Hâşîm'den olacağını, onun biri yiğit, biri koca iki dostu olacağını okudum"deyince, ben, "Vasıfları nîcedir?" dedim. O, "—Koca kişinin göbeği üzerinde bir siyah ben vardır ve Benî Temîm kabîlesindendir"dedi. Hemen o hâlimi râhibe gösterdiğimde boynuma sarılarak bir Arapça beyt yazıp, ona ulaştırmasını rica etti. Hz. Ebû Bekir (RA) "Mekke" şehrine döndüğünde Hz. Resûlullâh (S.A.S) i dâvet üzerinde buldum" diye nakleder.

Sayısız kerâmetlerinden biri Hz. Ayşe (R. Ah.) tarafından şöyle nakledilmektedir. "—Babam Tanrı Emîri'nin yanına gittiğinde, halkın, babamın nereye defn edileceği konusunda ihtilâfa düşdüğünü ve bazılarının, şehidler arasına gömülmesini teklif ettiklerini görünce, ben de hücremde Resûlullâh'ın yanına defn edelim teklifinde bulundum. Halk tereddütde kaldı. Bu esnâda bana bir ânî uyku geldi. Uykumda —"Sevgiliyi sevgilinin yanına koyun" diye bir ses duydum. Uyandığımda, halk "—Ey, Ayşe, biz bir ses işittik, sizde işittiniz mi? dediler. Bende rûyâda gördüğümü söyledim. Hepsinin rızâlarıyla oraya defn olundu. Diğer bir kerâmeti ise, vefâtında Hz. Ebû Bekir (RA) "—Benim tabutumu Resûlullâh'ın ravzasına arzeyleyin ve "—Yâ Resûlullâh, Ebû Bekir huzuruna geldi, deyin,. İzin verilirse, hücreye defn edin" dedi. Defin esnâsında hücrenin kapısı açılıp, "—Dostu dost'a ulaştırın" diye bir nidâ geldi.

Hz. Ebû Bekir (RA), iki yıl, üç ay, dokuz gün halife oldu. Hicretin 13. cuma günü âhirete intikal eyledi. Hastalığı sırasında, hilâfeti müddetince, dostları arasın-

da danışma arkadaşı olan "Abdurrahman İbn–i Avf"ı çağırarak, ashabdan ve dostlarından seçkin kişileri huzuruna dâvet etmesini istedi. Dostları ve ashâb'ın seçkinleri onu ortalarına alarak çepe çevre etrafını sararak oturdular. O, onlara hitâp ederek: "–Ey aşere–i Mübeşşere ve ey! kadri yüce'sâadât' isterim ki, hepsinin üzerine halkın ve Hakkın rızâsını kazanmış ve benim yakınım olan birini "Halîfe" bırakayım" dedi.

Ashâb "O zât kimdir?" diye sordular. O, "Ömerû'l–Hattâb'dır" dedi. Abdurrahman İbn Avf: "–Güzel düşünmüşsün, ama Ömer asabî mizâçlı bir kişidir" diye cevâb verince; Hz. Ebû Bekir, "–Ömer benim yavaşlıkla işleri halletiğimi gördükçe ızdırap çekerdi. Ama iş kendi başına gelince, o hâlinden vaz geçer" dedi. Bunun üzerine sahabîlerin hepsi rızâ gösterdiler. O da kâğıt ve kalem isteyerek Hz. Ömer için Hz. Osman'a "Hilâfetnâme" yazmasını buyurdu. Bu "Hilâfetnâme" nin metni özetle şöyledir:

"–Sen, Ömerü–l–Hattâb'ı mü'minlerin üzerine zanlarından uzak, aralarında adaleti gözetmen, zulme aslâ rıza göstermemen, hayır işlerinde önde koşman için; "–Allah, imân edip ve sâlih ameller işleyenleri bağışlar, duâ ve ibâdetlerini kabûl eder. Fazlından onlara ziyâde de verir. Kâfirlere gelince: Onlara şiddetli bir azâb vardır (K. XLII, 26)" fehvâsınca hükmedesin diye halife nasb ettim diyerek, "Ahitnâme" olarak oradaki hâzır olan sahâbîlere imzâlatıp, tasdîk ettirdikten sonra, yeni halifeye biât etmelerini istedi.

"Ahitnâme" yi teslim ederek, Hz. Ömer (RA) i yerine "halife" bıraktıktan sonra, Bekâ ülkesine doğru, fenâ âlemini terkedip gitti.

Şiir

"Yârgâr–i hazret–i sırdâr–ı Resûl–i En biyâ,
Azm–i ukbâ eyledi ol sâhib–i sıdk u sefâ,

Kalmadı dehr–i dânâ hazrete ne yâr'ına
Akil isen sen dahî bu dünyâ'dan ummâ vefâ"

Kerem sâhibi imamların rehberi olan Hz. Ebû Bekir (RA)'nın inci değerindeki sözlerinden bazıları şunlardır: "–Doğruluk seninle olsun, doğruluk seni ölüme dahi götürse, doğruluk bir emânettir ve yalan bir hiyânettir". "Mülkün sâhibine baş kaldırılmasın ve O kişi o yere hâkim tâyin edilmesin". "–İdâreci, halkın makbûlü olmazsa zâyi olmuş eşyâdan sayılır", "–Sözünü yakıcı eyleme, bağış ve cezâ'da sana güveneni ümitsizliğe düşürme, senden o, çekinsin, fakat sen onu korkutma", "Allâh şu dört hasleti kimin üzerinde bulundurursa, onu bağışlananlar zümresine katar; Günâh sahibinin tövbe, kibir sahibinin kibrini kırması, ihtiyâç sahibine yardım edendir", ve "–Yardımı Allâh'tan iste, ondan başkasından değil, zirâ O ihtiyâç sahiblerinin tek ve benzersiz sığmağıdır"diye buyurur.

II. FASIL:

"MÜ'MİNLER EMÎRÎ HZ. ÖMER B. EL HATTÂB (RA)'İ BEYÂN EDER:

Sahâbenin süsü, hakkın ve hukuk'un koruyucusu, Resûlullâh (S.A.S) Efendimizin cân dostu olan Hz. Ömer b. el–Hattâb (RA)'ın Künyeleri "Ebû Hafz" lâkâbları ise "Fârûk" dur, şerefli nesebleri şöyle bilinir; "Ömer b. Hattâb b. Nüfeyl b. Abdûlazîz b. Riyâh b. Abdullâh b. Zirâh b. Adî b. Ka'b b. Levî'dir.

Şiir

"Aşikâr eyledi dinî Ömer
Ehl–i velâyet açtı gösterdi hûner.
Kırdı adâyı hâbibin aşkına yerini kâfirlerin şakar."

Resûlullâh (S.A.S) Efendimiz, nübüvvet nûruyla Hz. Ömer'in hidâyetinin tamam olduğunu anladığında "–Yâ Rabbî, İslâm dinî'ni Ömer'le veya Ebû Cehl'le aydınlat" (1) diye duâ etmekteydi. Duâları Hakk katında kabûl edilib, "Ebû Kubys Dağı Mağarası" nda gizlice beş vakit namaz kılıp, duâ etmekte iken, Hz. Ömer (RA) mensûb olduğu düşman safları içinden Hz. Resûlullâh'a kasd etmek niyetiyle Hazretin kapısına

(1) Bu duâ'da Resûlullâh Efendimiz "–Yâ Rabbî sen dinini iki (amr) dan biri ile münevver eyle" demiştir. Arab dilinde (Ömer) ve (Amr) kelimeleri yazılışları aynidir. (Amr)'ı (Ömer) den ayırmak için (Amr)'ın önüne bir (vav) ilâve edilirdi. İşte Hz. Resûlullâh Efendimiz kureyşin bu kudretli iki kişisinden birinin hidayeti için niyâz etmişti.

geldi. İçeri girdiğinde, Risâlet Sultanı iki elini kaldırarak güler yüzle "–Gel yâ Ömer" diye konuştu. Bu sıcak hitabın tesiriyle, İslâm'ın nûru Hz. Ömer (RA)'ın gönlünü ve içini aydınlattı. O esnâda islâma girmeyi ricâ etmesi üzerine, Hz. Resûl kendilerine bizzât "Kelime–i Tevhid" i söyletirler. Gitme zamanı geldiğinde, Risâlet Sultanı "–Birlikte gitsek nasıl olur?" diye onun gönlünü almak istediğinde, Hz. Ömer (RA) kılıcına davranarak "–Gidelim" demesi üzerine; "Olur, fakat senin kılıcınla gitmek gerekmez, zirâ "Gayb askeri bizimledir. Kendini yalnız sanma, kuvveti hakdan iste, kılıca dayanma", diye buyurdu. Hz. Ömer (RA) "–Ey! Allâh'ın elçisi, bize de "gayb askerlerini" görmek nâsib olur mu?" dediğinde "–Allâh'ın zikrine devâm etmekle olur" diyerek, "Kelime–i Tevhîdi" cehrile' (Açıkça, seslice) Hz. Ömer (RA) na ayakta iken telkin buyurdu. Hz. Ömer (RA) ayakta duramayıp, düşerek oturdu. "Kûbrevîyye" azîzleri otururlarken tevhîd ve zikr ederler. Nakl edilir ki, "Nefy–i İspât" da "Lâ ilâhe" sözünün "lâ" sını dışarı verib, "İlâhe" sözünü içeri alarak, "illâllâh" ın "ilâ" sını dışarı, "ALLAH" sözünü içine aldığında "çârpâre" şekli olmaması nedeniyle "Çardârb" derler. Bu arapça terkib o manâyı ifâde eder. Resûlullâh (S.A.S) "Kelime–i Tevhîd" i şöyle ifâde eder; "–Zikre başlayan kişi, önce nefes alıp, (Lâ) sözünü dışarı verip, (ilâhe) sözünü nefesle birlikte içeri alır. Sonra (illâ) sözünü dışarı atıp, (Allâh) sözünü içerisine haps ederek, bu hâl üzere üç darbede zikr telkîn edilerek sâlik terbiye edilir".

...nu tâkiben tevhîd kelimesinin tesiri ile bazı zuhû..at hâsıl oldu. Resûlullâh (S.A.S) Efendimiz gecenin başlangıcında ve gündüzleri onun hakkında "–Çok güzel Yâ Ömer, fakat bu açık bir yoldur"demişlerdir. Ve yine "–Bizden önce gelen Ümmetlerin bazılarıyle yüce Allâh, Nebîsiz ve nübüvvetsiz konuşurmuş, eğer

bu ümmet içinde böyle bir şey olsaydı, bu şerefe sen mazhar olurdun ey Ömer, sen" diye buyurmuşlardı.

Şiir

"Cennet içre bulmağa tayyîb sümer,
Sana lâzım dürür dilâ hûbb–i Ömer"

Kerâmetlerinden biri de şöyle nakledilir. "–Nebîler Sultanı (AS) Şeytan'ı muâheze edib, bazı sorular sorup, cevablar alırken, kapıda hemen bir gölge peydâ oldu, o anda Şeytân kaçmaya kalktı, tebdîl edib, yok oldu. Hazret–i Ömer (RA) içeri girdiğinde, Resûlullâh Efendimiz "–Şeytan, senin gölgenden kaçtı yâ Ömer" dedi. İnsâf sâhibi, cesûr bir kişi idi. Onun zamanında "Medâyin" (1) feth edildi, helen ganimet mallarını, sahabeler arasında önce İmâm–ı Hasan'a bin dirhem, İmâm–ı Hüseyin'e bin dirhem verib, izzet sahibi bu iki seyyid'i saygı ve ululukla gönderdikten sonra, kendi oğluna beşyüz dirhem verdi. Oğlu Abdullâh bundaki inceliği anlamıyarak, tahammûl edemedi ve "–Ey mü'minler emîri Hazret–i Resûl ile gazâlarda gezerken bu iki imâm ma'sûm (çocuk) idiler. Niçin beni küçülttün" dedi. Hz. Ömer "–Doğru, onun ceddi gibi bir kimse daha bul, getir, sana da vereyim" diye cevâp verdi. Bu davranışı Hz. Haydar (Ali b. Ebû Tâlib) işitince: "Hakîkaten, Ömer b. Hattâb cennet ehli olduğunu gösterdi." buyurdu. Nakl edilir ki, Hz. Ali (KV.)'nin bu iltifâtını işiten Hz. Ömer, hemen Hz. Ali'nin evine giderek "–Ey! Hasan'ın babası benim için söylediğin bir söz işittim, aslı var mı?" diye sorup, doğru olduğu yolunda cevâp alınca, Hz. Ömer (RA) "–Ey! Hasan'ın babası, bana bu sözü doğrulayan bir mektub yâz ki,

(1) İran'ın o zamanki başkenti.

âhirette onunla dostlar arasında seçkin olayım" dediğin de, Hz. Ali (KV) de şu mealde bir mektup yazdı: "–Bismillâhirrahmânirrahim. Bu mânâyı ben, Ali b. Ebû Tâlib'den, O da Resûlullâh (SAS)'dan, O da Cebrâ'îl'den, O da Allâh Teâlâ azze ve celleden işittim; Ömer cennet ehlinin nûrdan kandilidir."

Hz. Ömer (RA), bu kâğıdı ele geçirerek sakladı ve vefâtında bu kâğıdı kefeni içine koymalarını vasiyet etti.

Hz. Ömer (RA) tam on yıl hilâfet makamında kaldı. Kerâmetlerine nihâyet yoktur. Bu kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Bir cuma günü hutbe okurken hutbe esnâsında Medine Câmi'i minberinden bağırarak "–Yâ! Sâriye... İle'l–Cebel" (Dağa doğru...) diye üç kere seslendi. Bu va'zda hazır bulunanlar bu olayın saatini tespit ettiler. Namazdan sonra Hz. Abdurrahman b. Avf (RA) bu hâlin hikmetini sorduğunda; "Minber'e çıkıp hutbe'ye başladığımda "Levh" de küffâr askerlerinin islâm askerlerini ortalarına alıp, kuşatmak niyetinde olduklarını görünce "Dağa doğru" diye bağırdım. Zirâ ancak dağa arkalarını vererek zafere ulaşabilirlerdi. Onlar da öyle yaptılar" diye buyurdu. Buluşma sırasında islâm ordusu kumandanı "Sâriye" ve askerleri, "–Cuma günü harbin en şiddetli bir ânında Hz. Ömer (RA) nın sesi gelmese, bizi ikâz etmeseydi, kâfir bizi imhâ ederdi. Onun emriyle dağa arkamızı verdik ve Allâh'a şükrolsun kâfirler bozuldular. Bu olayı nakleden "–Medine ile, o adı geçen harp yeri arasındaki mesâfe bir aylık yol kadardı" diyor.

Şiir

"Hutbe'de Hazret–i Ömer ol dem,
Bir nidâ etti halk olup hurrem,
Çok değil ona nisbetle dilâ,
Sâire gerçi görünür muazzam"

Kerametlerinden biri de, "–Irak semtine Mûsennâ b. Hâris Serdârlığında bir ordu göndermişlerdi. Bir gün ihvânıyle oturmuş konuşurken, çehresi bir anda değişmiş "Eve!" diye üç kere gür sesiyle bağırdı. Zamanı gelip ordu şehre geldiğinde Kumandan "Mûsennâ" yı azarlayarak, "–Niçin O müslümanı öldürdün, Allâh'-dan korkmadın mı" diye buyurdu. Olayı nakleden şöyle anlattı; "–Asker bir su kenârına gelmişti. Gece nehirden geçmeyi düşünürler. Asker suyun derinliğinden korkar ve kimse öncü olmak istemez, o esnâda "Mûsennâ", birini cebren, tehditle suya sokar. Suya girdiği yer o bahsi geçen derin yer olduğundan boğulur ve boğulurken "–Ömer!, Ömer" diye bağırır. Hz. Ömer (RA) işte bu imdât isteyici feryâdın dâvetine icâbet için "Lebbeyk (Allâh büyüktür)" demişlerdi. Hz. Ömer (RA) "Mûsennâ"yı azarlarken o, "kendi girdi" diye cevâp verince, "–Ben bilirim, sen onu cebren soktun, seni (kısas) ederdim, amâ serdârlık makâmına hürmetim var, haydi git, evlâd ve askerlerine gönül alıcı davranışlarda bulun, yoksa sen bilirsin" der. O da işittim, itaât ediyorum, emrini yerine getiriyorum" diyerek ordusunun başına döner. Kerametlerinden biri de şöyle nakl olunur, –Onun devrinde Medine–i münevverede, deprem meydana gelir, halk korkuya düşer. Onları teskin için Hz. Ömer (RA) hemen o ânda, hilâfet asâsını eline alarak, arza bir kere vurup, "Ey! arz hâreket etme" der ve deprem o anda durur. Yine kerâmetlerinden biri şöyle nakl olunur; –"Mısır, Amr İbnû'l–Ass" tarafından feth edildiğinde; her sene olduğu gibi mûbârek "Nil" nehrinin taşması zamanında, âdetleri üzere, ebeveynini mâl vererek râzı ettikleri bir bâkire kızı gelin gibi süsleyerek "Nil" e attıklarını aksi hâlde, nehrin topraklarını taşarak verimli kılmayacağını, her tarafın susuzluk ve kuraklıktan harâb olacağını" usûliyle İs-

lâm kumandanına arz ettiler. Amr İbn ûl–Ass, bid'attir ve İslâmın mûsaade edebileceği bir şey değildir" diye reddeder. Fakat on gün müddetle su gelmez, halk büyük huzursuzluklara düşdüğünden, kumandan durumu Hz. Ömer (RA)'e bir mektupla arzeder. "Mû'mînler emîrî" yazdığı mektup içine bir kâğıt koyar ve bu kâğıdı "Nil" e atmalarını tenbihler. Nakledilir ki, o kâğıtta şu satırlar yazılıdır: "–Ey Nil.. Allâh'ın seni evvelce akıttığı gibi ak. Eğer akmazsan,benim seninle işim yok!" O kâğıdı Amr b. ûl–Ass alıp, Nil kenârına gitti. Halife'nin mektubudur" diyerek attı. Nakledilir ki, ertesi sabah "Mübarek Nil" 16 parmak kadar yükseldi.

Yine menkîbelerinden birinde "–Bir gün Hz. Ömer (RA) Kâ'be'de mübârek hırkalarının yamalarını tâmir ederken, güneş'in yakıcı ışıkları arkasına tesir etmiş, o da hışım gibi dönüp güneşe bakmasıyle güneş'in ışığı zayıflamıştı. Bunun üzerine "Cîbrîl–i Emîn" Allâh Resûlunün katına çıkarak "–Ey! Allah'ın Resûlü, yetiş, Ömer'e manî ol, Güneşin nûr'u berbât oldu"der. Eğer mânî olunmasa ve o hâl devâm olsa idi, güneş ve kâinât helâk olurdu" derler. Hemen, "Kâb–ı Kavseyn" Sultanı gelerek, "Hz. Ömer'i uyarınca, o başını çevirmiş ve güneş yine eskisi gibi nûrunu saçmaya devam etmişti.

Şiir

"Âdem oğluna feleklerle melek izzetde,
Ola dergâh–ı Hûdâ'da o hemîn izzetde"

Nakledilen bir kerâmeti şöyledir "–Rum Kayseri, Hz. Ömer (RA)'ın nezdine bir elçi gönderir, elçi Medine'ye ulaştığında, "Halife Kayseri'niz nerede, kapıcı başısı kimdir" diye sorduğunda; ashâb "–Onun sarayı tâc ve tahtı yoktur. Kendisi falanca mescidi tâmir ile

meşguldür" diye yol gösterdiler. Elçi, tâmirattan yorulup, taşı başına yastık yapıp toprak üzerinde yatan adamın "Halife" olduğunu öğrenince, onu hafife alıp küçümsedi ve âhir zaman Peygamberinin makamında olan Halîfe böyle mi olmalıydı diye içinden geçirirken, Hz. Ömer (RA) uyanarak nâfiz nazarları ile ona bakarak, ona işâret etti ve "O sakar'ın melûn gözü çıkacak niçin seni geç gönderdi" dedi. Gerçekten nakl edilir ki, Kayser tahtında otururken balçıklı iki parmak görünüp, Kayser'in gözlerini kör eder. Bu anda Kayser, "Habîs, elçiyi niçin geç gönderdin" diye bir ses duyar. Nakledilir ki, Hz. Ömer'in vefâtı şöyle olur; "—Bir gün bir ihbâr alır. Yâ Ömer senin ömrünün tamâm olmasına üç gün kaldı" derler. Eğer bu belâ kalkarsa daha 30 yıl yaşarsın" dediler. Danyâl (AS) 'in sefer vasıflarını yazılmış bir eser ele geçirmişti. Üç gün geçip, ikindi vaktinde mağarada oturmuş, zikir ve fikirle meşgûl ve Danyal (AS) ' in eserini okumakla meşgûl iken, "Fîrûz" isimli "Ebû Lu'lû" künyeli bir köle, efendisi Behâ'ya küsmüşdü. Hz. Ömer'e şikâyete gelerek, "—Yüküm ağırdır, edâ edemiyeceğim" dedi. Hz. Ömer ücretin ne kadardır" diye sorduğunda; "—İki dirhem", diye cevâb verince "—San'atın nedir?" diye sordu. O da cevâben "—Nakkaş ve ağaç oymacısıyım" dedi. Hz. Ömer de "—Bu aldığın ücret sana kâfidir" deyip, yüz bulamayınca ye's içinde evine döndü. Ama giderken Hz. Ömer ardından bağırarak "Gel Ebû Lu'lû senin iyi buğday öğütdüğünü söylerler. Sana Beytûl—mâlden biraz akçe vereyim de bir değirmen yap" dediğinde, O mel'ûn "—Ey Ömer sana bir değirmen yapacağım ki, gürültüsü kıyamete dek devâm edecek" deyib, yola koyuldu. Hz. Ömer (RA), o sabah namaza çıkıp, sabah namazını edâ ederken, Fîrûz "Onu öldürmek için hazırladığı, iki yüzü keskin, ortasında kabzası olan iki taraflı bir acem hançeri yapmıştı. İmâmette bulunduğu

anda yanına sokularak mübârek omuzlarından ve karnından olmak üzere altı yerinden yaraladı. Yaralarından biri göbeğinin altında idi ve çok sancı yapıyordu. O sebeble İmâmeti Abdurrahman b. Avf'a bırakarak, kendisi evine gitti. "Fîrûz" halk'ın içinden çıkıp kaçarken, bunu gören ashâbdan biri "Halîfe Şehîd oldu!" feryâdlarını işitince, sırtındaki bornozunu çıkarıp kemend gibi atıp "Fîrûz" u yere düşürdü. Ve derhal kafasını kesdi ve mel'ûnun göğsü üzerine kesik kafasını koyarak gitti. Kimse bunun kimin tarafından yapıldığını öğrenemedi.

Şiir

"Darb—ı cehr'ile şehid oldu Ömer b. Hattâb,
Cerh sanmâ göricek oldu ânâ feth—i bâb"

Hz. Ömer (RA)'nın vaziyeti üzerine, beş ashâbın arasında kurulan bir şûra meclisi ile uzun münakaşalardan sonra Hz. Osman (RA)'ı "Halîfe" seçtiler.

Hz. Ömer (RA)' ın vefatı, Peygamberimizin hicretinin 24 üncü yılında muharrem ayının başlarında vuku' buldu. Sâhibi Rûmî nâmâzını kıldırdı. 57 yaşında idi. Hz. Ayişe (R. Avha)'nın izni ile Hz. Resûlullâh (SAS) ve Hz. Ebû Bekir (RA)'nın yanına gömüldü. Nakloluniur ki, vefât ettiği gün hava âniden karardı, güneş görünmez oldu, halk kıyâmet kopacağını sandı ve hafiften bir ses şöyle diyordu;

Şiir

"Ey mûslûmanlar bu gün ağlan ki, ahdin sadrı
Mevte öldürdük o mâh'ın bilmedik kadrini"

Kendisinin olgun incileri andıran değerli sözleri şöyle nakledilir: "—Kim seninle sıdk (doğruluk) üzre ise ona doğrulukla davran, zirâ, o kimse senin için bir zî-

nettir. Safâ yurdunda sana dost, cefâ yurdunda senin kaderine ortak olandır". Yine buyurur ki "–Hayâsı olmayan kişinin kalbi ölmüştür", "–Her şey'in bir şerefi vardır. Farz olan şeylerin şerefi edâsında acele etmektir" "–Kendinden küçüklerden çekinen, büyüklerden bağış görür" ve yine "–Sıdk üzere olmıyan dostlardan sakın. Her kişiyle dostluk etme. Emin kişilerle dostluk et. Emin kişi, günâhı ölüm gelinceye dek az olarak bilinen, yüreği Allâh korkusu ile dolu olan kişidir."

III. FASIL

"MÜ'MİNLER EMİRÎ"
HAZRET–İ OSMAN B. AFFÂN (RA) 'I
BEYAN EDER:

O, hayâ ve imân sâhibi, Kur'ân ilimlerinin mânâlarının açıklayıcısı, cömertlik ve bağış sahibi, Resûlullâh'ın dostu ve ashab'ın ulusudur. İsmi "Osman", Künyesi "Ebû Amr" ve lâkabları "Zinnûreynû'zzekî" (çiftnurlu)'dir. Nesebleri ise, "Osman b. Affân b. Ass Ümeyye b. Abdû'ş–şems b. Abdûlmenâf" dır.

Şiir

Yâr–i sâlis Hazret–i Osmândır,
Halka hem ol rahmet–i Râhmân'dır"
Bezl–i mâl etti gazâ'ya cânlar,
Âdeti dâîm anın ihsândır.

Peygamber Efendimiz (S.A.S) Hazretleri, onun hâyâ ve imân sâhibi olduğunu bildiklerinden onu kendilerine iki kere damâd edinmişlerdi. Benzersiz faziletleri iki zarif kızları Hz. Osman (RA)'nın nikâhı altında vefât ettiğinde, Efendimiz Hazretleri "–Bir kızım daha olsaydı onu da Osman'a vermekden gurûr duyardım" derler-

di. "el–Hayâ û Mine'l–Îmân vel–Osman mine'l–hayâ (Hayâ imândandır ve hayâ Osman'dandır) diye kendisini Efendimiz hazretleri överlerdi.

Nakledilir ki; "–İki cihân'ın Sultanı (S.A.S.) Efendimiz hazretlerinin haremi "Ümm–i Seleme'nin (R. arka) nin evinde otururken, Hz. Osman (RA) oraya davet edilmesi üzerine, dâvete uyarak geldiğinde, adı geçenlerin gitmelerinde bâzı kemâlâtın kaybolduğu görüldüğünde, bu hâlden Hazret–i Resûlullâh'a şikâyet ettiler. Hazret–i Resûlullâh (S.A.S) Hz. Osman (RA)'ı yanlarına davet edib, mûbârek kulaklarına bazı sözler söylediler. O anda rengi değişti. Peygamberin işâreti üzerine karşıya geçip oturdular. "Bâtının tahliyesi" emr olunarak, karşılıklı olarak yüz yüze sessizce oturup, hârfsiz ve sözsüz, kalbi bir ifâde tarzı ile "Kelime–i Tevhid" i Hz. Osman'a talim ettirdiler. "İllâllah" zîkri tamamlandığında Hz. Osman (RA)' da vecd hâli meydana geldi, makâmâtın seyri tahakkuk etti. Bendeniz "Derviş Hûseyin" isimli "Buhara" lı bir şeyh'le sohbet ettim, kendisi "Nûrbâhşiyye" tarikâtındandı. Onlar Türkçe ifâdeyle söylediler, biz tesbit ettik. Arapça olan bu sözlerin meâli şöyledir; "–Resûlû Ekrem (SAS), buyurdu ki; Tevhîd–i Kalbî, kalbde olur ya Osman, sessiz ve harfsizdir. Onda mâsivâullâh tasavvur edilemez. Resûlullah (S.A.S), zihnen ilâhî tevcîh ile kalb cilâlanır ve başbaşa yapılan kalbî zikir kalbî ve gözü cilâlar nûrlandırır".

Şiir

"Pertev–i zikr irince,
Vasl oldu o demde irfâne".

Hazret–i Osman (RA) ın hangi tarikâtı temsil ettiğini bildiren bir menkîbesi şöyle nakledilir; "–Hz. Resûl (AS) "Tebük" gazvesinde zafer kazanıldığında, ashabı-

na herkim cennet–i âlâ'ya ulaşmak, mevlâyâ yakın olmak dilerse, İslâm gazîlerinin ihtiyaçlarını karşılasın" derler. Hz. Osman (RA) on bin dinarlık mâl getirip müslûman gâzilerine taksim eder. Resûl–û Ekrem (S.A.S) bu davranışı görünce "–O muhâsebesiz cennete girecektir " diye beşârette bulunmuştur.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir "–Bir kişi Hz. Osman (RA)'ı ziyârete gelirken yolda bir hâtun görüb, onun yüzüne şehvet nazarıyle bakmıştı. O durumda hazretin huzuruna girdiğinde, Hz. Osman (RA) konuşma sırasında "–Size böyle ne oldu zinâ ederek benim yanıma nasıl gelebiliyorsunuz", demesi üzerine, ziyaretçi "Ey Osman, ben zinâ etmedim" diye buyurunca; Hazret, "el–âynân–i tezniyân" (–gözzinâsı) hadisini işitmedin mi" dedi. Ziyâretçi "–Ey Osman, yoksa sana da vahîy mi geliyor" deyince, Hz. Ömer (RA) "–Yok, fakat (–Allâhın nûruyla bakan mû'min kişinin ferâsetinden sakın) – hadisini unutma" diye buyurdu. Yine naklolunur ki, Asiler kendisini evinde kuşattıkları zaman aralarında anlaşıp, Amr b. Ass ve Mervân'in kumandasında gelenlerle savaşmak üzere kılıçlarına sarıldılar. Bu durumu hûcresinden gören Hz. Osman (RA) dışarı çıkarak, kim elinden kılıcı bırakırsa rahmete müstehak olsun, zirâ benim muradım onlarla harb değildir. Resûl–û Ekrem (SAS)'ı rûyamda gördüm, bana "–Ey Osman, sen bizim yanımızda iftâr edersin" diye buyurdular. Bize gereken bu cihândan ayrılık hazırlığına başlamak ve Resûlullâh'a ulaşma'ya çalışmaktır"diyerek hûcresine döndüler, ikinci kere Kur'an–ı Kerimi hatmetmek üzere okumaya devâm ettiler.

Şiir

"Bu cihânı–ı fenâdan umma vefâ,
Lâzım oldu tedârik–i ukbâ
Hazrete kalmadı bize kalmaz,
Âkil olan bakâsını ummaz.

diyerek, şehâdetlerine hazır olurlar. O esnâda peygamber soyunun ışığı Emirû'l–Mû'minin Hz. Ali'nin oğlu Hz. Hasan (RA) gelerek Hz. Osman (RA)'ın hatırını sordular ve "–Ey! Osman senin için, babam âsilerle harb etmeye karar verdi. Halife olarak iznini ricâ ediyor ve senin muradının Allâh rızası olduğunu ve doğru bir kimse olduğunu biliyor" diye buyurdular. Hz. Osman (RA); "–Ey! gönlümün nûru ve ey kardeşim büyük lûtf ve incelik gösterdiniz, ama ben, dünyâ ile ilgimi kestim, kazaya razî eyledim, evine dön" dedi. Allâh'ın takdiri tecelli ettiğinde, Hz. Osman (RA) Kur'an–ı Kerim okuyordu ve sefâlı bir hâlde idi. O anda, Mısır asıllı Kinâne b. Beşir adlı bir âsi içeri girerek "–Ey! Osman, kendini halifelikten azlet ki, ölümden kurtulasın" diye seslenmesi üzerine, "–Bana hilâfeti Allah verdi, geri alırsa O alır" cevâbını verince, bıçağını çekerek, Hz. Osman (RA)'ı şehîd etti. "fesilefikûhûm" âyet–i kerimesi üzerine mûbârek kanı aktı. Karısı "Nâile" üzerine kapanınca kâtil onun da bir parmağını hançerle kopardı. Sonra dışarı çıkarak "–Osman'ı katl ettim" diye bağırdı. Hicretin 35. senesi Kurban Bayramı gününde vefât etti. On iki yıl halifelik yaptı, vefâtında 82 yaşında idi. (Allâh ondan râzı olsun).

Şiir

"Çün şehîd oldu Hazret–i Osman,
Cümle âlem ânın çün etti figân"

Sayısız kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur;

"—Vefâtında cenâzesi üç gün evinde kalıp, cenâze nâmazını kılmadılar. Hâtiften bir ses "—Osman'ı defn eyleyin, onun namazını yüce Allâh kılar" diye onlara seslendi. Gece bahçe içine getirip, defn etmek üzereyken, bir kır atlı gördüler ve korktular. Onlar cinlerin mû'minleri idiler, Mersiye okuyup, "—Biz sizlere yardıma geldik"dediler.

Kerâmetlerinden biri de şöyle nakledilir, "—Hz. Osman'ın cesedi evdeyken iki kişi kendi aralarında "Hz. Osman'ın cesedinin yüzünü tokatlıyarak tahkir etmeyi kararlaştırdılar. Karısı "Nâile" ye "—yüzünü aç" diye ısrar etti. O niyetlerini anlayınca; "—Bu yaptığınız doğru bir hareket değildir" demesine rağmen bu kötü kişileri fikrinden caydıramadı. O ânda hâtıftan bir ses "—Elleriniz kurusun ve gözleriniz kör olsun" dedi. Hemen orada elleri kuruyup, gözleri kör oldu.

Yine kerâmetlerinden biri olarak nakledilir ki; "—Bir hacı Resûlullâhın kabrini ziyâret ederken, kendisine Hz. Osman'ın kabrini neden ziyaret etmiyorsun?" diyenlere kötü sözler söyler, Hz. Osman (RA)'a söver. Allah'ın hikmetidir ki, yolda giderken bir sırtlan grubu o habîs'i parçalar, feryâdlarına kimse aldırış etmez".

Yine naklolunur ki; —Asîler kendisini muhasara ettiklerinde bazı dostları "—niçin bunlara cevâb vermiyorsun?" diye sorduğunda, "—Ben, onun haberini Hz. Ayişe'nin evinde Hz. Peygamber (S.A.S) dan aldım, bu hâle çâre yoktur" diye buyurdu.

Hz. Osman (R.A)'ın değerli sözlerinden birisi şöyle naklolunur, "—Eğer ben bezirgân (tüccâr) olsam itriyât alır—satardım. Zirâ rûhî kuvvet fazla olursa, gâm dağılır". "Dünya zûlmetdir. İnsan kalbinde, âhiret korkusu nûrdur, ışıktır". "—Dünya'yı terk eden Rabbinin ve günâhı terk eden meleklerin sevgilisidir", "—İbâdetin halâvetinin vecdine dört şey sebep olur; (1).Farz-

ların edâsı, (2), Haramlardan kaçınma (3); Emr–i ma'-rûf ve nehy–i ani'l–münker (Allah'ın emrini yerine getirip yasaklarından kaçınma) (4); Sevâbları Hakka ulaştırıcı ve Hakkın gazabından korkmakdır"; –İmân ve yakîynin işâreti beş şeydir; (1), Dinde, ihlâs sahibi olmak, (2). Gâlib olmak, (3). Lisânını kötülüklerden korumak. (4). Dünyayla ilgili bir murada nâil olsa, o şeyi vebâl görüp, olmasa nimet bilmek, (5). Karnını helâl lokma ile dahi doyurmamak, içine harâm karışmış olacağından kuşku duymak ve halkı kurtuluşta kendini helâkta görmekdir"diye buyururlardı.

IV. FASIL:

MÛ'MİNLER EMİRÎ HAZRET–İ ALİ B. EBÎ TÂLİB "KERREMALLÂHÛ VECHE": 'İ BEYÂN EDER:

O, sefâ esrârının vârîsî Mustafa'nın vârîsî, bağış ehlinin yücesi, fenâ ikliminin seçkini "Allâh'ın gâlib arslanı" (Esedullâh–ûl–gâlib), Ali b. Ebî Tâlîb "Kerremâllâhû veche" (–Allâh'ın keremli kıldiğı yüz) diye bilinir. O, Fatımâtû'z–Zehrâ'nın zevci ve gamlı gönüllerin tesellîsidir. İsmi "Ali", şöhreti "Haydar" dır. O, "Hayber" kal'asının fâtihi, "Kanber" in efendisi ve "–Onların kanı benim kanım, Onların eti benim, etim, onların düşmanı benim düşmanımdır", hadisi'nin mazharı olan kişidir. Zikir'de "Cehrî" yolunun kurucusu, fetihler fâtihi, bâtın şeyhlerinin nûr ışığıdır.

Şiir

"Cân u dilden deyûb yürü her bâr,
Şâh–ı Merdân Hakk dürür Kerrar
Rûz–ı mahşer'de sâki–i kûser,
Ol dürür hem livâkeş–i muhtâr",

Soy silsilesi; "–İmam Ali b. Ebî Tâlîb b. Abd Menâf

b. Abdû'l–Muttalib b. Hâşim"diye halkalanır. Doğumu, kâbe'ye yakın bir evde, "Fîl vak'ası" ndan yedi yıl sonra vuku' bulmuştu. Resûlullâh (S.A.S)'a peygamberlik geldiğinde "dokuz" yaşındaydı. Ana ve babası her seferinde "Lât–ı Uzzâ" ve "Hûbel û âlâ" ya secde ederken, onu da zorladıklarında, içinden bir isteksizlik duyarak red ettiği rivâyet olunur. Hiç putlara tapmadığı için kendisine "Kerremallâhu veche" denirdi. Kendisine "Kelime–i Tevhîd" in ta'lim edilmesinin sebebi şöyle anlatılır, "–Hz . Ali (RA) bir gün Hz. Resûllâh (SAS)'a gelib "–Yâ Resûlullâh! bana öyle bir şey öğret ki, Cenâb–ı Bâri'ye ulaşmakta kolaylık sağlasın ve bu yolu takib edenler izzet sahibi Rabbın bağışına ulaşabilsinler" diye niyazda bulundu. "–Zikre devâm ediniz" cevâbını alınca; Hz. Ali (RA), "–Ey! Allah'ın Nebîsi ben "Zikrullâh" dan bir ân hâlî değilim" dediğinde; "–Doğru yâ Ali, fakat, bana cibrîl–i Emîn'in Rabb–i Celîl hazretlerinden getirip, öğrettiği tarzda sana telkîn edeyim, usûl ve edebiyle "zikr eyle" dediler. O gün Cuma idi. Hz. Ali (RA), Hz. Resûl û Ekrem'in önünde diz çöktü, dizdize ve yüzyüze oturdular. Hz. Resûl û Ekrem Efendimiz gözlerini yumup, üç kere sağdan "nefîy" ve soldan "ıspat" ederek yüksek sesle "cehr" ile telkîn buyurdular". Bundan sonra hazrete gizli iklim'in perdeleri açıldı. Yakîynlıklarla ve nihâyetsiz lûtuflarla dolu makamlara erişti.

Şiir

"Alınub zikr–i cehrî yi Hazretten,
İricek Murtazâ'ya hikmet ile,
Nîce ma'nâyı gördü ol Hulvî
Nola hâdî olursa izzet ile".

Hz. Ali (RA)'a "Haydar" denilmesinin sebebi şöyle rivâyet olunur; "–Kendisi dünya'ya geldiğinde kim te-

miz yüzünün üzerindeki örtüyü açmak dilese, aslan pençesini andıran küçük elleriyle ona mânî olurdu. Hz. Resûlullâh (S.A.S) gelib İmâm–ı Ali'nin annesine "–Yüzünü aç göreyim" dediğinde, annesi Fatıma bint–i Esed "–Bu doğan çocuk acâib bir çocuktur, lûtf edin ve sakının, kendini görmek isteyenlerin yüzünü tırmalar, ağzına meme almaz, yüzünü çevirerek saklanmaya çalışır –Yırtıcı Haydere– gibidir" dedi. Arab dilinde "Haydere", "arslan yavrusu" na denirdi. Hz. Resûl û Ekrem bu tâbirden çok hoşlanıb; "–Aç şimdi Haydarım'ı göreyim" der ve mûbârek dilini bebeğin ağzına vererek, tıpkı tay gibi onu emzirmek ister ve çocuk bir hayli emer. Sonra annesine verir ve o emzirmeye devam eder. Bu hâl, ona Resûlullâh'ın benzersiz lisânının ve fehminin kudretinin aşılanmasına vesîle olur.

Şiir

"Ol Ali'dir kim ulûmu evveliyn ve âhirîyn,
Âna olmuştu müyesser hezârân âferîn,
Âne'den ma'sûm doğdu etmedi gayre nazar
Vech–i Sultan–ı Resûl mir'ât–i pâk oldu hemîn"

Hz. İmam Ali Efendimiz çocukluğundan erginliğe kadar Hz. Resûl'un yanında ve sohbetlerinde bulundu. Onun terbiyesinde yetişti. Hicret ânında, Hz. Resûl'un (S.A.S) yatağına onun yerine yatmış, düşmanlarını oyalamasını sağlamıştı. Kendilerinin velâyet sırrına mazhar olmaları şöyle anlatılır; "–Ahzâb gazâsı" veyâ "Hendek gazası" adı verilen büyük cihadda Medine–i Münevvere'de 26 gün devamlı iki taraftan birçok kişi vuruşur ve vurulurlar. Karşılıklı oklaşılırken, bir gün "Amr b. Hedâate" denilen bir kâfir hendek kenarına gelmiş, öğünerek islâm tarafından er taleb etmiş, karşısına çıkanları şehid etmiş ve nice silâhşörlük hünerleri ile etrafa korku salmıştı. Câhîlîye şâirleri yiğitliği, si-

lâhşörlüğü ve atı için sayısız kasîdeler kaleme almışlardı. İşte bu kâfir yine hendek kenârına gelip, er taleb ederek, müslümanları tahkîr ediyordu. Hz. Resûl û Ekrem (S.A.S), bakışlarını Hz. Ali'nin üzerinde toplayarak, şöyle buyurdu: "–Yarın bu bayrağı birine vereceğim ki, o katiyyen kaçmaz ve dönmez, inşeallâh o fethî nasîb eder", diye buyurdu. Sonra Hz. Ali'yi yanına dâvet etti. Ve İmâm'ın kulağına "esmâullâh" okudu. O kâfirin yok edilmesine himmet etmesi için gayret kemerini ve kılıcını kuşattı. Başına siyâh imâme giydirdi. Hayır duâ edip, düşman üzerine yolladı. Hendek kenârına ulaşan İmâm–ı Ali düşmana kendisini tanıttı.

Şiir

"Ben Ali'yim ki, bana dedi Beşîr,
Esedullâh û leyse gâlib hem.
İbn–i ûmm–i Resûl–i mennânım,
Pederimdir Ebû Tâlîb hem."

İmâm–ı Ali'yi yaya gören, dinsiz mel'ûn erlik gösterip atından indi ve üzerine gürzü ile saldırdı. İmam, kılıç darbesiyle gürzünü ve kendisini parçalayıp öldürdü. İslâm askeri bu zaferi "tekbîr" sesleriyle kutladılar ve Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'e fethi ve zaferi müjdelediler. O zaman Hz. Resûl: –"Ali'nin bu gazâsı kıyâmete dek ûmmetîmin yapacağı gâzâlara bedeldir" diye buyurdu. Nakledilir ki, mânevî hilâfet ihsanına sebep bu gazanın fethidir.

Kerâmetlerinden biri, "Hayber gazâsı" ında görülmüştür. Hz. Resûlullâh (SAS); "–Yârın İslâm bayrağını "firar" olmayıb, "kerrâr" olan birinin eline vereceğim. O, Allâh ve Resûlunu sever ve cenkden yüz döndürmez" diye buyurdu. O gün akşam olup, kale feth edilmeyince bu konuşmayı işiten sahabeler "–Acabâ hangimiz o devlete kerrar sıfatiyle ulaşırız?" diye saba-

ha kadar aralarında söyleşip durdular. Sabah olup, İslâm gazîleri yerlerini aldığında Hz. İmâm Saflar arasında yoktu. Mûbârek gözler sancılar içindeydi. Hz. Resûl onu katına çağırtıp, tükrüğü ile gözlerini silib gözündeki çapakları ve hastalığını yok etti. Sonra kâfir'in yok edilmesi için islâm sancağını eline verdi ve arkasından zırhını çıkarıp İmam'a giydirdi, "–Allâhım kâfirleri yak ve yok et" dedi. Hz. Ali için hayır duâda bulundu. Bu duânın bereketiyle yaz ve kış sıcak ve soğuktan müteessir olmadığı nakledilir.

İslâm askeri kale üzerine hücûm'a kalktığında Hz. Ali (RA) da hisar'ın surları yakınına gelince pusuda bulunan bir yahudî attığı iri taşla Hz. Ali'yi atından yere düşürdü. Onu o iri taş altında ezilmekten ancak, peygamberin mu'cizesi ve hayır duası kurtarırdı.O taşı Hayber kal'ası kapısına vurarak velâyet gücüyle kapıyı çökertip söken Hz. Ali, onu mubârek omuzlarına alıp çenk içinde kalkan gibi kullandı. "Amr b. Ass'in" – Ben ve yedi arkadaşım harpten sonra o kapıyı kaldırmayı denedik, yerinden bile kıpırdatamadık" dediği rivâyet edilir. Peygamberin mûcizesi ve Hz. Ali'nin kerâmeti bu kadarla kalmamış, kapıyı kucaklayıp hendek üzerine köprü gibi tutarak, bütün islâm ordusu üzerinden geçip, kalenin fethini tamamladılar.

Başka bir kerâmeti de şöyle nakledilir. –Bir gün hutbe okurken, va'z esnâsında "–Arş emrinizdedir– deyib, bazı sırları açtılar ve –bu benim vücûdum âlemin hazinesidir. Ağzımda Allâh Resûlünün mübârek ağzı vardır. Benim ilmim o ilimdendir. Allah Resûlü O ilimden bana sayısız nîmetler ve lezzetler tattırdı. Nefsimi kudret elinde tutan Allâh'a and olsun ki, eğer izin olsa, "Tevrâd", "İncîl", "Zebûr" ve diğer mukaddes "suhûf".ları kapayıp başımın altına koysam, içindeki mânâlara bir anda cevab verebilirim" dedi ve cemâate tasdik ettirdi. Kendisini dinleyenler arasında "Tâ'lib–i

Yemânî" adı verilen bir zât vardı, söz alarak; "Yâ Ali! Sana bâzı sorularım var" dedi. İmâm "–Eğer, halk içinde cevablanabilecek bir şeyse söyle, değilse vazgeç" diye cevâb verdi. O zât "–Rabbini gördün mü?" sorusuna "–Görmediğim, Allah'a ibâdet etmedim" diye cevâb verince, "Nasıl gördün ve görülmesi nasıl mümkün olur?" demesi üzerine "–Gözlerinin muşâhedesiyle değil, gönül gözü, hakikat ışığıyle mümkün olur" dedi. Sonra, "–Benim Rabbim birdir, ortağı ve benzeri yoktur, Ahaddir, ikinci olmaz, mekân kaplamaz, üzerinden zaman geçmez ve onu "havvâs" idrâk edemez ve kıyaslayamaz, akıl û idrâk ile kavramaktan uzak, hikmek ıssı bir Sultan'dır" derken "gayretullâh" zuhûr ederek "–Yâ Hû!" diye bir nârâ attı.

İbn–i Abbâs (RA); Hz. Ali (RA) için, Allâh û Teâlâ Ali'ye dokuz bölük ilim verdi ve diğerlerine bir bölük verdi. Allâh o birde dahi Ali'nin işittiği hissedir!" diye buyurmuştur.

Kerâmetlerinden diğer biri şöyle nakledilir; "–Mübârek ayağını bir üzengiye basıp, öbürü de basıncaya kadar Kur'an–ı hatm ederdi. Herkes dinleriyle ilgili müşküllerinde ona başvururdu. Bu cümleden olarak, Hz. Ömer (RA)'ın hilâfeti zamânında, Rûm Kayseri'nden elçiler gelib, bazı sorular sorup, cevâblarını istemişlerdi. Önce "Rûh nedir?" diye sordular. Hz. Ömer (RA), Hz. Ali (RA) ile istişâre ettiğinde hazret, "–Allâh û Teâlâ'nın emridir" bize Allahın kitabında böyle buyurulmuştur. Amâ mademki bilgi isteniyor, diyebiliriz ki, "–Rûh bir lâtîf nûktedir, Allâh onu sun'undan ihrac eylemiş, mülk hazinesi olan kendi mülkünde iskân etmiştir" O, Allâh katında sebebdir ve sende ise bir emânettir. Geri çağrıldığında senin yanında kalamaz, emir sahibine rûcû eder", diye hakîmâne bir izâhda bulunur. Rum Kayseri bu cevâbları görünce; "–Böylesine bir söz –ehl–i beyt– olmayandan çıka-

maz, gerçekten bende Peygamberinizin şeri'atının kıyâmete kadar bâki olacağına inandım" der.

Nakledilir ki; "–Hz. Resûlullah (S.A.S) ile birlikte Mekke'yi fethederek "Beytullâh'a girdiklerinde, Kâbe'deki putların atılıp kırılması için, Hz. İmam'a omuzlarına çıkmasını emrettiğinde utanıp edeb ederek "–Ey Allâh'ın Resûlü benim için bu mümkün değildir, siz benim omuzuma çıkınız" demesi üzerine, Hz. Resûl "–Bendeki hilim ve peygamberlik yüküne tahammül edemezsin" deyince, Hz. Ali (RA) yukarı çıkıp, putları aşağı indirirken Hz. Resûl; "Yâ Ali, kendini nasıl görüyorsun?" diye seslenince; Hz. Ali (RA); "–Ey Allâhın Resûlü, başım arşdan yukarda ve ayaklarım serâ'nın altında sanıyorum, doğu–batı, güney–kuzey içinde olan her şeyin mânâsı bana açıldı" diye cevâb vermesi üzerine, "–Baht sahibisin işini Allâh için yapıyorsun, Hârun'la Musâ gibiyiz" diye buyurdu.

Menkıbelerinden biri şöyle naklolunur, "–Fatımatû'z–Zehrâ (R. anha) ile evlenmesi öncesinde Cebrâîl'in gelmesi beklenirken, arşın hâdimi olan "İstitâîl" adlı bir büyük melek Hz. Ali (RA)'a gelerek, kendisine Resûlullâh'ın damâdı olacağını müjdeler. O esnâda Cebrâîl (AS) da Peygamber Efendimize ayni müjdeyi vermekte idi.

Şiir

"Çûnkû icâd eyledi gün–u makâm ol ilâh,
Ol zemân–ı rûy–ı tecellî'den olup halka–i nikâh,
Enbiyâ ü mûrselîn oldu gûzîn–i âlemîn,
Cümlesinden istifâ etti seni ol padişâh,
Seyyîde oldu nisâ kısmında bilkîm Fâtıma,
Hem vasî etti Al'yi bu söze yok iştibâh".

O zaman Hz. Resûl û Ekrem yaradılmışlara, nebî olması kararlaşırken, Hz. Ali (RA)'nin de vasi ve dâmâd

olması takdir olunmuştu. Bu sebeble cennet süslenip, ona hûrîler, gılmânlar ve bütün melekler "Beytûl–Ma–mûra" geldiler. Hediyeler ve hoş sâdâlar ile etrafı şenlendirdiler. Kerâmet minberine Hz. Âdem (AS) çıkıp, beliğ bir hutbe okuyup, va'azda bulundu. Sonra "Dâhil" adı verilen bir melek çıkarak "Fatıma" nın "Ali" ile izdivâcı, nikâh merâsimi ve birleşmesi için bir hutbe okudu. Bütün melekler şâhid oldular. Bende orada geçen sözleri bir parça ipek kumaş üzerine yazdım. Tanrı emriyle size getirdim" diyerek kudret ehlinin nâmesi'ni Resûlullâh (SAS)'ın huzuruna koydu. Hz. Resûl–û Ekrem, Selman'ı çağırıp, –"Git bunu mû'minlere duyur" diye emretmesi üzerine, Selman (RA) baş üstüne diyerek münâdîleri etrafa salarak emri teblîğ etti. "Esmâ bint–i Umeyye" den nakledilir ki; "–Zifâf gecesi Fâtıma (R. anha)'ya bir ürkeklik gelmiş ve kendisi, "–etrafımda benimle konuşmak isteyen fakat gözle görmediğim ancak hissettiğim garip sesler duyuyordum– dediğini ve bu hâli Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'a arzettiğinde "–Yâ Esmâ! Kızıma müjde ver, Hakk Teâlâ arz ve semâ arasındaki yaradılmışların en sevgilisini ona nasîb etti" dedi. Yine nakledilir ki, "Aliyy–i Velî" (RA)'nin "Ebû Turâb" (Toprağın babası) diye anılmasına şöyle bir olay sebeb olmuştu; "–Hz. Resûl û Ekrem (S.A.S) bir gün Fatimatû–z–Zehrâ'nın evine gelib, Aliyyû'l–Murtaza'yı orada görmeyince nereye gitmiş olduğunu sorar. Fatıma "–Aramızda tartışma yaptık, sözüme kırılıb gitti" deyince, Hz. Resûl (SAS), İmam–ı Ali'yi merâk ederek mescide geldiler. Hz. Ali'yi toprağın üzerine yatmış uyur vaziyette gördüler. Uykudan uyanıp ayağa kalktığında Hazret (SAS), tebessümle arkalarındaki tozu mûbârek elleriyle silkib "–Ya Ebâ Turâb! evine dön" derler. Ve bu "Turâb" sözünü sık sık tekrar ettiğinden Hz. İmâm Ali (RA) "–Bana, "Ebû Turâb" künyesinden daha lâyık ve has bir künye

yoktur" derdi. Ve bu lâkabla çağırılmaktan çok hoşlanırdı.

Kerâmetlerinden bir diğeri şöyle naklolunur; "–Birgün Hz. Resûl û Ekrem (SAS), Hz. Ali (RA)'ın evinde otururken, Hz. İmâm'ın dizleri üzerinde yatıp uyudu. İkindi namazı vakti geçip, akşam namazı vakti geldi. Hazret uyanınca, "–Yâ Ali, ikindi namazı geçti mi?" diye sorunca, Hz. Ali (RA) "–Evet, ey Allâh'ın Resûlü, ama ben imâ ile namazı edâ ettim" dedi. O zaman Hz. Resûl û Ekrem (SAS); "–Yâ Ali sen duâ et, ben âmin diyeyim. Allâh Teâlâ güneşi geri döndürsün ki, ikindi namazını edâ edebilelim" diye buyurdu.Hz. Ali (KV) duâ edip, Hazret âmin dediler. Duâ tamamlandığında Hakk Teâlâ güneşi geri döndürdü ve namazlarını edâ ettiler. Sonra güneşin sür'atle indiğini herkes hayretler içinde gördüler.

Naklolunur ki, Irak seferlerinin birinde sahâbelerle birlikte bir nehrin kenarına geldiler, önce erlerin, davarların ve diğer eşyânın sudan geçirilmesi sırasında, ikindi namazı vakti geçmeye başlayınca, Hz. Ali (KV) ellerini açarak duâ etti ve Hakk Teâlâ duâsını kabûl edip güneşi iâde etti. Ordu namazını edâ etti. Sonra korkunç bir ses duyuldu ve ordu kıyâmet koptu sanarak secde–i rahmâna kapanıp, istiğfâra başladı.

Şiir

"Elh–i Velânın emrine memurdur cân–ı Cihân,
Sanma kim yeryüzü hemân hizmetdedir hem âsûmân"

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; "–Bağdâd nâhiyesi seçkinleri gelerek, "–Yâ İmâm! "Şat" nehri taştı,her tarafı seller bastı, evlerimizi ve ekinlerimizi harab etti. Yok olmamız yakındır" diyerek, yakalarını yırtıp ağlaştılar. Hz. Murtaza Düldül'üne binip, Zûlfikâr'ını kuşanarak, eline bir asâ alıp, nehrin kenarına

atını sürdü. Nehrin kenarına ulaştığında, atından inib, iki rek'at namaz kıldıktan sonra ellerini duâ için kaldırarak niyâza başladı. Sonra asâsı ile Şat nehrinin yatağına dokununca nehir suları bir "zirâ" eksildi. Hazret "–Kâfi midir?" diye sorunca "–Yâ İmâm! Yüksektir" dediler.Hazret bir daha asâ ile dokunarak iki "zirâ" eksiltti ve böylece eski durumuna gelmiş oldu. Halk bu belâdan böylece kurtulmuş oldu.

Diğer bir kerameti şöyle naklolunur; "–Hz. Ali (RA)'nın yakınlarından biri kabilesinden bir hâtunla evlendi. O gece gerdeğe girdiler. Tanrı hikmetiyle yakınlıkları gerçekleşemedi. Aralarında kavga oldu. Seher vaktinde aralarını düzeltmek için Hz. Ali (RA)'yi dâvet ettiler. O gelince, "Kavganızın sebebi nedir?" diye sorunca, O yiğit "–Yâ İmam! bu hâtunu aldım, ama bilmiyorum nedendir bütün gece aramızda kavga oldu. Aramızda bir uygunluk ve yakınlık olmadı" dedi. Hz. Ali (RA), "–Ey hâtun! Sana bir sorum var, ama doğru cevâb isterim, yalan söyleme" dediğinde, Hâtun "–İmâm'ın huzurunda nasıl yalan söylenir" dedi. Bunun üzerine Hz. Ali (RA) evdekileri dışarı çıkarıp, Hatun'a "–Sen falan kâbîleden değil misin?", Hâtun, "–Evet" dedi, Hz. Ali; "–Senin amcanın oğlu seni helâlliğe diledi, baban ve annen vermediler, senin gönlün olduğunu anlayıp, onunla ilgi kurdun ve ondan bir çocuğa hâmile kaldın ve bir oğlan doğurdun. Annen, çocuğunu rızıklanacağı varlıklı bir kapı eşiğine bırakmıştı. Oradan geçmekte olan bir köpek, çocuk üzerine gidince onu ürkütmek için annen bir taş atmış, taş oğlan'ın başını yarmış ve senin üzerindeki elbiseden bir parça yırtıp yarasını sarmıştınız. Sonra geri eve dönmüştünüz" dedi. Hâtun; "–Yâ İmâm bu sırrı anamla benden başkası bilmez sanıyordum, size kim söyledi" dedi. Hz. Ali (RA); "–O oğlan çocuğunu filân kâbileden falanca kişi alıp besledi ve yiğit bir genç oldu. Ev-

lendiğin yiğit genç budur. Hakk Teâlâ ana ile oğulu birleşmekten koruyup aranıza kavga düşürdü" deyip yiğidin başını işâret ettiğinde, Hâtun başındaki yara izini gördü" ve Rabbine bu halden dolayı istiğfar etti.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "Bir defâsında "Kûfe" kumandanı sefere çıkmak için er taleþ ettiğinde, kimse gönüllü olarak orduya katılmayınca, Hz. İmâm, "–Yâ Rabbî! Benî Sakîf'den bunların başlarına birini musallât eyle ki, kendi başlarının kaygusuna düşsünler" diye beddua etti. Gerçekten, "Haccâc–i Zâlim" in Sakîf kabîlesinden olduğu ve bunların başına belâ olduğu söylenir.•Yine "Sıffîn" harbi sırasında Hz. Ali (RA); "–Yâ Ebâ Mûslîm!... Yâ Ebâ Mûslîm!..." diye seslendi. Oğlu Muhammed Hanefî (RA), "–Ya İmâm, Kumandan Mûslîm, askerin gerisindedir" diye cevâb verince; Hazret, "–Benim çağırdığım Ebû Mûslîm, bu tâifenin kurtarıcısı ve "Ehl–i beyt" in intikâmını alan kişi olacaktır" dedi. Yine bir gün kölesi İbn û Mûlcem'in nakline göre; "Kûfe" mescidinde yalnızken kendilerine hitâp ederek şöyle der;

Şiir

"Ölüm hakk'dır tedârik kıl sen ona,
Ölüm için ağlama pendim bu sana"

Hz. Ammâr b. Yâser (RA), şöyle bir olayı nakleder; "–Bir gün Hz. Resûl–û Ekrem (SAS), Aliyyû'l–Murtazâ'ya hitâb ederek, "–Yâ Ali! sana, senin yakınlarını ve seni kılıçla vurup, kanınla elbiseni renklendireceklerini haber vereyim" der. Aradan uzun zaman geçtikten sonra, Hz. Ali (RA) hîlâfeti sırasında bir gün üzüntülü bir ânında üstüne ağırlık basıb, uykuya dalar ve rû'yasında Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'i görüp, "–Ya Resûlullâh, bu ümmetin elinden çektiğim nedir?" diye serzeniş ve şikâyetlerde bulunur. Hz. Resûl, onun gönlünü

alıp hoş ettikten sonra "–Ya Ali! onlara hayır duâda bulun, Hak Teâlâ'nın sana Cennette hazırlayacağı makama onlar vesile olacaklardır" diye buyurdu. Hz. Ali (RA) hemen "–Yâ Rabbî, sen onları bağışla ve benim için onları şefaatçı kıl" diye duâda bulundu. Uyandığında rû'yasını oğullarına anlattılar ve çok kısa bir zaman sonra rû'yâ gerçekleşip şehidlik makâmına yükseldiler.

Şiir

"Bu cihân ağyârdır aldanma cânım dır dese,
Görmemiştir kimse ki bir böyle cânına kıyâr"

Aliyyû'l–Murtazâ (RA)'nın şehâdetinin sebebi şöyle nakledilir; "–Hâricî fırkasından ve Benî Künde Kabilesi Mensubu olan "İbn Mülcem", "Amr b. Bekr û't–Temîmî" ve "Mubârek b. Abdullâh" adlı üç kişi vardı. Aslında bunların kabilesinin tamâmı "Hârici" idi. Bunlar aralarında dünya'daki bozukluğu islâh etmek için aralarında konuşurlar ve tartışırlardı. Kendileri mal mülk sâhibiydiler. Akıllı ve tedbir sahibi geçinirlerdi. Bir gün toplanıp şöyle bir karara vardılar. "–Ali, Muâviye ve Amr b. Ass sağ olduğu müddetçe islâm ümmeti ihtilâf ve ihtilâllerden kurtulamayacaktır. Kurtulabilmesi ancak bu üç liderin ölümüne bağlıdır" dediler ve içlerinden üç mel'ûnu fedâ'i seçip, "Mülcem" i İmâm–ı Al'ye, "Amrû" yu "Amr b. Ass" a ve "Mûbârek" i Muâviye b. Sûfyân"ı Ramazan ayının 15. ci günü gördükleri yerde öldürmek üzere görevlendirdiler. Diğer bir kavle göre, üçü ayrı üç yöne doğru yola çıktılar. Allâhın hikmeti hastalığı nedeniyle Amr b. Ass namaza çıkmıyarak imâmete vekilini gönderdiğinden, onun yerine vekîlini öldürdü. Şâm semtine doğru yola çıkan fedâî, Muâviye'nin hemen arkasında durup kılı-

cını başına vurursa da,hazret rûkû edince hamlesi boşa gider ve gâyesine ulaşamaz.Ama "Mülcem" denen melûn Kûfè câmi'ine girip bir köşeye gizlendi.İmâm Ali,âdeti olduğu üzere sabah namazını edâ etmek için câmiye girdiğinde, o hâîn me'lûn, Hz. İmâm'ın Resûlullâhın dâmâdı olmasına dahi hürmet etmiyerek, zehirli bir kılıçla yaraladı. Yaman bir vuruşla kılıcın ucu İmam'ın pehlivan yapılı vücûdunu delip, öbür taraftan çıktı.İmam–ı Ali yüksek sesle tekbir getirince, onun tekbir nârâsını duyan halk koşup, Mülcem'i dışarıda yakaladılar. Huzuruna getirdiler. Hazret "–Bunu niçin yaptın?" diye sorduğunda, "–Halkı üzüntüden kurtarmak için yaptım. Muâviye ve Amr b. Ass'ında bu gün işi bitmiştir. Dostlarım onların işini bitirmek için oraya gittiler" dedi. Hz. İmâm, "–Ben sağken onlar ölmez. Bana Peygamber (SAS) haber verdiler" diye buyurdu.Ertesi gün vasiyette bulundu, üçüncü gün, Ramazan–ı Şerif'in 17. günü Hicretin 40. yılında ruhunu Hakka teslîm etti. Dört yıl dokuz ay hilâfet makamında bulundu. Vefâtında 63 yaşındaydı. Diğer bir görüşe göre; "39. hicret yılının Ramazanın 27. günü öldü" denir. Oğulları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin (RA) ile Abdullâh b. Câfer Tayyâr onun gaslini bizzat yaptılar. Üç kat kefenle techiz edildikten sonra, Hz. Hasan (RA) bizzat namazını kılıp, "Dârû'l–İmâre" ye defn ederek, yerini belirsiz hâle getirdiler. Diğer bir görüşe göre, kendi mescidlerinin mihrâblarına defn edildiği ileri sürülmektedir. İmâm Suyûtî, "Kitâb û'l–evvel" adlı eserindeki rivâyete göre ise; "–İmâm Hasan (RA)'a bîat olunduktan sonra Hz. Ali (RA)'ın nâşı Medine'ye götürülüp, Hz. Fatıma (R. Anha)'nın yanına "Kubbe–i Abbâs"a defn edildiği" ileri sürülmektedir.

Şiir

"Gör nîcedir bu çerh–i gaddârı,
Yerin altında kodu "Kerrâr'ı
Kîm ola kim işidûb eylemiye,
Bu "türâb" ın vefâtına zârî"

İmâm Hüseyin (RA) tarafında; "–Muhammed göçtü, Aliyyûl–vâsî göçtü, bu ümmetin koruyucusu kim olacak?" diye bir ses, Hz. Ali (RA) nın vefâtından hemen sonra cenâze etrafındaki kişilerce duyulduğu" rivâyet olunur. Yine, Hz. Ali'nin gömülmesi için yer aranırken, hâtifî bir ses, falan yeri kazın deyince, orası kazılır, ikisinde ceset bulunan ve biri boş olan üç kâbir görülür. Bu mânevî işâret üzerine, hazreti oraya defn ettik" derler.

"Zühretü'r–Riyâz" adlı eserde; "–İmâm vasiyetinde, beni gasl, techiz ve tekfinden sonra "Garibeyn" kapısından şehir dışına çıkarın, size birisi yol gösterecektir. Onu takib edin ve gösterdiği yere beni defn edin" dediği kayıtlıdır. "Bizde dediği gibi yaptık" diye bir kayıt vardır.

"Minhâc û'l–Müzekkîrîn" de ise "–Hicretin 530 tarihinde "Belh" nâhiyelerinden "Hayırköyü" adı verilen bir yerde "Ali Mezarı" denen bir makam ortaya çıkmıştı. Bunun çıkış sebebi şöyle anlatılır. Cemaatin seçkinlerinden birkaçı, Hz. Resûl û Ekrem'i (SAS) rûyalarında görüp, burası amcamın oğlu Ali'nin mezarıdır. Niçin burayı îhyâ etmiyorsunuz? diyerek bu yeri işâret buyurur. Sabahleyin seherle birlikte kalkıp 400 temiz kişi hâkimin huzuruna çıkarak rû'yâyı kendisine arz ettiler. Devrin sultanı hemen âlimleri toplayıp bu rû'yânın yorumunu istediler. Âlimler ekseriyetle rû'yânın doğru rûyalardan olduğuna karar verirler. Zirâ "Şeytân aslâ Resûl û Ekrem (SAS) Efendimizin şekline giremez" derler. O toplulukta, o asrın müftüsü olan bir fâkîh vardı. Bu zât, "Belh" ile "Kûfe" nin arasında

çok uzun mesâfe vardır, bu sebeble buraya cenâzenin gelmesi imkânsızdır ve bu olmıyacak işi Resûl û Ekrem (SAS)'a yüklemek büyük sorumluluk gerektirir"der. O gece kütüphânesinde kitapları arasında yakaza halinde (uyku ile uyanıklık arası) iken Aleviyye'nin (*) seçkinlerinden bazıları gelip, kendisini azarlarlar ve onu o kabre götürüp, orada Hz. Ali'yi mezar içinde görünce, Hz. Ali (RA) "–Bire küstâh niçin inanmıyorsun" diye gazaplanarak tabanca (elayası) ile bir sille vurup, geriye evine gönderir. O ızdırâp ile aklı başına gelir. Feryâd edip ağlıyarak, Emîr'in kapısına gelir ve durumu anlatır. Sabahleyin halkla birlikte o yer kazılır ve bir mezar görülür. Baş ucunda bir kerpiç levhada "–Bu Ebû Tâlib oğlu Ali'nin kabridir" diye yazılıdır. Oraya bir mescid yaptırılarak gizlice bu mescid'in mihrabına gömülür" denilmektedir. Bu yer hâlen bilinen meşhûr ziyâret yerlerinden biridir.

Şiir

"Rihlet edince dûnyâdan ol velî,
Oldu bir nîce yer makam–ı Alî"

İmâm Müstağfirî ise, şöyle bir olay rivâyet eder, "–Ümmetin seçkinlerinden biri rûyâsında kıyâmetin koptuğunu ve haşr'ın başladığını, halkın mîzâna girip sevâp ve günâhlarının tartıldığını ve başaranın sırâttan geçip, cennete veya cehenneme gittiğini görür. Tam bu sırada hakkın sevgili Resûl û Ekrem (SAS) dostlarıyle birlikte Kevser havuzu başına gelir ve Hz. Ali gelenlere Kevser sunarken görünce seslendi,

Şiir

"Ol ki takvâ sahibidir cennete
Girmede mazhar şâkîler nikbete

(*) Buradaki "Alevî" sözü şiilik değil, Peygamberin Ali'den gelen soyu kastedilmek istenmektedir.

Sonra varıp, Hz. Ali'den su istedi. Hz. Ali (RA) bu isteği Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'a ulaştırdı. O "–Verme yâ Ali!, bunlar seni inkâr edenlerdir" diye önlemişlerdi.

Yine bir gün mescidde, birisi minberde otururken Hz. İmâmı kötüleyip âleyhinde halka hutbe verip, vâ'z ve nasihat ediyordu. İbrahim b. Hişâm, ben ızdırabımdan gözlerimi yummuştum. Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'i ak elbiseler içinde görüp, eteklerine yüzümü ve gözlerimi sürdüm. Bana "–Yâ İbrahim, sen de benim gibi üzüntü duyuyor musun" dedi. Ben, "üzüntünün sebebi nedir?" deyince, "–Aç gözünü sende gör, o kişi neye uğradı". Ben gözümü açtığımda, o kişi minberden yıkılıp can verdi.

Hz. İmâm Ali (RA)'ın inci tânesi değerindeki kıymetli sözleri:

"–Allâh (cc) korkusu gönülleri ihyâ edicidir.

"–Acı yemek acı sözden hayırlıdır. Zîrâ söz can'a, yemek cisme tesir eder".

"–Cismin devâsı yemek, kâlbin devâsı ise rızâ'dır. Kaza ve günâhların devâsı ise pişmanlık ve istiğfardır."

"–Akıl sahiblerine bir günâh bin ibâdetten çoktur. Zirâ, günâh ihmâlle büyür, taat ise gurûrla hebâ olur."

"–Öfkesini, kızgınlığını ve kinini yenen kişinin âkibeti hayr olur ve afvâ mazhar olmuş seçkinlerin hayır duâlarını al ki, hidâyete ulaşabilesin".

"–Nefsin marazı (hastalık, mikrop) hırs'tır ve hırs sahibi kişi mahrumdur."

"–Bir saat şehvete bağlılıkda, ömrün telef edilmesi vardır ve mutluluk ülkesinden uzaklaşmasına sebebtir."

"–Kişinin lisânı, kalbindeki kavl ve fiilindekilerin aynasıdır. Ve onun niyetine delil olur."

"–Zenginliğini belirtmek şükürdendir."

Şiir

"Kişiye ölmek şirindir hem öyle bil,
Ölmeden nâ–cins ile hemdem bir an bu dünyâda
Kıl hezâr nâ–cins ile olma musahib–i bir nefs,
Tâ senî de Hulviyâ ol etmiye erzel–i zey,
Gözlerin nûrudürür havf–i hûdâdan aksâ–i bâş
Rûşenî ver gözlere âlemde ânında Dede."

5. FASIL

"İMÂM–I ÂZÂM" EBÛ HANÎFE (RA) Yİ BEYÂN EDER:

İnsanların faziletlisi, keremli sıfatları mevsûf, âbid ve asrının seçkini, sır ehlinden bir kişidir. "İmâm Ebû Hanîfe–i Nu'mân" hazretleri "Kûfe" şehrinin "Enbar" adı verilen mevkîde (80.H) tarihinde dünyaya gelmiştir. Mûnşi ve yüksek seviyede bir âlimdir.

Şiir

"İlm–i âsârı ile olup âfâk,
Âlem'e verdi bu Hanîfe sebek,
Zühd ü takvâ ile münevver idi,
Ümmete bir serrâc idi elhakk."

İmam'ın pederi rivâyete göre, "Sâbit b. Tâvûs b. Hürmüz Nûşîrevân" dır. Bir keresinde "Sâbit", "Nevrûz şenliği" gününde Hz. İmâm–ı Ali (RA)'ye hediye olarak yiyecek bir şey getirir. O da karşılığında hayırlı bir evlâd nasib etmesi için Cenâb–ı Hakka duâ eder. Bu olay sebebiyle İmâm–ı Âzâm, "benim ilmimin yükselmesine sebeb, İmam–ı Ali (RA) hazretlerinin hayır duasıdır" derdi.

On yaşlarında iken babasiyle birlikte Hacc'a giderken orada bir topluluk görüp, babasına "–Bu topluluk nedir?" diye sorunca, babası "–Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'den işittiği hadîsleri naklederek halka va'zda bulunan bir ihtiyar kişidir. İsmi "Abdûlhârîs" dir" diye cevâb verdi. İmam'da kalkıp, o mubârek ihtiyarın yanına sokularak onu dinler. İhtiyar o sırada şu hadîsi anlatmakta ve meâlen; "–Bir kimse dinini iyi bilirse (fakîh olursa) Allâh onun her üzüntüsünü giderir, dilediği kadar rızk verir" demekteydi. Kendisi; "–Bu gece rûyâmda Hz. Resûl û Ekrem'in mezârlarını açıp, çürümüş kemiklerini bir yere topluyor olduğumu gördüm. Bu hâlden çok üzgün olarak uyandım." "İbn–i Sirrîn (RA)'a rû'yâmı yormasını ricâ ettim. Rûyâmı ona aynen anlattım. İki gözünü gözüme dikerek Peygamberin şeriatını ihyâ edeceğimi müjdeledi" diye nakleder. "–İmam–i Âzam (RA) Ramazan–ı Şerîf'de 60 Hatm–i şerîfi tamamlamayı kendilerine âdet edinmişlerdi. Geri kalan zamanında ise geceleri bin rek'at namaz kılarak ihyâ ederdi." Hammad b. Suleyman (KS); "–İmâm hazretleriyle 6 ay sohbet ettim. Gündüz ders verir ve geceleri ibâdet ederdi. Bir kere yatıp uzandığını görmedim" der. İlk zamanları gece yarısı dinlenirdi. Bir gün bir topluluğun arasından geçerken, birinin diğerine hitâb ederek, "–İmâm gece sabaha dek, ihyâ için namaz kılıp, Resûlullâh'ın sünnetini icrâ ediyor" dediğini işitince, durup, "–Allâh'tan hayâ ederim, halk bende bulunmayan vasıfları ve ilmi bana yakıştırıyor" diyerek, bütün geceyi ihyâ etmeye başlarlar.

Şiir

"Zühd ile sabık idi ihvâna,
İlmiyle fâik idi akrânâ"

Bir gün 'Haricî tâifesinin reislerinden biri, İmâmın

evine gelip, kılıcını çekerek, "–Ey İmâm sana bazı mes'eleler hakkında sorular soracağız, eğer cevâb verirsen elimizden kurtulursun, yoksa seni öldürürüz" dediler. Hz. İmâm Âzam "–Nedir?, söyleyin, inşeâllâh cevâbını alırsınız" demesi üzerine, onlar "–Bir kişi şarap içse sarhoşluk hali geçmeden vefât etse ve bir hâtun zinâdan hâmile olarak bir çocuk doğururken ölse, bunlar kâfir midir? yoksa müslüman olarak rahmete müstehak mıdır?" diye sordular. İmâm "–O kişiler hıristiyan veya mecûsi midir?" deyince. Onlar yine "–Azap içinde midirler yoksa afva uğramışlar mıdır?" diye sordular. İmâm, "–Şu âyeti okuyun" dedi; "–Eğer onlara azab edersen, şüphe yok ki, onlar senin kullarındır; eğer kendilerini bağışlarsan yine şüphe yok ki sen,mutlak gâlipsin ve hükmünde hikmet sahibisin" der. (Kur' ân, V, 118). Bunun üzerine soruları soran kişiler ateş ehlinden dönüp, sünnet ehlinden oldular.

Bir gün bir kadın, İmâm'ın önüne yarısı sarı, diğer yarısı kızıl bir elme koydu. Hz. İmâm, elmayı ikiye bölüp, beyazını gösterdi. Kadın dönüp gitti. Bu halin hikmetini soranlara, bana hayzının sarı kızıl göründüğünü, ne yapacağını sordu. Ben de elmayı kesip beyazını göstererek beyaz görünmeyince namazının doğru ve kabul olamayacağını bildirdim" dedi.

Hz. İmâm, hanımının kendine gönderdiği yemekden mutlaka fukaranın payını ayırır, hatta kendi yediği kadar, bir kısımı gâip payı olarak alıkoyar ve yemekten sonra bir fakire verirdi. Yeni bir elbise giyse, ona eşdeğerde birini mutlaka âlimlerden fakir birisine verirdi. Söylediği sözü hatır için söylemezdi. Doğru olanı söylerdi.

Bir gün "Hârûn er–Reşid" in hanımı "Zûbeyde" bir mes'eleden ötürü kızıp, İmâm'ı huzuruna dâvet eder, ve "–Ey İmâm, bir ere kaç tane avrat (kadın) almak câiz'dir" diye sorunca; İmam "–Dörde kadar cevâz

vardır" deyince, hemen arkasındaki perdeyi aralayıp perde arkasında bulunan "Zûbeyde" ye seslenip "–Bu sözü iyi işit" diye onu ikâz edince, İmâm derhal "–Ey Halîfe, sana birden fazlası câiz değildir. Zirâ âyeti kerime bu hususta açıktır" der. "Size helâl olan başka kadınlarla iki, üç ve dörde kadar evlenebilirsiniz; şâyet, aralarında adâletsizlik yapmaktan korkarsanız bir tâne almalısınız veyâ sâhip olduğunuz ile yetinmelisiniz" (K. IV, 3)

Meclis dağıldığında "Zûbeyde Hâtun" İmâm'a değerli bir hediye gönderirse de İmam "–Biz hediye için söylemedik, hak olanı belirtmek için söyledik, bu rüşvettir" diyerek kabûl etmedi.

Şiir

"Cûmle âlem hak söze kâ'ildir
Hakkı koyub gayr iden bâtıldır"

Muhammed b. Hasan ûl– Leyyî'den naklen şöyle bir olay hikâye olunur; "–Kûfe'ye vardım halka âbidi sordum. İmâm–ı Azam'ı tavsiye ettiler. Kına meclisine girip kendisiyle sohbet ettim. Sabah nâmazını kıldıktan sonra ilim meclisini kurdular, sonra kalkıp öğle vakti namazını kıldılar, sonra dönüp yine ikindi vaktine kadar ders verdiler, sözün kısası akşam ve yatsı namazları da böyle geçti. Ben "–Buna âbiddir" diyorlar, ne zaman ibâdet ediyor diye merâk ederek gece yarısı kalktım. Halk dağılıp kendileri yalnız kaldı. Mescide gidip sabaha kadar tek başına namaz kıldı. Bir an dahi dinlenmedi. Bu hal üç gün devam etti. Bu müddet zarfında ne yedi, ne içti ve ne de uyudu.

Şiir

"Bulmuş ol ilmiyle cây–ı ulvî
Sana da himmet ide ol Hulvî"

Hafs İbn Abdurrahman der ki; "–Otuz yıl aralıksız İmam, nâmaz kılıp, niyâz ile sabahı bulurdu. Ve kırk yıl yatsı namazı abdestiyle sabâh namazını kılardı. Sonra evinin damı üstüne çıkıp, hoş sadâlı sesiyle Kur'an okurdu. Vefâtı şöyle naklolunur. "–Halîfe Câ'fer devri idi. Halîfe İmâm–ı Âzamı, Süfyanı ve ortağını dâvet edip, Şerike "Kûfe", Sûfyân'a "Basra" ve İmâm'a "Bağdad" kadılığı makamını yöneltti. "Ortak" kabûl etti. Sûfyân kabûl etmeyip, Yemen'e hicret etti. İmâm ise kabûl etmedi, Halîfe Câfer gazaba gelerek yüz değnek vurdurup, haps edilmesini emretti. Hapisde iken vefât ettiği naklolunur. (Allah ona rahmet eylesin)

Şiir

"Bu Hanîfe ölmeğe verdi rızâ,
Etmedi hâkim olup zabt–ı kazâ"

Hicretin (150/767 M) tarihinde Şâbân ayında vefât edip "Hayzân" mezarlığına defn olundu. Nakledilir ki, ölümünden sonra, salih ve himmet sahibi biri rû'yasında İmâm'ı bağışlanmış, ilâhî lutûflarla kendinden geçmiş görür; "–Bâğışlanmana sebeb ne oldu?" diye sorunca, "–Bir gün bir kitap yazarken bir hayvancık gelip kalemin üzerine kondu ve mürekkebi yemeğe başladı. Ben kalemi kıpırdatmadan tuttum,o dileği kadar yedi ve sonra uçup gitti. Bu sebeble ben bu âleme göçünce, o zaif hayvancığa gösterdiğim merhametin karşılığı olarak bu makama lâyık görüldüm" dedi.

6. FASIL

HZ. İMÂM ŞAFİ'İ (RA) HAZRETLERİNİ BEYAN EDER:

O, ulemânın seçkini hadiscilerin müceddidi Şâfi'i mezhebinin kurucusudur. İsmi İmam Muhammed b. İdris uş–Şâfi'i'dir. "Gazze" vilâyetinde "Filistin" şehrinde dünya'ya gelmiştir. İki yaşında iken babası vefât ettiğinden annesiyle birlikte Mekke–i mükerreme'ye varıb, oraya yerleşmişler ve İmâm orada büyüyüb yetişmiştir. Kendisi Yemen'de ölmüştür. Bir ara "Mekke" den "Bağdad" a, oradan da Mısır'a hicret etmiştir.

Şiir

"Vâris–î enbiyâ olan ulemâ içre andan verâda yok âlâ.
Ümmete nâfi' buldu mâil oldu ânın içün sulehâ"'

İmâm Şâfi'i'nin geceyi üç kısma ayırdığı nakledilir. Bir kısmını ilme, diğeri ibadete, öbürünü uyku ve istirahate ayırırlardı. Her gün Kur'anı hatm ederek okurlardı. 16 yaşından sonra karnı doyuncaya kadar yemek yemedi ve nefsinin arzularına uymadı. Bütün ömrü bo-

yunca gerçek için dahi yemin etmedi. Nakledilir ki, Şerefli Mekke'den, ışıklı Medine'ye geldiklerinde "Muvattâ" adı verilen ünlü hadîs kitabı yazılmıştı. "İmam Şâfi'i (RA), İmam Mâlik(RA) hazretlerini ziyâret ederek eserini görmek istedi. İmâm Şâfi'de esâsen içinden, "–İmâmı–ı habib gelse de güzel üslûbu fasîh ifâdesiyle bu eseri okusa da dinlesek" diye geçirmekteydi. İmâm Şâfi'i "Muvatta" nın ilk sahifesini okuyub, bitirdiğinde, İmâm Mâlik hazretleri çok hoşlandı ve "Hepsini oku" dedi. İmamda "Muvâttâ" yı yukarıdan aşağıya okuyarak herkesi mest etti ve kendisi de "Muvatta" yı böylece ezberine almış oldu.

İmâm Şâfi'i (RA) "–Bir kimse bir mes'ele hakkında soru sorsa biraz susup düşünmeli, ısrâr edilirse, cevâbını vermelidir. Bu en iyi yoldur" diye buyururlardı.

Kendisi çok cömert idi. Yemen'e ticâret için gidip geldiğinde 10.000 dirhemlik bir servet ile birkaç deve yükü kumaş sahibi olmuştu. "Kâbe" dışına çadırını kurup, karşısına gelip fakirliğini belirten veya kendisinin anladığı herkese servetinin tamamını dağıttığı rivâyet olunur.

Yine bir gün hamamdan çıkıp giderken elindeki asâyı düşürmüş, birisi onu bulub, İmâmın eline verdi, İmâm buna memnun olup, ona 50 sikke hediye etti. Son derece tahammüllü, gösterişsiz ve riyâsız bir kişiliğe sahipti. Her hangi bir şeyi elde etmediği için üzülmez ve bunun için konuşmazdı.

Bir keresinde İmam hayattayken onu sınamak için, bir zât kasden biri zayıf biri kuvvetli iki ferâce dikmiş, götürüp İmâm Şâfi'ye giydirmişdi. O hâli görünce, "–Bârekallâh üstâd kişi imişsin, çok iyi dikmişsin, bunu yazı yazarken, bunu da kitaplarımı yerine yerleştirirken giyerim" der ve hayır duâda bulunurken, Halîfe'den 10 bin akçe hediye gelir. İmam o paranın tamamı-

nı fukaraya dağıtıp halkın hayır duâsını alır.

Şiir
"Evliyâ'yı her ne denlû münker etse imtihân,
Hışm'a gelûb etmemektir nefse erhay–i İnân"

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; birisi evlenip biraz ma'nâ harcayarak, İmam Hazretlerinden onun edâsını rica eder. İmam, "Kaç akçadır?" diye sorar, o kişi 30 sikke' dir deyince yönelirler. Hakkın hikmetiyle (26) adet altın ağırlığında olduğunu görür. İmâm, o kişiye "–Yalan söylemişsin, zirâ eksik geldi" diye buyurunca, o zât itirâf eder.

Bir menâkıbı şöyle anlatılır; "–Bir gün Şat nehri kenârını gezerken, bir tâze yiğit'in kaidelerine riâyet etmeksizin abdest aldığını görür. Hz. İmâm "Oğul adâbâ riâyet eyle ki, şeri'at sahibi seni korusun" diye buyurunca, yiğit, onu tanır ve hemen elini öperek, hayır duasını alır. Kendisinden nâsihat ricâ eder. İmâm da "Her kim ki, Allâh û Teâlâyı bilirse,o kurtuluşu bulmuştur. Dunyâda zûhd eyleyen âhirette onun sevâbiyle gözü nûrlanır. Kimki üç hasretle huylanırsa İmânı mükemmel olub, kendi tebcîl kılınır. Biri "emri mâ'ruf" etmek ve kendisi bununla âmil olmak.. İkincisi "Nehy–i münker" (haram'dan sakınma) etmek ki, munteki olur; üçüncü "vahdet–i hakiki" hıfz etmek ki, kendi de mahfûz olur. Eğer sende bu mânâları nefsinde yerine getirip, bu ilminle âmil olursan,arınmış kişilerden olursun.

Diğer bir menkıbesi ise şöyle anlatılır; –"Birkaç kişi İmâm'a gelip, "–Sabır mı üstündür, yoksa temkin mi?" diye sorarlar. İmâm; "–Temkinli olmak üstündür. Zirâ mihnet ve sabr temkini doğurur. Nitekim Hakk Teâlâ Hz. İbrahim ile Hz. Eyyûb (AS) ları imtihan etti. Belâyâ sabrederek, temkin sahibi oldular" diye buyurdu.

Yine nakledilir ki, Hârûn b. Saîd "–İmâm Şafî'i

Mısır'a geldiğinde ziyâretine vardım, namaza durmuştu. Herkesi huşu' ve ihsân ehli olarak görünce hatırıma bir şey gelmedi. Namazdan sonra sohbete oturduk. Güzel, mantıklı, fasih söz söyleyen ve tam edeb sahibi bir kişi olarak gördüm. Kendisine "zûhd'. ve "ülfetten" suâl eyledim. "–Ahiretin şerefini bilmeyen kimse nasıl zâhid ve ferâğ üzerinde olur ve dünyâ muhabbetinden nasıl vazgeçebilir?" sorusuyla cevâb verip, "–Başka türlü söyliyenler yalancılardır. O, Hakkın emri ve Allâh'ın rızâsını talebden başka birşey değildir"diye buyurdu.

Yine, "Riyâ" hakkında soranlara, "–Nefsin neyi isterse ondan kâç, senden kaçan şeyin peşinden git. Zirâ nefsine muhâlif olduğun her ân riyâdan uzaksın demektir" diye buyurdu.

Şiir

"Nefs meyl ettiğidir mebgûz–ı erbâb–ı velâ,
Vâsıl–ı hakka gerek nefsine her demde cefâ"

Menkıbelerinden bir diğeri ise şöyle nakledilir; Sûveyd b. Âmir; "–Bir gün Medine mescidine girdim, Hz. Şâfî'i'yi orada gördüm. Bir zât gelib, "–Yâ İmâm benim korkum var. Günâhlarım çok, Allâh'ı hoşnûd edecek işlerim yok. "Tûl û emelim" (Mevkî makam ihtirâsı) çok, ibâdetim az, sadece "Kelime–î Şahadeti söylerim. Bilmiyorum "tevhîd" im beni makbûl kullar zümresine mi, yoksa "red edilenler fırkasına mı dâhil eder?" diye sordu. Hz. İmâm "–Eğer Allâh Teâlâ, seni lûtfuna mazhar etmeseydi, senin hatırına tevhîd kelimesini getirmez ve içine; bağışlanma işâreti olan, Allâh korkusunu yerleştirmezdi" diye buyurdu.

Diğer bir menkıbesi şöyle nakledilir; "–Yemen'de bulunduğum bir gece rû'yâmda, Hz. Resul (SAS) ve İmam–ı Ali (KV)'yi birlikte Kâbe'yi tavâf ederlerken

gördüm. Ben de Beyt'i (Kâbe'yi) tavâf edip "Makam–ı İbrahim" de durmuşdum. Hz. İmâm (RA) yanıma geldiler". Ayağa kalkarak karşıladım. Sevgi gösterdiler. Hilâfet mührünü parmağıma taktılar. Bu sevinç ile kendimden geçerek, uyandım. Rûyâmı tâ'bir edecek ehil bir zâta gidib, yorumunu yapmasını ricâ ettim. Yorumu yapan kişi; "–Kâbe ve civârı,kurtuluş ve bağışlanma yeridir. Hz. İmamla musafâha (kucaklaşma) ise kişinin izzetinin derecesine işârettir. Hz. İmâm–ı Ali'nin yüzüğünü sana takması ise, mezhebini yayacağına ve islâm âleminde büyük nüfûz kazanacağına işârettir" diye cevâb verdi.

Diğer bir kerâmeti şöyle anlatılır; "–Bağdat'dan Mısır'a hicret etmeleri olayı, nakledildiğine göre şu sebepten olmuştur. Dördüncü İmam Ahmed'i Hanbelî yakalanıp, Bağdat halîfesi huzuruna çıkarılarak; "–Kelâmullâhın mahlûk olduğuna dâir sende fetvâ ver" diye döğülüp, hapsedildiği sırada, İmâm Ahmed Şâfîi'de celbedilip, aynı hususta fetvâ vermesi için zorlandı. İmâm Şâfiî, İmam Hanbel benden daha ziyâde müctehîddir. Eğer o, "mahlûktur" diye verirse, bende veririm"dedi. Halîfe, İmâm Şâfî'i'den fetvâ vermesini isteyince, İmâm "hile–i şer'iyye" semtine yönelip, dört parmağını gösterip "–Tevrâd, İncil, Zebûr ve Fur'kan, bu dört parmak mahlûktur" diyerek, söz oyunu ile halifeyi oyalayıp, canını kurtardı. Ve o gece Mısır'a hicret etti. "Kitâb û'l–evvel" de "–İslâm'da ledûn yoluna ilk ağırlık veren İmâm, İmâm Şâfî'i'dir" denir.

Şiir

Ânın ayağına urdu nâl–i bazgûn,
Hicret iderdi anâ halk–i cihân içre bazgûn"

Nakledilir ki, sabahın erken saatlerinde, İmâm Ahmed Hanbel hapisten getirtilip, Hz. İmâm'ın sözlerini

naklederek, kısaca "Yalnız Kur'an değil diğer dört kitapta, mahlûktur" dediğini söylediler. Hz. İmâm Hanbel, İmâm Şâfî'î'nin muradını anlayıp, O da tasdik etti. İşte bu olaydan hemen sonra Mısır'a hicret ederek "Sittî Nefîse" Hazretleriyle buluşmuş ve nice zaman yaşayıp halkı irşâddan sonra hicretin (208/823 M.) yılında vefât ettiler. Mısır'da medfûndur. Halîfe Me'mûn devrinde yaşamıştır. O sırada Mısır Hâkimi Halîfe Me'mûnu tâbî olarak tanıyan Tulunoğlu Ahmed Sultandı.

Şiir

"Vâsıl–ı dergâh–ı hak oldu İmam Şâfî'i,
Ümmetinin nîrânından oldu dilâ ol dâfî'i"

Nakledilir ki, "Rebî" b. Selîm, rü'yasında Hz. İmâm Şâfî'i'nin vefât ettiğini ve yüksek derecelerde safâ ve huzûr içinde olduğunu görür. Ona; "–Yâ İmâm Râbbîn sana nasıl davrandı" diye sorar; İmâmdan "–Hz. Bârî (c.c) bir altın kürsü koydurup üzerine beni oturtarak, safâ ehline vâz etmemi emrettiler ve beni bağışlanan kişiler arasına soktular" diye cevâb alır.

7. FASIL

Hz. İMÂM MÂLİK (RA)'I BEYÂN EDER:

O, Hak yoluna bağlıların seçkinlerinden, dinin sünnetinin koruyucularındandır. Asıl ismi "Mâlik b. Enes b. Mâlik" dir. Medine'de doğup, orada büyümüştür. Kendisi 95 hicrî tarihinde doğmuş, 90 yıla yakın yaşamış ve yine Medîne'de hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Şiir

"Şehr–i Peygamber içre oldu mu'kîm,
Âlem içre ilmiyle oldu alîm,
Cân idûb yazdı hezâr hadîs,
Ümmet için idi o cehd–i azûn".

Ebû Hüreyre (RA), Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'den işittim, diyerek şu hadîsi nakleder. "–Halk develer üzerine binip, dünyâ'yı dolaşıp arasalar, develeri yorulup, zayıf düşüp kalsa, kendileri yaya olarak arayıp yorulsalar, Medine'deki âlim'den daha âlim bir kişiyi bulamazlar. "Bu âlim zâd İmâm Mâlik" dir.

Şiir

"İlm içûn ger talebin rûhşene meydân dûnûne,
Bulmıyâ tâlib olan âlemini mâlik'den,
Âlem–i şehr–i Medîne dedi hakkında Resûl,
Ânâ benzer kim ola dedi hakk yoluna sâlikden."

Zâmanın en yüksek âlimi, fâkihi, aklî ve nâklî ilimlerin üstâzı, hadîs ilimlerinde devrinin en seçkini idi. "Muvâttâ" adlı bir hadîs kitabı te'lîf etmişti. Bu kitâb mücâhid ve müctehidlerin yegâne sığınağıdır. Hadîsleri söyler ve anlatırken her seferinde huşû ve hudû hâli içinde olurlardı. Abdullâh İbn Mûbârek'den nakledilirki, "–Bir keresinde halka hadis anlatırken, 16 kere yüzünün renginin değiştiğini görür ve yalnız kalınca işin aslını sorarlar ve "–Hazretten utandığım için hareket etmeyip renkten renge girdim" der.

Menkîbelerinden bir diğeri şöyle nakledilir; İmâm Şâfî'i, "–Birgün İmâm Mâlik'in ziyâretine vardım. Evinin kapısı önünde bir at gördüm. Ona hediye geldiğini öğrendim.Ata bakınca, İmâm ferâsetle atı beğendiğimi anlayıp, "–Yâ İmâm senin olsun" dedi, bende "–Siz binip, kullansanız daha iyi olurdu" deyince, Hz. İmâm "–Ben, Peygamber (SAS)'in gömülü olduğu bir şehirde ata binemem" dedi ve ömründe hiç ata binmediğini bildirdi.

Menkıbelerinden biri şöyle anlatılır: "–Hârûn Reşid Hacca gidib, Kâbeyi veResûl û Ekrem (SAS)'in kabrini ziyâret ettikten sonra, Hz. İmâm Mâlik'le sohbet etmek için İmâm Ebû Yûsuf ve veziri Yahya el–Bermekî ile haber yolladı ve ziyâret müsâadesi istedi. Gönderdiği haberde, "–Muvattâ adlı kitabını işitmek isteriz"dediler. Elçi heyetince Halîfe'nin selâmı ve ricâsı kendisine iletilince, Hz. İmâm, "–Ben, Nafî'den işittim, o da Hz. Ömer (RA) dan işitmiş, o da Hz. Peygamber (SAS) den işitmiş ki, Hz. Resûl (SAS)'ün; "–İlmin ayağına gidilir, ilim ayağa gitmez" hadîs'ini söylemişlerdir"

diye buyurdular. Hârûn Reşid bu hadis, kendisine nakledilince, "–At hazırlatarak Hz. İmâm Mâlik'in ziyâretine gitmeye karar verdi.Bunu İmâm işitince,haber gönderip "–İlme tâlib olan işinin ayakları altına melekler kanatlarını gererler ve arzda uçar dururlar. Eğer atla gelirlerse onların kanatlarını incitmeleri kuvvetle muhtemeldir. Ve vebâl kendilerine râcîdir" dedi. Hârûn Reşid, o zaman yaya olarak Hz. İmâma varıp, Ondan hadîs dinlemeğe mescide girdiğinde, Hz. İmâm Mâlik; "–Yâ Halîfe, bir ilme sadece belli kişiler gelirde halk gelmezse, ondan bir fayda gelmez ve fazîleti noksan olur"deyince, Hârûn Reşid şehre mûnâdîler çıkarıp, "–Kim hadis dinlemek isterse câmi'e gelsin ve faydalansın" diye halka haber saldı. Halîfenin emri ile büyük bir kalabalık câmi'de toplandı. Hz. İmâm mâlik hadîs okumağa başladı. O sırada cami içinde Halîfe için yüksekçe bir yer ayrılmış ve halîfe oradan hadîs dersini takip etmekte idi. Hz. İmâm mâlik "tevâzu gerektir ve bu büyük sevab kazandırır" diye ikâz edince, halîfe yere inip, halkın arasına oturdu. Üzerindeki azamet ve utanmayı atıp, "muvattâ" yı cân kulağıyla dinledi. O derece beğendi ki, Hz. İmâm'a "–Gel seninle birlikte Bağdad'a gidelim ve kitabını bütün islâm dünyasına teksir ederek, duyuralım ve diğer hadîs kitaplarını men'edelim. Nitekim resm–î Osmânî meşhûrdur. Bu da halk içinde onun gibi meşhûr ve faydalı olsun" diye teklifde bulundu. Hz. İmâm; "–Yâ Halîfe, bu rey'in doğru değildir. Zirâ bu kitabı ben topladım. İnsan hatâdan hâlî değildir. Belki o kitaplarda benim işitmediğim daha nice hadîsler vardır. Sonra ben Bağdad'a gidemem. Çünkü, benim bildiğim bu şehirden daha kutlu bir şehir yoktur, buraza Hz. Resûl û Ekrem (SAS) Efendimiz gömülüdür. Ben burada ömrümü tamamlayıp, burada gömülmek isterim" diyerek Halîfe'ye vedâ ettiler. Halîfe de Bağdad'a döndü. Hicretin (179/795–

96'M) tarihinde Rebiûl–evvel'in 3. Pazar (25 Mayıs) günü hakkın rahmetine kavuştular. Bazı kaynaklar ise, Harûn Reşid'in kardeşi halîfe Ca'fer zamanında (177 h.) tarihinde vefât etmiştir, demektedir. Medine dışına gömülmüştür.

Şiir

"Azm idûb âlem–i bâkiye olunca sâlik,
Didîler mağfiret–i hakka oldu o Mâlik".

8. FASIL

Hz. İMAM AHMED HANBEL (RA)'I BEYÂN EDER:

Hz. İmâm Hanbel'in asıl adı "Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş–Şeybânî", künyeleri "Ebû Abdullâh" dır. Hicrî (164/780–81'M) tarihinde Bağdad'da doğmuştur. Tahsil için Mekke, Medine, Yemen, Şâm, Basra ve Kûfe gibi ilim merkezlerini dolaştı. Geceleri ibâdet ve namaz, gündüzleri oruçla geçiren takvâ ehli bir kişiydi.

Şiir

"Câr–ı erkân ânınla buldu temâm,
Buldu ândan şeref dilâ İslâm
Cânım virdi hakka oldu şehîd,
Nola olsa mekâmı dâr üs–selâm".

Nakledilir ki, İmâm Şâfi'i, İmâm Ahmed hakkında "–Bağdad şehrinde Ahmed'den daha hidayet ehli ve günâhtan sakınan, hidâyet yollarını halka gösteren kişi görmedim" derdi. Ve "Ebû Dâvûd Sicistânî (Kütûb–û Sitte'den birinin sahibidir), "–İmâm Ahmed'in meclisi âhiret meclisi idi. Dünyâya dair kelimeler olmazdı. Ticâret ehli ve nakliyatcılarla sohbet etmezdi. Zühdü ve

takvâsı o derece ileri idi ki, kendi oğlu "Salih" İsfahân vilâyetine kadı olduğundan pişirdiği ekmeği yemezdi.

Nakledilir ki, "—Bir gün İmâm'ın undan ekmek pişirmek için fitil yağını (kandil yağı)ve maya hamurunu oğlu ondan almışdı. O gece İmâm yemek yemedi ve "—Benim ekmeğe ne oldu, bunda şüphe kokusu kalmış" dedi. Oğlu durumu anlatınca "—Kendisi yemedikden başka, evdekilere de yemeleri için izin vermedi. Hizmetkârlarına yemeği Dicle nehrine dökmesini emretti. Yemek Dicle nehrine atıldıktan sonra Dicle'den çıkan balıkları dahi yemediler.

Ve yine nakledilir ki; herkes Bağdad havâlisinde ekilib biçilen buğday'dan yapılan ekmekten yemezlerdi. Bu şehirde küfür ve haram çoktur ihtimalki birbirine karışmışdır" derdi.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir: "—Bir tâze yiğitin dostu vardı. Onun vâlidesi kötürümdü ve ayağı tutmazdı. Oğluna: "—Oğul, eğer benim âhirette senden râzı olmamı ve hayır duâda bulunmamı istersen, İmâm Ahmed'e vâr ricâ edip, yalvar, bana duâ eylesin ve onun duâsı ile sıhhatime tekrar kavuşayım"dedi. O yiğit İmâm'ın hânesine gelip, yüksek sesle isteğini arz etti. İmâm "—Ben böyle işlerden hoşlanmam, benim yapacağım iş değildir" dedi. Yiğit, bunun üzerine anasının dileğini İmâm'a anlatınca, İmâm "—Eğer bu durum olmasaydı asla yapmazdım" diyerek, ayağa kalkıp iki rek'at namaz kıldı, gusûl abdestiyle el kaldırıp duâ eyledi. İmâm'ın hizmetkârı yiğide vâr evine git, vâliden sıhhat bulmuştur" dedi. Evine dönen yiğiti anası kapıda ayakta karşıladı.

Şiir

"Evliyâ'nın nefesi mürdeî eyler ihyâ
Nutk u haktır nolaki, hastalara irse şifâ"

Menkıbelerinden biri şöyle nakledilir: "–İmâm Ahmed, Hâc farizasını yerine getirmek için, Mekke'ye gitmişti. Mezheb sahibi Süfyân b. Anine'den orada hadîs dinleyip, meclislerine devâm etmişti. Bir gün dersine gelmeyince, Süfyân onun hâlini merâk edip, talebelerinden birini gönderdi. Talebe, İmâm'ın mücâvir olduğu hücrenin kapısını çalıp, içeriden cevâb gelince, talebe İmam'a "–Niçin dersde hazır bulunmadığınızı, üstâdım merâk ediyor ve sizden cevâb bekliyor" deyince, İmâm "–Üzerimdeki elbiseleri yıkadım, başka giyecek şeyim yok, çıplak olduğum için gelemedim" diye cevâbladı. O zât, elbise nerde satılır ben gidip parasını verip sana bir tane satın alayım ve seni birlikte derse götüreyim" dedi. İmâm "–Gereksiz, ben parasını hazırladım, inşeâllâh bir mushâf–ı şerif yazıb, sağladığım paranın yarısını sadaka edip, diğer yarısı ile elbise alırım" dedi.

Bunlar, nâsihat verici değerli sözlerindendir; "–İhlâs odur ki, yaptığın hayırlı işden bir karşılık beklemeyesin", "Rızâ odurki, kendi kârını, Allâh'a adayasın" ve "Zûhd odurki, seni Allâh'dan uzaklaştıran her şeyden uzaklaşasın."

Menkıbelerinden bir diğeri şöyle nakledilir; "–Me'mûn halîfe "–Kur'ân mahlûktur" diyerek halkı zindık mezhebine zorlarken; İmâm'ı da dâvet edip sorunca; İmâm "–Mahlûk değildir" diyerek kıdemine kanıp cevâb verince, Mu'tasım Halîfenin emriyle (İshak b. İbrahim) onu Bağdad'da hapsedip, iki kere soruşturma heyeti huzuruna çıkarıp her ikisinde de, "–Kur'an mahlûk değil, Kelâmullâhdır" cevâbını alınca; 200 adet kırbaç vurulmasını cellâd'a emretti. Cellâd vurdukça Halîfe çok üzülürdü, ama niyetinden vazgeçmeyince, onu haps ettirdi. 18 ay bu şekilde kâh kırbaçlandı, kâh haps edildi. İmâm Şâfî'i'nin Mısır'a hicret etmesinden sonra, İmâm Ahmed'e 29 değnek daha vurdular. İmâm

birinci değnekte "–Bismillâh", ikincide "–La havle velâ kuvvete illâ billâh" dedi. Üçüncüde "–Kur'ân Allâh kelâmıdır ve mahlûk değildir" dedi. Dördüncü değnekte "Deki, bize Allahın takdir ettiğinden başkası ulaşamaz. O bizim Mevlâmızdır. Onun için mû'minler yalnız Allâh'a tevekkül etsinler (ona güvenip bağlansınlar) (K.IX, 51) dedi ve ağzından başka söz çıkmadı. O derece döğdüler ki, sırtındaki gömleği lime lime oldu. Ayağında sadece şalvarı kaldı. Mübârek elleri arkasına bağlı idi. Şâlvarı da çözülme derecesine gelince, hakkın kudretiyle bir el görünüp, şalvarını bağladı. O hâlde imam hazretleri şehîd oldu (Allâh ondan râzı olsun). Hicretin (241/855–56'M) tarihinde vefât edib, Bağdad "Behişt–âbâd'da Şat nehri kenarındaki mezarlığa defnedildi.

Şiir

"Her ne cevr olsa tahammûl eyleyûb dedi,
Dönmedi hakk'dan cihân içre İmâm Hanbelî"

Naklolunur ki, öldükten sonra ümmetin sâlihlerinden biri rû'yâsında İmâmı görür ve "Rabbin sana nasıl davrandı?" diye sorunca "–Yarlığândım, beni arşın gölgesinde gölgelendirdi. Tebrik ettikten sonra, 'Yâ! Ahmed, seni inciddiler mi?" dedi. Ben de "–Evet yâ Râbbî" dedim, "–Bunun mûkâfatı olarak gel şimdi cemâlimi seyret dediğini" bildirir ve uykudan uyanır.

Yine naklolunur ki, sâlih bir kişi yine rü'yâsında onu görüp "–Elbiselerin parçalandığı sırada mûbârek dudaklarınız kıpırdamakta idi, ne okuyordunuz? diye sorunca; İmâm; "–Ey Allâhım, senin isimlerinden suâl olunmaz. Sen hikmet ve kudretinle arşda ve yerde olan her şeyi lâyikiyle bilen ve anlıyansın" (Hadis–duâ) (Bk. eser; Yk. 289 a) "Bu duâ sebebiyle Allâh (cc) avretimi görülmekten korudu" dedi. (Allâh ondan râzı olsun).

9. FASIL:

Hz. SELMÂN FARİSÎ (RA) Yİ BEYÂN EDER:

Şeri'at ilimlerinin üstâzı, tarikat ilminin yüce makâm sahibidir. Şeyh Hüseyin el–vâız kâşifî: 17 risâleden toplayıp te'lîf ettiği "Silsilenâme" adlı eserinde, dört tarikatın dördü de Hz. Resûl û Ekrem'de müntehî olduğunu bildirir. Her tarikat, tarikatların şefâatçısı Hz. Aliyyû'l–Murtazâ (RA)'ya ve onunla Hz. Resûl'e (SAS) müntehî olur" der.

"Hafîyye" Selman (RA)'dan, "Çardarbiyye" Kümeyl İbn Ziyâd (RA) dan, "Perteviyye" Câbîr Ensârî (RA) ' dan ve "Cehriyye" Hasan Basrî (RA); bunların dördü de Hz. Ali (RA) dan alınarak usûl hâline getirilmiştir. Bu hususu Sofya'lı Bâli Efendi "Risâle" sinde kaydetmiştir. Bu ibâreler oradan alınmıştır.

"Sûrî Hilâfet" tertib edildiği üzeredir. Fakat "Mânevi Hilâfet" İmâm Ali (KV) ye verilmiştir. Bu ma'nâya dikkat edilerek yanlış anlaşılmasın. Bu hâl, Hz. Hızır (AS) ile Hz. Musâ Kelim (AS) arasında olan ilim hikâyesi gibidir" derler. Bunlara; öz bir ifâde ile derviş dilinde "Çâr–ı Ali" derler. 17 kişi "Kemer'beste" itibarınca;

Şiir:
"On yedinin içinde çâr–ı Velî,
Çâre sâz oldu buldu kadr–i Âlı"

Bunların ilk üçünü aşağıda beyân edeceğiz. Dördüncüsü ise, Hasan Basrî (RA) dır. Onu aşağıda gelecek ilk "lemza" da inşeallah kaleme alacağız.

1. si "Hafiyye" dir. Buna "Nakşbendiyye" yolu da denir. Hz. Selmân Fârisî'den gelir. Kendisi ledûn sırrının cânı ve "Şâh–ı Velâyet Aliyyû'l–Murtazâ (RA)'-nın cân dostu ve halifesidir. Kendisi yaşlı olduğu için ona zikr, "Hafî" (gizli) olarak telkîn olunmuştur. Çocukluğunda Fars vilâyetlerinden bir emîr'in oğlu idi. Dinî anlayışı kıt mecûsî'lerdendi. Babasının yerine Emîr oldu. 30 bin askeri vardı. Uzun ömür sürmüştü. Uzun yıllar "Ateşgede" lerde hizmet etmişti. Bir gün babası Selman'ı âsîleri tedib için bir kuvvetle birlikte bir vilâyete sefere gönderdi. Selmân'ın yolu bir kilisenin önünden geçiyordu. Rahiplerle konuşunca, ona Ateşgede âyinlerinin ve itikadının bâtıl olduğunu misâllerle ispât ettiler. Selmân'ın gönlü Hz. İsâ (AS) ın dînine meyl etti. Onların âyinlerine nice yıllar devâm etti. İncil'i ve İsevî ilimleri öğrendi. Artık öğrenecek bir şeyi kalmayınca, aralarından çıkıp, Şâm taraflarında ününü duyduğu münzevî ve âbid olan yaşlı bir rahibden ders almaya gitti. Ondan İncil içinde Resûlullâh (SAS) in geleceğinin müjdelendiğini öğrenince, gönlüne Resûl u Ekrem (SAS) hakkında büyük bir sevgi ateşi düştü. Bir gün Selmân'a yalnızken yanaşıp gizlice "–Yâ Selmân! Ben kitapta gördüm ve hesâp edip ehlinden sordum. Âhir zamanda zuhûr edip, karanlığı aydınlığa tebdîl edecek ve halkı İslâm ile müjdeleyecek bir peygamber'in gelmesi çok yakındır. Nâmı "Habîb" (sevgili) olacaktır. Ben onun zamânına yetişmem ama sen görüp yetişirsin. Ona benim se-

lâmımı söyle ve ona iyi bağlan" dedi. Selmân Medine'ye doğru yola çıktı. Yolda "Beni Kurayza Yahudîleri onu pusûya düşürüp esir ettiler. Onu kul (köle) ederek hizmetlerini gördürürlerken, o sırada Hz. Resûl (SAS)'ın Medine'ye hicreti vuku bulur. Selman, bir gün Hz. Resûl û Ekrem (SAS)'e bir miktar hediye hurma götürür; "–Sadaka'dır ey Allah'ın Resûlü, buyurun" der. Hz. Resûl "–Ben Peygamberim alamam" diye cevap verir. Yine başka bir gün buğday getirir ve "–Nezirdir kabûl buyurun" der. Selman hizmetin ne olacağı cevâbı beklerken "–Hediyeni kabûl ettim" deyince, Selmân Peygamberin ayağına düşüp "–Birinci vasfınız tecellî etti. Diğeri nûbûvvet mührüdür"deyip görmek isteyince Hz. Resûl û Ekrem gömleklerini sıyırıp mührü gösterince, Selman, başından geçen olayları tafsilâtiyle arz etti. Hz. Resûl û Ekrem (SAS), Selmân'ın bahasını ödeyip onu azâd eyledi. Karşılığında Selman'ın efendisine 300 adet hurma ağaçlı bir bahçe ve 40 yere hurma fidanı dikmeğe söz verdi.

Hz. Peygamber ashabla birlikte 40 hurmalık fidânlığı bir yılda yetiştirip, Selmân'ın yahudî efendisine teslim ettiler. Ayrıca altın da verdiği hâlde, yahudî yetmez deyince baskı yapılıp alındı. Hz. Selman, Hz. Resûl'un yanında sür'atle mânevî mertebeleri katederek "Hendek Gazvesi"ndeki tedbîri sâyesinde Hz. Resûl'ün seçkin sahabeleri arasında yer aldı.

Şiir

"Tâlib–i hak olan eylerse eğer cehdle cedd;
Bulur isteğini lâbid talebü'ş–şey'û cedd."

Yine naklolunur ki, "–Câhiliyye devrinde bir gün kendi memleketinde küçük bir çocukken yıkanmak için suya girmişti. Elbiselerini nehir kenarında bırakmıştı. Kendisi su içinde yüzüp eğlenmekte iken bir ars-

lan gelip elbiseleri üzerine yatmıştı. Sudan çıkmak istediyse de arslandan korktuğundan çıkamıyordu.Nereye giderse gitsin arslan karşısına çıkıyor,onu suya girmeye zorluyordu. Aciz durumda kalınca yüzünü göğe tutup ağlarken, bir atlı arap gelip elindeki harbe (mızrak) ile O arslanı yaralayıp öldürdü. Bu olay hayatı boyunca hatırından çıkmadı. Bir gün yaşlılığında güneşe karşı üst tarafı çıplak oturmuş hırkasının söküklerini dikip, yırtıklarını yamarken, o civarda bulunan Hz. Ali(RA) yemekte olduğu hurmanın çekirdeklerini şaka olsun diye Hz. Selmân'ın çıplak vücuduna attı. Selman'ın canı yanınca "–Yâ Ali senin gibi taze bir civân benim gibi bir âciz ihtiyarı incitti mi, bu revâ mıdır" deyince; Hz. Ali (RA) "–Yâ Selmân sen beşer ölçüsüne ve ilmine göre benden ihtiyarsın ama ben, evvel ve âhir ilimlerini bilirim. İstersen sana arslanla ilgili başından geçen o olayı anlatayım"diyerek, Selmân'ın başından geçen olayı görmüş gibi tafsilâtiyle anlattı. Bunu duyan Hz. Selmân'ın iradesi elinden gidip, hemen Hz. Ali'nin önünde el pençe divân durarak, ondan tarikat aldı ve onun en yakın musâhibi oldu.

Hz. Selman (RA) hicrî (22/641–41'M) tarihinde Hz. Ömer (RA)'ın hilâfeti zamanında hakkın rahmetine kavuştular. Kudûs û Şerîf'de "Estûd–ı Tahir" denen yerde gömülüdür. Bazı kaynaklara göre ise "Medayin" şehrinde gömülü olduğu ileri sürülür. Diğer bir rivâyete göre ise, Hz. Ebû Bekrin Sıddîk (RA)'dan biat ve telkîn almıştır. Ondan "Kasım b. Ebû Bekr, ondan Ca'fer Sâdık (RA), ondan "Yusûf–ı Hemedânî (KS) ilâh.. almışlardır.

10. FASIL

HZ. İMÂM ALİ'NİN İKİNCİ HALİFESİ OLAN KÜMEYL b. ZİYÂD (R.A.) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

Hz. İmâm'ın ikinci halîfeleri, Hz. Ali'den tarikatlara intikâl eden bâtın sırlarının ve velâyet ışığının kaynağıdır. Kendisi "Benî Ziyâd" kabîlesindendir. Hz. Ali (RA)'nın "çâr—dârp" ile olan tevhidini ilk işiten ve ondan nakledendir.

Şiir

"Subha dek giceleri tevhidi eyleyûb neşr ederdi tefrîdî,
Murtazâ'ya gönül verenlere hem dâimâ eyler idi te'yîdî"

Menkıbelerinden biri şöyle naklolunur; "—Hz. Ali (KV) ile bir gece yalnız oldukları bir sırada tekmîlî tarikat ederek, "icâzet" (izin) aldıkları sırada, yanlarında saraç olan bir kişi vardı. O zat, "—Yâ İmâm, hakikat nedir?" diye sorunca, Hz. İmâm "—Hakikat cihetsiz ve işâretsiz cenâb—ı Hakk'ın keşfidir" diye buyurdu. Yine Kümeyl b. Ziyâd, "—Yâ Ali! açıkça anlat anlıyamı-

yorum"deyince; İmâm; "–Mevhum olan eşyânın mahvı, ma'lûm olanın gizlenmesidir" diye buyurdu. Yine "Kümeyl b. Ziyâd, "–Biraz daha açıklayın" diye ricâ edince, "–Ezelî sırrın galebesi ile intihâk–ı mâsivâ-dır" dedi. "–Biraz daha açıklayın"deyince; "–Bir nûrdan tevhid âsârı ile Subh'u ezelîden ilhamlar gelir" diyerek manevî hilâfet için kendisine duâ buyurarak, irşâdına vesile olurlar.

Kümeyl b. Ziyâd'ın ölüm sebebi şöyle rivâyet olunur: "–Haccâc–i Zâlim denilen mel'ûn kişi o diyara hâkim ikçn Ali'nin şi'asını tamamen kılıçtan geçirdi. Kümeyl b. Ziyâd da Hz. Ali (KV)'nin dostu ve halifesi olması nedeniyle Hz. Ali'nin dostlarının işkenceler altında şehid edildiğini işittiğinde, hemen Haccâc'ın huzuruna çıkarak ben, Hz. Ali'nin dostlarının katline vesile olmak istemiyorum, bana ne yapabilirsin?" deyince dinsiz zâlim "–Katl ederdim" deyince; "Evet, edersin, zirâ banâ efendim Hz. Ali (KV) söylemişti. Şehâdetim senin elinden olacak, ama benden sonra sende bir hafta yaşayıp öleceksin"dedi. Zâlim Haccâc "–Bak şuna, ölürken kerâmet taslıyor" diyerek, şehit ettirdiler. Hicrî (83/702'M) de vefât ederek Kûfe şehrinde gömülmüştür. Tarikatı, bazı kollarda Hz. Ömer (RA)'dan da almıştır.

11. FASIL

Hz. İMAM ALİ'NİN ÜÇÜNCÜ HALİFESİ CÂBİR ENSARI (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER

O, fakir hâlinde sabırlı, hakka şükürde seçkinlerden bir kişiydi. Kendisi "Ensâr" dandır. Hz. Resûlü Ekrem (SAS) ile yakın sohbetleri vardı. Sonra Hz. Ali'ye tâbi olup uzun süre ona musahiplik yapmıştı. Uzun ömürlüydü. Medine'de oturmaktaydı.

Naklolunur ki; tarîk ve sülük ilmine sahib olanların seçkinidir, reisidir. Birgün, bazı inkârcılar "–Sen nasıl oluyorda ashabdan oluyor ve Hz. Ali'ye biât edebiliyorsun?" diye itiraz ettiler. O sırada yanında bir ateş yanmaktaydı, hemen kalkıp ateşe bir mendil attı. Herkes bu kuvvetli ateşin mendili yakıp kül etmesini beklerler ve Hazretin maksadının ne olduğunu merâk ederlerken; Hz. Câbir (RA), elini sokup mendili ateşten çıkardı. Mendilin bir tek ipliği dahî yanmamıştı. Bunun üzerine Hz. Câbir (RA); "–Ey mûnkirler, bir keresinde Hz. Resûl (SAS) ile Hz. Ali (RA) birlikte evime gelmişlerdi. Onlara yemek ikram ettim. Yemekten sonra Hz. Resûl (SAS): bu mendile mûbârek ellerini sildiler. Ne zaman kirlense ateşe atarım tertemiz olup çıkar, ama

aslâ yanmaz. Bir eşya'ya, yanıcı özelliği olan bir eşyâya bu hâli veren mübarek ellerinden bi'ât ve ahd (söz) alanları nasıl etkiler, hiç düşündünüz mü?" diyerek, "nâr (ateş) dan aman ancak onun şefâatiyle mümkündür" derler.

Yine naklolunur ki, ihtiyarlığında İmâm Muhammed Bâkır onu ziyârete geldiğinde, onun ismini sorunca "–Zeyne'l–Âbidîn oğluyum, ismim Muhammed'dir" der. Bu cevâbı duyar duymaz hemen iki gözünü ve ellerini öperek "–Yâ Muhammed! Ceddin Hz. Resûlullah (SAS) bana, ömrünün sonlarında benim evlâdımdan "Muhammed" nâmında bir sultân gelecektir. Onun adı "Bâkır" dır. Evvel ve âhir ilimlerinde rüsûh peydâ etmiş bir kişi olacaktır" demiştir. Bu misvakı, size hediye etmemi emr etmişlerdi" diyerek misvâkı Muhammed Bâkır Hazretlerinin ağzına sürünce, bütün ilimlerin fethine sebeb oldu. Bundan sonra Muhammed Bâkır (RA)'a "–Lûtfen benim cenâzemi sen yıka ve defn et" diye ricâ ederek, İmâm'ı üç gün misâfir etti. Hicret'in (68/687'M) tarihinde vefât etti. Medine'ye defn edildi. Abdullâh İbn Zübeyr'in Hilâfeti zamanında, vasiyeti üzerine İmam Muhammed Bâkır (RA) kalabalık bir cemaatla namazını kılıp defn etti.

Şiir

"Cümle âlem der ki İmam–ı hümâm
Kime nazar ider olur ol temâm."

12. FASIL:

İKİNCİ İMÂM, HZ. İMAM HASAN (RA) I BEYÂN EDER

Nûr çeşmesi'nin sâkîsi, Peygamber (SAS) in sevgilisi, cennet ehlinin seçkini, beşer neslinin en hayırlısının torunudur. İsmi "Hasan b. Ali" dir. Künyesi "Ebû Muhammed'dir. Hicret'in 2. yılında Ramazan ayının ortalarında doğmuştur.

Şiir

"Lûtf u hak ile oldu çünkü Hasan,
Hamd idûp cümle halk dedi ahsen
Kurretû'l–ayn İbn binti Resûl,
Benzer idi Resûle hûlk û hüsnü Hasan".

Esmâ binti Umeys'in rivâyetine göre; "–İmâm Hasan doğduğunda kâinâtın sürürü Resûlullâh (SAS) Efendimiz kızı "Fâtıma" nın evine geldi. Yeni doğan bebeği önüne koydular. Hz. Resûl (SAS) bebeğin sağ kulağına ezan ve sol kulağına kaâmet getirdi. Babası Haydar'a küçüğe ad olarak ne koyduklarını sordu. Hz. Ali (RA) "–Hâşâ! hiçbir işte ben siz Resûlümün önüne geçmem, siz ne buyurursanız en iyisi, en hayırlısı

odur" deyince, Hz. Resûl ü Ekrem (SAS), Cenâb–ı Hakk'a yönelip, niyâzda bulunuyorken, "Cibrîl–i Emîn (AS)" gelib hararetle tebrik ettikten sonra: "–Yâ Resûlullâh! Yüce Allâh sanâ selâm edip buyurdu ki, onlar, Musâ (AS) ile Hârûn gibidirler. Ona Hârûnoğlu'nun ismini koymanız yaraşır, bu isim İbrânî dilinde "Sebbar", Arapçada "Hasan" dır", diye ilâhî müjde gelince, bebeğin ismini "Hasan" koydular.

Şiir

"Zehî izzet zehî devlet anâ hoş,
Anın ki, ismin Hûdâ vire âna hoş".

Nakledildiğine göre; İmâm Hasan Hazretlerinin bedenlerinin yukarısı Hz. Resûl ü Ekrem (SAS) a, bilhassa yüzü ona çok benzerdi. Yine nakledilir ki, yirmibeş kere yaya hacca gitmişlerdi. Kendine hizmet edecek yığınla hizmetkârları ve gönüllü adamları olduğu halde tevâzûen her işini kendi yapar, gâyet sâde bir tarzda yaşardı. Hz. İmâm Ali(KV)'nin vefâtından sonra İmam Hasan'a biât edilmiş ve kendileri 6 ay halifelik yapmışlardır. Muâviye ile Sulh akdetmişler, hutbeye çıkıp halka sulhu ilân etmişlerdi.

Biri çıkıp; "–Yazıklar olsun mû'minlerin yüzünü kara ettin efendi" deyince, Hz. İmam Hasan, "–Senin yüzün kara olsun, Ehl–i Beyt'e iftirâ edip haksız sözler söylüyorsun, benim ceddim hürmetine, iki âlemde yüzüm ak ve işim doğrudur. Benim ceddime Allâh (CC), kıyamet saatinden minbere çıkıp Hilâfet eyliyecekleri safahatı onlara önceden bildirdi. Hattâ Benî Ümeyye'nin başına gelecekleri görüp, üzüldüklerinde, onlara Kadr sûresini gönderdi. Ve onların saltanatının 1000 ay olacağını bildirdi. Rivâyete göre, o kişinin yüzü kara oldu ve ölünceye kadar öyle yaşadı.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; "–Birgün Hz.

Resûl (SAS), minberde va'zederken, Hz. Hasan (RA)'ı yanına almış, onun yüzüne bakıp halka: "–Bu benim oğlum zamanında iki askerin arasına barış gelecektir" demiştir. Bilâhare gerçekten Muâviye ile aralarında sulh yapılmıştır.

Yine nakledilir ki, Hz. Zübeyr'in evlâdından birisi bir seferde, Hz. Hasan'la birlikte bir hurmalıkta konaklamakta iken, hurma zamanı geçtiği hâlde o zât "–Ey! Hz. Resûl (SAS)'ün torunu, hurma zamanı olsaydı da yiyeydik" deyince, Hz. İmâm, duâ için elini kaldırırken, "Ona, kurusunu mu istersin yoksa yaşını mı?" diye sorunca "–Yaş olsa daha iyi olurdu" cevâbı üzerine, duâ buyurunca, hemen ağaç üzerinde yaş salkımlı tâze hurmalar peydâ oldu, hepsini toplayıp yediler. İçlerinde bulunan bir münkir ve münâfık kişi "sihirdir" dedi. Hz. İmâm "–Bu sihir değil, Ehl–i Beyt'ten istenenin cevâbıdır" diye cevâpladı.

Diğer bir kerâmeti ise şöyle naklolunur; "Bir gece İmâm Hasan, Hz. Resûlullah (SAS)'ın yanında iken, bir ânda hava kararınca, Hz. Resûl (SAS) "Ya! Hasan, hemen eve git" dedi. Ebû Hüreyre (RA) ben, "Yollar tenhâdır, ben onu evine götüreyim"diye izin isteyince, "Onun koruyucusu, fanûs gibi ışık veren bir nûr gördüm. İmâmla birlikte evine gittiler, eve varınca yok oldu" diye buyurarak bana mânî oldu.

Kerâmetlerinden bir diğeri de; "–Hâc mevsiminde Hz. İmâm hacca yaya giderdi. Onunla birlikte giden olayı nakleden kişinin; ayaklarınız şişti, keşke biraz hayvana binseniz. Ayağınız iyi olunca tekrar yürürdünüz" diye ısrârına rağmen kabûl etmeyip, "–Varacağımız istirâhat yerinde bir Arap kişi darı yağı satar, ondan biraz bana yağ al, ne ücret isterse ver, onu asla incitme" diye ricâ etti. Konak yerine gelindiğinde Hz. İmâm; "–Ey kişi, git bizim işimizi hallediver" diye ikâz etti. Ben gidib o Arabîyi buldum, yağı istedim. O

"–Kimin için istiyorsun" deyince, ben, "Hz. İmâm'a alıyorum"deyince, Arabî bir nâra atıp, vecde geldi ve "–Ben onun hayranıyım, onu görmeği diliyorum. Beni ona götür" diye ısrar etti. Birlikte Hz. İmam'ın huzuruna geldik. İmâm "–Ey Satıcı! fiatını söyle" deyince, Arabî "–Vallâhî ey efendi! ben onun parasını asla almam, benim bir karım var, ona doğum esnasında bir elem geldi. Sizden bir hayır duâ ile onu şifâya kavuşturmanızı ve bana bir erkek oğul lûtfetmesini" diliyorum" deyince; Hz. İmam "–Var yurduna git, Allâh (cc) sana bir oğul verdi, ismi "Muhtar" olsun" dedi. Nakledilir ki, bu zât ilerde zuhûr edecek olan "Muhtarû's–Sakafî" idi.

Yine rivâyet olunur ki, üç veya yedi defa Hz. İmam'a zehir verdiler, birinde gasl ile, diğerinde "hurma" ile, eceli gelmediğinden "Ravza–i Resûlullâh'a varıp niyâz ederek sıhhatine kavuştu. Fakat vefâtına yine de zehirlenme sebeb oldu. Nakledildiğine göre, bu zehirleme şöyle oldu; Hz. Muâvîye (RA) ile sulh andlaşmasında şöyle bir karara varmışlardı. "Muâviye" geriye İmam Hasan'a feragatla her sene aralarında kararlaştırılan miktarda parayı Beytül–mâl'den Hz. İmâm'a gönderecеklerdi. Bu şart, Amr b. Ass'a hoş gelmedi. Hz. Muâviye'yi caydırmıştı. Fakat halktan utandıklarından, her yıl bu meblâğı muntazaman ödüyorlardı. Fakat İmam'ın karısı "Cûde" yi hile ile elde edip, ona değerli bir elmâs yüzük vermeyi ve İmâmı zehirlediği takdirde oğlu Yezid'e zevce olarak alacağı vâdî ile aldattılar. Hz. İmâm bu ihâneti biliyordu. Hazırlık üzere idiler. Rivâyete göre, olacakları rû'yâsında görmüştü. O sebeble ekseri geceler "Cûde" nin yanında kalmaz olmuştu. Kâh kız kardeşinin evinde ve kâh erkek kardeşi İmâm Hüseyin'in evinde kalıyordu. Bu durumdan huzursuz olduğu için Musul'a gitti. O diyârın halkı kendisini çok sevip saydığından, namazdan sonra sabah meclislerinde

hazır olup, değerli vaaz ve nasihatlarda bulunurlardı. Naklolunduğuna göre; Yezid'in Şam'lı bir amcası vardı. Bu mel'un ucu demirli bir asâ yapmış, sivri demirin ucuna şiddetli zehir sürmüştü. O, dinsiz mel'ûn Hz. İmâm'ı öldürmek için asâsiyle birlikte Musul'a gelmiş, İmâm'ın meclisine devâm etmiye başlamıştı. Bir gün toplantıdan sonra, İmâm ayaklarını sarkıtıp, sofa kenarında otururken ayakları çıplak olduğu bir anda, o mel'ûn yaklaşıp, elindeki zehirli uçlu demir asâyı İmâm'ın ayağına batırdı, demir çubuğun diğer ucu ayağının üzerinden çıktı. "–Hay Mel'ûn, diyen Hz. İmâm çok ızdırap çekti. Ashâb yetişip, o habisi yakalayıp parçaladılar ve İmâmın yarasını sardılar. Hz. İmam tabiblerden zehirlendiğini öğrenince; "İşimiz tamam oldu" deyip, Medine'ye döndü. O yara ile evine gelip, yerleşti. Cûde'yi bir hile yapmaması için yanından uzaklaştırdı. Ama mel'une Cûde rahat durmayarak bir plân yaptı. Bir gece birâderini yanına alıp, İmamın evine gidip yemeğe misafir kaldı. İmâm'a "–hasretine dayanamadım" diyerek, evinde kaldı. Ve yemeğe zehir atmayı hesapladı.

Tanrının hikmeti İmâm o gece uykuya daldı, kâfurû kandili yanıyordu. Etrafına dostları ve ehl–i beyt yatıp uyumuşlardı. Baş ucunda ağzı bezle örtülü bir su bardağı vardı. Dinsiz hain kadın, içi zehir dolu elmas yüzüğünü o bardağın içine attı ve hemen geriye döndü ve evden çıkıp gitti. Kimse bunun farkına varmadı. İmâm uykudan uyanınca, kız kardeşini de uyandırıp, "–Bir acâib rû'yâ gördüm, anam, babam, dedem ve ninem. amcâm gelib, "–Gam çekme oğlum Hasan, bu gece sen bizimle buluşacaksın" diye anlattı.

Şiir

"Müjde ey hâtır pûr müjde, sana ol cânân
Arz–ı ruhsâr ide menziline idûb sühen–i Cinân"

Allâh hayırlar versin kardeş, getir şu suyu içelim diye hemşiresine seslenip, o da suyu verdiğinde iki yudum hararetle içince, "–Hây! bu nasıl bir su" deyip, bardağı yere çalıp, parça parça etti. Döküldüğü yerler kaynayıp, parçalanınca, zehirlendiğini anladı ve ümidini kesti. Dostlarını etrafına toplayıp, vasiyet ettiler. Hicretin 49. cu yılında Rebiûl–evvel ayında vefât ettiler. Vefâtında 46 yaşında idi. Cesedi yeşil renkteydi. O hali gören Hz. Hüseyin; Hz. Resûl (SAS) in bir gün "–Cennette yüksek bir makamda yeşil zebercedden yapılmış bir köşk bulunduğunu ve oraya evlâdından birinin ulaşacağını ve onun vefâtında cesedinin yeşil renkte olacağını" söylediğini hatırladı. Vasiyeti üzerine Hz. Ayişe (RA) dan Hz. Resûl'ü Ekrem (SAS) in hücresine gömülmesi için izin istedi. Kabûl edilince oraya defn edildi.

Şiir

"Dehr–i fânide zehr–i mâr–ı ecel,
Sundu âhir İmâm'a dahî el."

13. FASIL

ÜÇÜNCÜ İMAM HZ. HÜSEYİN (RA)'I BEYAN EDER:

O Allâh'ın tebcil ettiği Resûlünün cânından çok sevdiği torunu ve yolunun rehberidir. Akıl sahibi, reşid vefâ ehlinin İmâmıdır. İsmi Hüseyin b. Aliyyû'l–Murtazâ'dır. ''On iki İmâm'' ın üçüncüsüdür. Hicretin 4. yılında doğmuştur.

Şiir

''Ehl–i İslâm'a oldu kurret–i ayn,
Şehriyâr–i cihân İmâm–ı Hüseyin,
Hâk yolunda çalıştı oldu şehîd,
Dîn–i İslâm'a verilmişken zeyn''

Nakledilir ki, Hz. Resûl (SAS), farz namazını kıldıktan sonra, Hz. Ali Kerremallâhu Veche'nin mûbârek ellerini tutup, kimseyle konuşmadan kızı ''Zehrâ'' nın hânesine gittiler. Kendisi içeri girip, Hz. Kerrâr'ı (Hz. Ali) kapıda bıraktılar ve iznim olmaksızın içeri kimse girmesin diye tembih ettiler. Ashâb içeri girmek istediğinde Hz. Ali (RA) onlara Hz. Resûl'ün emrini duyurur ve girmelerini önlerdi. Hz. Ebû Bekr (RA), Hz.

Ali ile sohbete başladığı sırada, Hz. Ali; "–Yâ Ebû Bekr! Oniki bin kere, bin seçkin melek tebrike İmâm Hüseyin için geldiler" dedi. Hz. Ebû Bekr (RA); "–Meleklerin sayısını nasıl bilebiliyorsun"deyince, Hz. Ali (RA) "–Bölük bölük geliyor ve her bir grup ayrı tarzda hakkı tesbîh ediyorlardı. On iki bin türlü tesbîh işittim. Onun için biliyorum" dediler. Sonra icâzet alıp, ashab ve dostları Hz. İmâm Hüseyin'i tebrik ettiler.

Nakledilirki, "–Hz.. Fahr–i Kâinât" ile namazdan sonra buluştuklarında, Hz. Resûl û Ekrem, İmâm ile olan aralarındaki hâli sorup, duyduklarını sorduklarında Hz. Resûl onları doğruladılar.

Şiir

"Şâh–ı Hüseyin'in mevlîdi reşk–i melek,
Olmuş iken kayd–i âhir bu felek."

Esma Binti Ümeyd'den nakledilir ki; "–Hz. İmamın doğumu anında, aynen İmâm Hasan (RA)'da olduğu gibi "–Cibril–i Emîn gelerek, bunun da, ikinci oğul gibi Musâ'ya Harûn ne ise İmâma ve Resûle bu çocuğun da o olduğunu müjdelemiş ve yücelikler Sultanının selâmını iletmiş ve Arap lisanında "Hüseyin' in (Hüseyn) mânâsının bu olduğunu" bildirmişti. Bunun üzerine Hz. Resûl û Ekrem Efendimiz âdeti üzerine bebeğin kulağına ezân okuduktan sonra "–Ben Hüseyn'i severim, o bendendir, ben Hüseyn'denim ve Allâh u Teâlâ Hüseyn'in kadrini açıkladılar" demiştir. Nakledilir ki; Hz. Resûl, Hz. Hüseyin'in ziyaretine gelen meleklerden birinin kanatlarının kırık ve mertebesinin az olduğunu görüp, bunun sebebini "Cibril–i Emîn'e sormuş, bunun üzerine o melek çağrılıp ona bu soru yöneltilmiş, Melek yeis içinde ağlıyarak niyâz edip, "–Ey Allahın Resûlü, bir zamanlar semâların kapısını açık görüp, yer

yüzünü seyrettim, bir elsiz ve ayaksız kişi gördüm. Küstahlık edip, "—Böyle yaşamaktansa hiç yaşamasaydı daha iyi olurdu" dedim. Ve o anda kâzâ ve kadere müdâhale ettiğimi anladım. Cenâbı hak cèzâ olmak üzere benim kanadlarımı kırıp vücudumu hasta kıldı" O günden beri gamla ve hüzünle yaşıyorum. Huzurunuza beni bu dertten kurtarmak için Cenâb—ı Hak nezdinde şefâatte bulunmanızı niyâza geldim" dedi. Hz. Resûl (SAS) hakka niyâz edip izin aldıktan sonra Cibrîl—i Emîn'e bu meleğin derdinin devâsı nedir?" diye sorunca, o da; "—Hz. İmâm Hüseyin'in elini öpmesidir" dedi. Hemen beşikde yatan bebeğin kundağını açıp, Allâhın izni ile bebeğin mübarek eli ile meleğin kanadlarına ve bedenini sıvazladılar. Derhal şifâ buldu. Sevinç ve neşe içinde uçarken, hemen bir feryad kopardı. Bunu işiten Hz. Resûl (SAS) merâk edip, Cibrîl—i Emîn'e sorunca Cibrîl, meleğe bunun sebebini sordu. O da, himmeti ile şifâlandığım bu mubârek çocuğun istikbâlde başına gelecek felâketi ve kerbelâda hunharca şehîd edileceği bana malûm olunca çok üzüldüm ve dayanamıyarak feryâd ettim"dedi ve devâmla, "—O, vefâtından sonra da kabrine yüz süren sakatlara şifâ dağıtacaktır". Ben kıyamete dek onun kabrinin bekçisi olacağımı gördüm" deyince, Hz. Resûl (SAS) Cibrîl—i Emîn'e "—Bu söz doğru mudur" deyince, Cibrîl (AS); "—Ey Allâhın Resûlü bu mânâ Hz. Hüseyn'in yaratılmasından bin yıl evvel takdir edilmiş ve bu melek onun hizmetine verilmişdir" diye haber vermiştir.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; İmâm Hüseyin (RA), çocukluğunda ağabeyi İmâm Hasan (RA) ile güreşip oynamakta iken, Hz. Resûl û Ekrem (SAS) "—Tut yâ Hasan!" diye onları gayrete getirmeye çalışıyordu. Durumu gören Hz. Ali (K.V). "—Ey Allahın Resûlü, yardım ve teşvik, Hz. Hüseyin'e gerekmez mi o daha küçüktür" diye sorunca Hz. Resûl, "—Ben Ha-

san'ı teşvik edersem Cenâb–ı Hak da Hz. Hüseyin'i korur ve teşvik eder" demiştir.

Yine nakle göre, İmâm Hüseyin (RA) bir gün gitmek üzere dışarı çıktığında, çok şiddetli bir yağmur yağdığını gördü. Hz. Resûl (SAS); "–Yâ Rabb, izzetin hakkı için senin yakının olan zâtın evine gidinceye kadar yağmurunu durdur" deyince yağmur durdu ve Hz. Hüseyin (AS) eve vardıktan sonra tekrar şiddetle yağmaya devam etti. Yine bir gün Resûl û Ekrem (SAS), Mescidde otururken, bir oğlan çocuğunun ağlayan sesini işitip Hz. Hüseyin'in sesi sanarak, bulunduğu sedden sıçrayıp, "–Kim Hüseynî ağlatırsa, mağfiret olunmasın" deyip dua etti.

Şiir

"Kurretû'l–aynıma her kim iderse cefâ
Etme gûfrânına yâ Râbb kıyâmetde sezâ"

Menkıbelerinden biri şöyle nakledilir; Yezid (Allâh ona lânet etsin) ile aralarındaki düşmanlığa sebep olan olay şöyle anlatılır; bir gün Yezid–i lâîn bir mahalleden gezip geçmekte iken, pencerelerden birinde çok güzel bir kadın yüzü görüp âşık olur, soruşturması sonunda, onun boşta olmayıp "Adî b. Hâtime'nin"hâtunu olduğunu öğrenince üzüntüsünden ve sevdâsından yataklara düşer, babası onu diğer hastalardan sanıp tabibler çağırıp çeşitli devâları ilâçları denedi. Tabîbler âciz kalınca "Amr b. Ass'a"ağzından hileyle lâf alınması için tedbir almasını emr edip, Adî b. Hâtime, Muâviye'nin huzuruna çağrıldı. Muâviye ona "–Yâ Adî sen evli misin?" diye sorunca, o da "–Evet" diye cevâb verdi. Muâviye belirli ve şüpheli bir şekilde başını sallayarak: "–Öyle mi?" diye karşıladı. Amr b. Ass söze karışıp, "–Yâ Adî! Seni bunca zahmete sokub, buraya çağırmamızın nedeni, seni dâmâd edinmek

içindi" dedi. Adî "–Niçin olayım?" deyince Amr b. Ass. "–Yârın seni yine çağırtacağız, bu defâ, "–Evli değil, bekârım de" diye ikâz etti. Adî tamaha düşüp, "–Olsun mu?" diye sorduklarında "Öyle olsun" dedi. Adî hirâmane düşüp, Hatununu Yezid'e nikâh için, Ebû Hüreyre (RA) ile birlikte bir miktar parayı Medine'ye gönderdiler. Medine'ye gelince, ne hizmet için geldiği duyulunca, İmâm Hasan ve İmâm Hüseyin Arab Kâidesi üzerine Ebû Hüreyre'ye "–Bizi de ân yâ Ebû Hüreyre" dediler. "Ebû Hüreyre Ümmü Hâlid'e gelib, "–Yâ Ümmü Halid, seni üç kişi helâllığa istiyor. Birinin malı çok, dîni yok. Birinin malı çok din ve diyânetinin âdâbı ve şartları hakkın rızâsı için değil. Diğerinin ise malı az ve dîni mümtaz. Malı çok, dini kuvvetli olmayan Yezid b. Muâviye. Malı ve dini olan İmâm Hasan–ı Said. Malı olmayıp dîni kuvvetli olan İmâm Hüseyin'dir" diyerek, herhangisine râzı isen bildir" dedi. Hz. Hüseyin (RA)'a nikâhlanmaya râzı oldu. Hatunu İmam'ın halvetine koyduklarında, ağlamaya başlayınca, Hz. İmâm sordu; "–Yâ Hâtun, niçin ağlıyorsun seni incitecek bir hareket mi yaptım" deyince, hâtun "–Yâ İmâm! beni Adî'den hile ile ayırdılar"deyip, durumu etrafiyle anlatınca, İmâm Hâtuna yaklaşmayıp, Adî'nin gelmesini bekledi. Adî b. Hâtem, mahzûn bir halde gelince, Hz. İmâm karşılayıp, "–Yâ Adî! Senin başına çok kötü bir hâl gelmiş" deyip, eşini ona tekrar nikâhlayıp, iâde etti ve evine gönderdi. Yezid, buna çok içerlemiş ve kin tutmuştu. Hükûmet idâresi kendine geçtiğinde, Hz. Hüseyin (RA) dan kendisine biât etmesini istedi. Kendisine biât etmiyen kişiler şunlardı; Abdurrahmân b. Ebû Bekr, Abdullâh b. Zübeyr, Abdullâh b. Amr. İmâm Hüseyin, Amr b. Ass. idi. Amr b. Ass'a mezarlıkta kılıç çekip kendine biât ettirdi. Abdurrahman'a derviş diye vazife verdi, Abdullâh İbn Ömer ile barıştı. Geriye sâdece Abdullâh İbn Zübeyr

ile İmam Hüseyin (RA) kalmıştı. Yukarıda kaydedildiği üzere Yezîd İbn Muâviye'nin Hz. Hüseyin'e eski düşmanlığı olduğundan, onun için bir takım hazırlıklara girişti. Bu cümleden olarak, Arap kabile reislerine bir ziyâfet vererek, her birine İmâm Ali'nin eliyle öldürülen akrabalarını hatırlatıp; "Eğer onları öldürmemiş olsaydı, Hz. Resûl û Ekrem (SAS) daha memnun olurdu"diyerek, Ali evlâdına ihânet edib, onların düşmanlıklarını körüklemişti. Kendi Padişah olduğu gibi "Atabe b. Ebî Sûfyân'a emir gönderip, Hz. Hüseyn'i kendisine biât etmeye dâvet etmesini istedi. Atabe, emri yerine getirmek için İmâm Hüseyin (RA)'i dâvet edip, Yezîd'in biât emrini tebliğ etti ve "–Emîr–û'l–Mü'minîn'e itâat gerekir" dedi. Hz. İmâm, "–O Emir û'z–zâlimîndir, ben ceddimden işittim. Yezîd hakkında ateş ehlindendir demişdi. Ben ona biât etmem" dedi.

Nakledildiğine göre, mescid'e gelip, minbere çıkarak Allâh'a hamd ve zikirden sonra halka hitâben bir hutbe irâd ederek "–Bana niçin yardım etmiyorsunuz. Şurada kabrinde yatan Yüce Peygamber (SAS) benim ceddim değil midir?" derdemez 400 kişi hemen Hz. İmâm'a bîât ettiler, sonra İmâm'a "–Ya İmâm! Medine'den çıkmıyalım ve kardeşin Muhammed Hanefî'ye haber gönderelim, gelenlere söyliyelim"diye ricâda bulundularsa da, hiç bir faydası olmadı. Zirâ mukadder olan zuhûr edecekti. Bu sebeble, Irak'a doğru yola çıkmak için sefer hazırlıklarına girişti. Kendisine, Irak'dan halife olarak destekleyeceklerine ve biât edeceklerine dâir dâvet edici mektuplar geliyordu. Halbukî bu belki de Yezîd'in hazırlattığı bir hile, bir tuzaktı.Nakledilir ki; Sefere çıkmayı Ümm û Seleme (R. Arh.) ile istişâre etti. Ümmü Seleme râzı olmadı ve "–Yâ İmâm! Ben ceddinden dinledim, "–benim oğlumu Kerbelâ denen yerde şehid edeceklerdir" demişti" diyerek onu caydır-

maya çalıştı. Sonra, "Ceddin bana kendi mührüyle ağzı mühürlü bir şişe vermişti" deyince, İmâm, "–Görmek isterdim" demesi üzerine, ağzı mühürlü şişeyi çıkarıp verdi ve devamla bunun aslı şudur dedi; "–Bir gün sen hazretin kucağında iken kendisine bir hâl gelip, seni bana vermişdi. Ben de içeri götürdüm ve ona söylemeyi unuttum. O sırada Hz. Resûl, "–Gelen Cebrâil (AS)'e "–Niçin geldin, Hüseyin için mi?"diye sorunca; Cebrâil (AS): "–Evet! Yâ Muhâmmed, Hüseyni Kerbelâ'da şehid edeceklerdir" deyip, oradan bir avuç toprak getirmiş, ne zaman bu toprak kan rengine girerse şehâdetleri o anda olacaktır" deyince; Hazret de, o toprağı bana vermişti. İşte gözümün nûru gör, kan şekline girmeğe başlamış, gitme gözümün nûru" dedi.

Şiir

"Çûn kazâ–i Hûdâ–yı Azze ve cell,
Bir kulun başına yazıla ecel
Kimse çâre idebilürmi onâ,
Tedbirî hem olur mu muhtel."

Nakledilirki, Hz. İmâm "Allâh!"deyip, ağlaya ağlaya Resûl û Ekrem (SAS)'in temiz kabrine yüz sürüp, mezarını kucaklamış, o halde iken uyku bastırıp, rû'yasında Hz. Resûl û görerek, o halde iken uyandığında, etrafında bulunan dostlarına "–İki cihân güneşini gördüm beni kucakladı ve "–Ey oğul! seni acaib bir durumda gördüm, sanki kana bulanmışsın, seni ben, baban ve anan iştiyâkla bekliyoruz"deyince ben: "–Rûhum feyizlensin" dedim. Cennetde kırmızı lâ'lden yapılmış, senin için yaratılmış bir makam vardır, oraya ulaşınca senin vücudunun rengini alır" diye cevâb verdiğinde; Hazret feryâd edip, Peygâmber (SAS) in temiz türbesinden bir avuç toprak alıp koynuna koydu ve bu bir avuç toprak benim Hazrete yaklaştırıcı adım atma-

mama vesile olsun dedi. Medine'li dostlariyle vedâlaşıp, helâllaştıktan sonra, 70 kişilik kâfilesiyle birlikte Kûfe'ye doğru yola çıktı. Kûfe'ye yaklaştıklarında bin kişilik bir süvârî kuvvetinin başında olduğu halde Hûrre–i Şehîd'e rastladılar. Hûrre ileri çıktı. İmâm "–Kimsin?" deyince "Hûrre" "–Benim" dedi. Ve "Yezid" in yaptığı bilindi. Öğle ezanı okunduğunda, iki taraf da namazlarını edâ ettiler. Sonra İmâm "–Yâ Hûrre cenge mi geldin?" diye sorunca, Hûrre; "–Evet, o niyetle yola çıktım, fakat asla sana el uzatanlardan olmayı istemem. Ama lûtf eyle Medine'ye dön, bu kavim senin ceddin İmâm–ı Ali'ye de vefâ göstermemişlerdir. Sana kıymalarından korkarım" dedi. İmâm; "–Ölümden kaçmak faydasızdır"diyerek, yola koyuldu; biraz yol gittikten sonra bir vâdiye ulaştılar. İmâm "–Bu vâdinin ismi nedir?" diye sorunca; "Kerbelâ Sahrasıdır" diye cevab aldı. İmam "–Allah ü Ekber!... hâzâ ekrebun ve belâ" (Allah büyüktür ve belâ buradadır) dedi. Ve orada konaklanması emrini verdi.

Az sonra oraya kendilerinden önce gelmiş ve Yezid'e biât etmiş olan Amr. b. Ass'dan Yezîd'e biât etmesi hakkında bir mektup geldi. İmâm "red" cevabı verdi. O geceyi ihyâ edip, ertesi günü harbe başladılar. Hikâyesi meşhurdur; İmâmı men' eylediler. Büyük oğullarına "Zeyne'l–Âbidin"denirdi. İmam Zeynelâbidin'i şehid edip, cesedini 72 parçaya ayırdılar. Her parçasını bir vilâyete gönderdiler. Onun için dünyada İmâm–ı Zeyne'l–âbidin'in mezarı çoktur. Üstelik Zeynelâbidin hasta idi ve cenge bu yüzden katılamamıştı. Kısacası bir hafta cengden sonra bir cuma günü İmâm Hazretlerinin mübârek başlarını bir taşla yardılar. İmâm akan kanını avuçlarına alıp semâ'ya saçtı. Ruh gibi semâya yücelmek müyesser oldu. O âna kadar şafaklarımız renkli olmazdı. Bu hâl onun şahâdetinden sonra hasıl oldu" derler. Ucu çatal demir telli bir zehirli ok, gelip İmâm'ın göbeğine saplanarak onu ağır bir şekilde yaraladı. O ızdırapla atından yere düştü.

Onun câm—ı şâhadete ulaşmasına sebeb oldu. Bu olay hicrî 61 yılında vuku buldu.

Şiir

"Zâlim—i bî dîn olur evlâda hâînlik iden,
Oldur mel'ûn olub her nâr—ı nîrâna giren"

Sayısız kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; İmâm Zeynelâbidin'in şehâdetleri sırasında ki, bu Ali Ekber'-dir. Pederi İmâm'a seslenip, ceddim ve diğer akrabalarımın hepsi ellerinde altın kaplar tutarak beni karşıladılar ve birini bana sunarak, diğerini senin için ta'zim ve ihtiramla sunmak üzere sakladılar"dedi.

Diğer bir kerâmeti de şöyle naklolunur; Hz. İmam'ın şehid olduğu gün, Medine'de oturanlar, yüksek sesle "—Bugün Resûlullâh'ın torunu ufûl etti. Toprağa yüzünün nûru gitti" dendiğini duydular. "Semmûn" denilen Lâ'in Hz. İmâm'a yaklaştığında, hazret mübarek gözlerini açarak ve niyetini sorarak, "—Yâ filân adın nedir?" deyince o da ismini söyledi. İmâm, "—Aç göğsünü" dedi. Açtı, O, "Başını da aç"deyip, o da açınca; "—Doğru, Yâ Resûlullâh!" diyerek, kazayâ rızâ gösterdi ve rûhunu teslim etti. Bunun hikmeti şöyle anlatılır. Hz. Resûlü Ekrem (SAS), adının Semmûn olduğunu ve kâtilinin vasıflarını saymıştı. Göğsünde taş gibi bir şeyin (ur) bulunduğunu ve üzerinin domuz kılları gibi kıllarla dolu olduğunu" bildirmişti.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur: —Bu mücâdele sırasında evlâd ve eyâlini nereye gönderebileceği hakkında suâl sorulunca,"Câriye ve kullar gibi" demişti. O merhametsiz, onları çıplak olarak develere bindirdi. Allâhın hikmetiyle "O develerin hörgüçleri ikiye yarılıp, iki tarafından avret yerlerini örttü. O çatal hörgüçlü develer, o nesildendir", diye rivâyet olunur. Yine nakledilir ki, "Kim İmâm'ın şahâdetine sebep olan

tâife ile birlikte bulunduysa, mutlaka bir belâya uğrayarak cân verdi."

Rivâyete göre, bir gün Medine'de bir söz muzâkere olunurken, birisi "–Ben onlarla berâberdim, ama bana hiç bir şey olmadı"dedi. Allâhın hikmeti o gece kandil yakmak için fitil ve kavı oğarken elbisesi tutuştu ve yanmaya başladı. Söndüremediler. Sonra cesedi de yanıp kömür oldu. Yine rivâyete göre; mübârek başları Yezid'e ulaştırmak için kesilip, hangi devenin üzerine yüklenildiyse, o deve yanıp kül oldu. Bunun üzerine bir sandık içine konularak saklandığı için zararsızca gönderildiği söylenir. Nakledilirki, kendi memleketini ve şehirlerini dolaştırdı. O sebebten İmâm'ın başının nerede gömüldüğüne dâir ihtilâf vardır. Bu hususta daha bir çok rivâyetler vardır. Bu rivâyetlerden biri, "Nisîbeyn" şehrine ulaştığında, İmâm'ı seven ve İmâm'a benzer oğlunu boğazlayarak İmâm'ın başını oraya defn ederek, oğlunun başını Şâm'a gönderdi derken; diğer bir rivâyet de, başı defn olunmadan 40. günde lâtif bedenlerine başı ilkâ edildi", denir. Bâzıları da İmâm Zeynelâbidin'e başın teslim olunduğunu ve onun tarafından İmâm'ın türbesine konulduğunu haber vermişlerdir. "Cevâmî û'l–l–Hikâyât" adlı eserdeki kaydagöre; –Haşim b. Abdülmelîk, Şeyh Hasan Basrî'yi Haydar–ı Kerrâr'dan biât almıştı diye, kendisinden tarikat almak niyetiyle Şâm'a dâvet edilip, oraya giderken Hişâm ölünce, yerine Süleyman b. Abdûlmelik geçmişti. Hasan Basrî'ye gereken saygı ve bağlılığı bütün samimiyetiyle göstermişti. Hz. Hasan Basrî'den nakledildiğine göre;"–Bir gece Süleyman rûyasında Hz.Süleyman (AS)' in yüzünü görüp ,sabahleyin erkenden Hasan Basrî'ye anlatarak, bana Hazret nazar edip, tebessüm eyledi. Şeyh Hasan Basrî, Allâh bilir ama Muhammed (AS)'ın evlâdına ihtirâm üzere olmuşsun"deyince, "–Evet, Yâ Hasan! yerinde bildin. Dün, haziresine (kabrine)

vardım. Orada İmam Hüseyn'in mübârek başlarını bir Mekkî atlas'a sarılmış halde bulup, kendi adamlarımla namazını kılıp, kendi sarayımda defn ettim" diyerek rûyanın yorumunu tasdik ederek, durumu Hasan Basrî'ye anlatmıştır. Diğer bir rivâyete göre ise Mısır'-da gömülüdür. Ama orada defnine âit iki rivâyet vardır; Bu rivâyetlerden biri, bu başı şehirlerde gezdirirken, Mısır'a getirmişlerdi. Mısır halkı gayrete gelip, ellerinden alarak defn eylediler. Rivâyetin diğeri ise; gezdirilirken Mısır'a vâsıl olup, nîce zaman bilinen meşhûr bir semtte kaldı. Orada kalıp, bir zaman sonra Şam'a giderken Askalân'a konduğunda; Yezîd, "Lânetullâh–i aleyh" ölünce, durumları tehlikeli bir hâl aldı. Abdullâh İbn Zûbeyr" zuhûr edip, unutulmuş kalmıştı. Kâfirler Kudûs'ü Şerife kadar etrafı zabt ettiği haberleri geldiğinde, Mısır Hâkim'lerinden biri, sanduka ile cesedi getirip sarayına koymuştu. "Muaz", Fâtimî'lerden Mısır'ı alıp, hâkimin hazînedarını siyâset (idâm) ettirip, başına kızdırılmış bakır tas geçirdiler, ateş zarar vermeyince hikmetini sorduklarında, "–Sandık ile İmâm'ın başını başım üzerinde Askalan'dan Mısır'a kadar getirdim, bu onun semeresidir" dediğinde, hemen orada şehîd edilip, üzerine türbe ve câmi binâ ile ihyâ eylediler. Nakledildiğine göre, Osmanlılardan Mısır hâkimi olan Süleyman Paşa (*), orayı açtırıp, bir altın sini içinde mermer kâidenin üzerine konmuş bir hâlde görmüşlerdir.

(*) Hadım Sûleyman Paşa, nasb 931 h—azl. 941. h. tekrar nasb; 943 h. azl. 945 h. dedir.

14. FASIL:

İMAM ZEYNELÂBİDÎN (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O imâmların seçkini, Murtaza'nın gözünün ışığı, Mustafa (SAS)'nın torunu; imamların dördüncüsü, cihâd hazinesinin gerçek eridir. İsmi şerifleri Aliyyûl–Evsat'dır. Hicretin 33. yılında doğmuştur. Annesi "Şâh Zenân Bânû" dur. Fars ülkesinin hükümdarı Yezdûcerd'in kızı'dır.

Şiir

"Çün vücûde geldi Zeynelâbidîn,
Hoş safâ edib sevindi ehl–i dîn.

Çok riyâzet çekti yektâ kaldı hem,
Ehl–i mervân eylediler kibr ü kîn."

Rivâyete göre, kendisine "Zeynelâbidîn" denmesine sebeb şu olay olmuştu; "–Bir gün ibâdet ederken İblîs (Şeytan) ejder kılığına girerek, namazda iken, imamı ürkütüp namazı bozdurmayı ve kalb huzurunu sarsmayı diler. İmâm onu görünce ne namaz bozar ne de bir adım geri atar. Ona namazdan sonra o kadar yakla-

şır ki, mûbârek parmağını soktuğu hâlde aldırış etmez. Geri döndüğünde hâtifdan bir nidâ gelerek, İblis'e "O Zeynelâbidîn'dir, geri dur" diye tehdid ederek, o iblis'i yakarak helâk eder. O sabah halk kendisine "Zeynelâbidın" demeğe başlar.

Yine nakledilir ki, bir gün meclislerinde ihyâyı tarifat ve icrâyı hâkikat edip, şer'î meselelere çözüm bulurken, birisi söz alıp, "Zamanımızda zahid ve âbid hâni, bulup ayağına yüzümüzü sürsek, dünyaya meyletmeyen, âhirete dönük olup, diğer batıl yollara gitmeyen kişiler acaba hâlen var mı?" diye şikâyet edercesine konuştuğu bir sırada, henüz sözünü tamamlamaya fırsat bulamadan hâtıfî bir nidâ "–O dediğin varsa, Zeynelâbidîn'dir. Zirâ O İmâm Hüseyin'in oğlu Resûlulâh (SAS) in torunudur" diye cevâb verir.

Naklolunduğuna göre, İmam Hazretleri, o derece takvâ sahibi idi ki, abdest almaya kalksa çehrelerinin rengi hemen değişir, va'z etmeye kalksa vücûduna huşûdan doğan bir titreme gelirdi. Bunu gören herkes hayretler içinde kalırdı. Dostlarından bâzıları bunun hikmetini sorduklarında; "–Nasıl korkmıyayım, salât (namaz) mü'minin mi'râcıdır. Kimin huzuruna çıktığınızı biliyor musunuz? Herkesin korkusu ve saygısı hakkı bildiği ve anladığı ölçüdedir. "–Rabbin her an bir şen'dedir (K. LV. 29) âyeti takdirince korku, insânda o kadardır. Bilmiyenin korkusu ilmi gibi az olur" diye buyurmuştur.

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; vâlidesi İmâm Hüseyin'in mûbârek başıyla Şam'a dâhil oldu ve "Yezid" in meclisine vardığında "–Yâ Ali, benim adıma bir hutbe okut ki, halk işitip bana itâat edip, hâlen inâbet ettiğini bilsinler" diye seslendiğinde "İmâm Ma'sun" minbere çıkıp, merhûm İmâmı zâlimce şehîd edip, onun yüce ecdâdının kitâplarda kayıtlı olduğunu bildirdiğinde, Yezîd (lânetullâh) halkın feryâdlarına

tahammül edemiyerek içine korku ateşi düşdü. Hemen o ânda Cum'a namazı kılmayı emretti. Ve "Zeynelâbidîn" i minberden indirdi. O temiz zâtın geri kalanlarını dahî helâk etmeyi diledi. Amr. b. Ass ridâsını örtüp, onları halk içinden çıkardı ve onları gizledi.

Nakledildiğine göre, Yezîd mel'un, İmâmın o gece gittiğini bilmediğinden, elime düşüp, Amr fırsat bulup Hz. İmâm'ı katletmeyeceğine dâir söz aldıktan sonra onu arayıp bulacağına dâir vaadda bulundu. Yezîd yemîn edib, "Vallâhi benden ona zarar ulaşmasın" dedi. İmâmı getirdiler. Yezîd, "–Niçin bu şekilde davrandın?" diye sorunca; "Hz. İmâm "–Kötü mü söyledim, benim ceddim söylediklerim değil midir?"

Şiir

"Ol Muhammed arşa tayrân eyledi,
Bir gece gönülleri seyrân eyledi.

Bunca âyin eyleyüb izhar hem,
Buldular bu dîn–i islâmı Ümem"
Hoş fesâhatla kitab itti agâh,
Etti teb'iyyet ânâ ehl–i hümem,
Âciz oldu etmeğe ânı beyân,
Âkıl û dânâ geçinenler îyan
Sende ânın ümmeti ol cânla
Öyle evlâra itâate gel hemân
Herkim ânlara adâvetlik eder,
Nâr–ı nirânda odur bulan makar
Kıyma evlâda yerin etme tamû,
Rûz u mahşer dimeyub ayne'l–makar"

Bu mazmunu arabça beyitlerle inşâd ettiler bu tercümesidir.

Yezîd, İmâm'ın kendisine baş eğemediğini görerek, onu helâk etmek için hazırlandığı bir zamanda "–Ye-

mini yerini bulsun diye bir sanduka kurdurup, gece arkın suyunu saptırıp İmâmı sağ ve sâlim, o dinsiz zâlim arkın suyu içine defn ettirip, suyu akıtıp gitmişti. O sırada onu görüp, altın dolu bir define sanan birisi gece gelerek onu çıkaran Kayseriye'li bir bezirgân vardı. Ve bu zât İmâmı çok severdi. Bu zât bu bezirgâna İmâmı sandukadan çıkarıp göndererek 1000 altın sikke müjde parası aldı. Oradan İmâmla birlikte hicret ederek Kayseriyye (Kayseri) 'ye geldiler. Rivâyete göre, İmâmın Kayseriyye şehrine ayak bastığı müjdesi duyulur duyulmaz, bir çok kişi çeşitli dînî meseleleri hakkında İmâm'a sorular sorup, muknî cevaplar aldılar. Büyük ihtiram gösterileri içinde İmâm'ı ağırladılar.İmâm halk arasında iyi bilinen bir haneye yerleştirdiler. İmâm'a sorulan sorular arasında da, "–Yâ! İmâm bize, birbirine müteveccih, fakat muttasıl olmıyan; birbirine tâlib olup, teaddîsi olmıyan; sadık yâr oldukları hâlde birbirine düşman olan;hem ma'mûr hem harap olan bir şey söyle" dediler. Hz. İmâm, "–evvelin evveli sebeb günüdür ve ahdin önündedir. Birbirine müteveccih olup, muttasıl olmıyan şey arz ve semâdır. Birbirine tâlip olup, teâddisi olmayan gece ve gündüzdür. Birbirine hem sadık yâr hem de düşman olan güneş ve aydır. Birbirine düşman olan ölüm ve hayattır. Ma'mûr olan mû'min kalb, harâb olan kâfir kalbdir"diye cevâb verdi. Bunu işiten Kayser, "Doğrudur yâ İmâm!" dedi, sonra "–Yâ İmâm! günlerdir muzdarip olduğum bir baş ağrım vâr, ona bir çare ricâ ediyorum" dedi. Hz. İmâm temiz bir arakiye üzerine duâ okuyup, üfürdü ve Kayser'in başına giydirdi. Derhal Kayser sıhhatine kavuştu. Nakledildiğine göre, bir buçuk sene o diyarda kaldılar. Sonra, Yezîd, bunu haber alınca İmâm'ı geri istedi. Kayser geri vermeyince Amr b. Ass'ı elçilikle görevlendirdi. Kayser elçilerin siyâsetini (idâm) emr ettiyse de, Hz. İmâm Amr b. Ass'ın üzerine ridâ (elbise) sını ata-

rak onu idâmdan kurtardı. Mükâfatın, âhirete kalmasın dedi. Diğerlerinin burunları ve kulaklarını kestiren Kayser, onları geri gönderdi. Yezîd, bunu işitince gazâba gelerek, asker toplayıp, Kayser üzerine sefere çıktı. İstanbul surlarına dayandı. Nakledilir ki, o gece rûyasında "Zülcenâh"ın ve "Zülfikâr"ın bir yerde durmakta olduğunu gördü. Ertesi gün orada askerleri ile harp etmek üzere yerleşti. Ordusu içinde bulunan hâricî fırkasına mensup askerleri bertaraf etti. Bu rûya üzerinden çok geçmeden Yezîd öldü. Pis canı cehenneme ısmarlandı ve Zübeyr vak'ası zuhûr eyledi. Hz. İmâm, Medine'ye geri döndü. Nakledilir ki; Abdülmelik İbn Mervân (Allah'ın lâneti üzerine olsun) zamanında, İmâmı tekrar Şâm'a dâvet ettiler. Ve oraya vardığında kendisini yakalatıp haps ettiler. Kendisini zincire vurdular. Zührî der ki; "–Bir gün, muhafızlarından biri izin isteyip ayaklarına yüz sürerek, o haline çok üzüldüğünü arzettim ve ne olurdu bu hâli hiç görmeseydim dediğimde, buyurdular ki; "bunlar, Allâh korkusuyle olan bend değildir"diyerek zincirlerini bir çekişte kırdı. Kalkıp benimle birlikte namaz kıldı. Ve bana "–Kurtuluşuma dört gün kaldı" dedi. Dördüncü gün zindana gittiğimde, kurtulduklarını gördüm. Abdûlmelik, varıp beni gördü ve "–Yâ Zührî! adamlarımla birlikte oturuyorken, İmâm çıkageldi ve bana "–Yâ İbn Mervan! bana niçin cefâ ediyorsun?" deyince, ben cevâb verdim. "Ben Medine'ye gidiyorum diyerek çıkıp gitti. Ben ve etrafımdakiler kendisine bir şey söyleyemedik" deyince, etrafındakiler durumu anlayınca hayret ettiler. Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; "–İmâm Aliyyû'l–Murtazâ'nın oğlu ve amcası olan Muhammed Hanefî, İmâm Hüseyin'in Şehâdetinden sonra, "–İmâmet benimdir"dedi. Ve "Tâziyâne, İmâme ve Cefr'i kendisine vermesi için İmâm Zeyne'l–Abidîn ile aralarında büyük anlaşmazlıklar çıktı. Ve bu hâli.

Şiir

Dedi işit sözümü Zeyne'l–ibâd,
Hak benimdir ki, sakın etme inâd"

dediğinde, İmam, "–Ecdâdımdan bana geldi ve sırr–ı mânâ bende zuhûr etti, itimat etmezsen gel ey amcam seninle Hâcerû'l–esved'e varalım, hangimize ondan bir sedâ gelirse emânetler onun olsun dedi. Muhammed Hanefî, Hâcerû'l–esved önüne gelip iki rek'at namaz kılarak niyâz için ceddinin sırrını vesile kılıp, Hakka yöneldi. Ve Hacerû'l–esvede ricâ ile seslendi, hiç bir ses gelmemesi üzerine; İmam Zeyne'l–abidîn varıp, Hacer ûl–emânet, sende olan emânetullâh hakkıyçün, emânet benim hakkım ise söyle, değilse, her ne gerekiyorsa öyle yap"deyince, Tanrı kudretiyle gaipden bir ses bütün şüpheleri ortadan kaldıran bir açıklıkla ve sanki Hacerû'l esved, insanmış gibi dile gelerek, onâ "–Emânet senindir" dedi.

Şiir

"Her kim olsa emânete vâsıl,
Cümle maksûdu hep olur hâsıl".

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur. Haccâc Yusuf denen zâlim, evlâd–ı Resûlü daimâ elemlere uğratmıştır. Abdûlmelik, gizlice ona bir mektup göndererek, "–İmâm–ı incitme, zirâ evlâda ihânet edenin ömrü kısa, hor ve hakîr olur" diye yazmıştı. Nakledilir ki; İmâm'a o tarihde bir tarihi mektup gelir ve mektupda; "–Berhûdâr olun, evlâda ihânet ömür kısalığına neden olur" dedi. Mektup yazıldığı gün İmamın mektubu da yazılmış olduğunu görerek hayret ettiler. O gelen Peygamberin kendi bindiği atı, dinâr ve dirhemle yükletip İmâma hediye eyledi.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "—Bir er ile bir kadın kâbeyi tavâf edip, öpmek için hücreye ellerini uzattığında, elleri yapışıp kaldı. Haremin mürşidleri onları kurtaramadılar. İmâm'a haber gönderip çağırdılar. İmâm, gelip mübârek elleriyle sığayınca hemen kuruyan ellerine hayat geldi". Yine nakledilir ki, İmâm'ın dostlarından biri İmâm'ı ziyârete gelip,kapısını çaldı. Edeben kapıda durup içeri girmeyince, İmâm içerden seslenip, dışarı geldi ve sohbete başladılar. Konuşarak bir duvarın kenarına gelip, "—Ey falanca, bu duvarı görüyor musun?" dedi. Evet, bir gün bu duvara arkamı verip durmaktaydım, bir acaip hâl oldu, yüzü nûrânî, nefis elbiseler giymiş bir kişi durup bana bakmakta idi. Bende ona bakıyordum. Derken o kişi yanıma geldi ve "—Ey Ali, niçün seni gamlı bir halde görüyorum, eğer rızk için ise, esef etsem gerek. Bundan sakınman yerinde bir hareket olur. Zirâ, herkesin rızkı takdîr olunmuşdur. Günâhkâr'ın ni'meti kısıtlanmıştır. Ahiret ikrâmı için ise, o zaman hakkın vardır. Mû'mine va'd edilmiştir. Yüce ecdâdının makamı Mahmûd'dur. Evlâdlarına ve kendisine tâbi olanlara şefaat edeceği mü'minlere bildirilmiştir"deyince; ben, "—Hiç bir şeyden korkmuyorum, fakat Abdullâh b. Zûbeyr'in fitnesinden korkuyorum" deyince "—Mademki sende Allâh korkusu vardır, diğerlerinden niçin korkuyorsun?" diyerek gözden kaybolmuştu. O anda bana bir nidâ geldi ve "—O konuştuğun zât Hızır (AS) dir" dedi. Kerâmetlerinden biri şöyledir; "Menhâl İbn Amr, Kâbe'ye giderken İmâm'a uğrayıp, hayır duâsını rica etti. Duâdan sonra buyurdular ki, Huzeyme b. Kâmil el—Esedî sağ mıdır?" dedi. "Sağdır" dedim. El kaldırıp beddua edip, "—Allâhım bunları yalın ateşe ve demire duçâr eyle"dedi. Hâc'dan sonra Kûfe'ye geldim. Muhtarû's—Şakafî hurûç (isyan) etmişti. Muhtar'la dostluğumuz vardı. Onu tutmuş idi. Konuşmamız esnâsında Huzey-

me'yi siyâset (idâm) meydanına getirip boynunu vurdurdu. Cesedini ateşde yakdırdı. Nakledilir ki, bir devesi vardı, hacca onunla giderdi, tâziyanesi'ni önüne asıp örmek gerekmezdi. Vefâtında o deve İmâm'ın kabri üzerine göğsünü koyup mâtem eyledi ve o vaziyette öldü.

Şiir

'Nola etse vü hoş ânın ile üns,
Olmuştu İmâm cinn ile ins."

Nakledilir ki, vefât ettikleri gece oğulları Muhammed Bâkır'dan abdest suyu istedi. İbrikle suyu huzuruna getirtti. Gece çok karanlık idi. "–Kabın içinde ölü bir şey var" dedi. Çerağ yakıldı. İçinden bir fâre ölüsü çıktı. Yeniden su getirdiler. Abdest alıp, bir miktar namaz kıldılar. Emâneti oğlu Muhammed Bâkır'a vasiyyet eylediler. O gecenin sonunda, Muharremin 18. günü (Eylül) hicretin (95/713'M) da vefât etti. Nakledilir ki, o gece ehl–i beyt'den yüz kişi daha vefât ettiler. Kabr–i Şerifleri "Bukayye'de Kubbe–i Abbâs'dadır. Süleyman b. Abdûlmelik'in zamânındadır. Bazıları Velid b. Abdûlmelik'in zamanı idi" derler. Vefâtında yaşı 57'ye ulaşmıştı.

Şiir

"Nûş idûb cam–ı memâtı cân ile zeynû'l–ibâd,
Emr–i Hakkdan dönmedi ömründe hem ol hoş
nihâd".

15. FASIL

5. İMAM MUHAMMED BÂKIR HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, temiz kişilerin kutbiyyetinin delili, temiz soyu herkesçe bilinen, Murtaza'nın vasiyetini yerine getirmeye muktedir, bütün ilimlerde kudret sahibi olan beşinci İmâm Muhammed Bâkır adıyla tanınan kişidir. İlk ve sonraki ilimlerin tek temsilcisi olduğundan kendisine "Bâkır" ismi verildi. Künyeleri "Ebû Ca'fer" dir. Vâlideleri İmâm Hasan b. Ali'nin kızıdır. İsm–i şerifleri Fatıma'dır. Doğumları hicretin (57 H./677'M) senesi safer ayında Cuma günü Medine–i Münevvere'de olmuştur.

Şiir
"İbn Zeyne'l–Âbidîn oldu İmâm.
Cânişin–i Vâlid–i şâh–ı benâm
Hazret–i Server dedi Bâkır anâ,
Nola kim izzet ederse hass–ü âmm".

Kendisine "Bâkır" isminin verilmesine sebeb olan olay şöyle nakledilir; Hz. Câbir (RA)'in evine giderek selâm verdiler. O sıralarda Câbir (RA)'in gözleri yaşlılıktan kapanmıştı. Bu sebeple onu tanıyamamış, selâ-

mını alıp, "Siz kimsiniz?" diye sorunca; "İmâm Muhammed b. Ali" yim deyince, hemen yerlerinden sıçrayıp kalkarak, İmâm'ın mûbârek ellerini öpüp, ayağına düşmek istedi. İmâm mâni oldu ve onu kucakladı. Sonra Hz. Câbir (RA) "–Ey İbn–i Resûl, Ceddin Resûl ü Ekrem'in (AS) selâmlarını sana ulaştıranlardanım. Ey İmâm! Hz. Resûl (SAS) bana; "–Ey Câbir! Sen uzun ömür süreceksin ve evlâdımdan Muhammed Bâkır'a yetişeceksin" dedi. Kerâmetlerinden biri nakledilir; kardeşi Zeyne'l–Abidîn'e bakarak, "–Vallâhî yakında bu, "Kûfe" şehrine varıp, imâmet dâvâsına kalkışacaktır" dedi. Sonra, "–Ama başını kesip bir kamışa geçirirler ve şehirlerde gezdirirler" dedi. Rivâyet eden; "–Ben bu şehirde kamış olmaz diyerek hayret etmiş ve bu işin gerçekleşeceğine inanmamıştım. Ama Tanrı hikmeti az zaman sonra Zeyd'in başını kesip, bir kamışa geçirdiler. Her ne dediyse aynen oldu" demektedir.

Kerâmetlerinin bir diğeri ise şöyle nakledilir. İmâm Ca'fer'den işitildiğine göre; babası Medine'de huzursuz olup, onlara "–Ey Kavim! sizin hâliniz nîce olur, üçüncü senede kıtâl vâki olacak, âileleriniz ve mallarınız yağma edilecektir. Bu sözlerim doğrudur" dediğinde; ona inanmamışlardı. Fakat o sene geldiğinde Benî Hâşim ile pederim ve diğer dindâr ahbabları beraberimize alıp, Medine'den dışarı çıkdık. Nâfi'a b. Ezrâk gelip, şehri tahrip ve Medine halkını kırıp, kılıçtan geçirdiler.

Kerâmetlerinden biri de şöyle nakledilir; dostlarından biri "–Hz. İmâm'ı görmek için içimde bir arzu duydum. Mekke'den Medine'ye geldim. O gece şehre girmek üzere iken, şiddetli yağmurlar yağıp, havalar çok soğudu. O üzüntü ile İmâm'ın evinin kapısına vardım. Kapıyı çalmayıp, kapı önünde teveccüh eyledim. Hava muhâlefetine rağmen sabaha dek kapı önünde bekledim ve içimden ne olurdu, İmâm benim zahmet-

ler içinde kapı önünde beklediğimi bilseydi diye düşünürken, onu gördüm. İmâm içerden câriyesine seslenerek, falanca zât dışarıda bekliyor, kapıyı aç" dedi. Câriye kapıyı açınca içeri girip, Hazretin huzuruna vardım" der.

Kerâmetlerinden biri de şöyle naklolunur; İbn Matar, "–İmâm'ın evine vardım, deve üzerindeki bir mahfel içinde teheccüd namazına cevâz olup olmadığına dâir soru sormak için içeriye girdim. Sözümü söylemeden, bunu keşf etmiş bir hâlde, "–Resûl û Ekrem (SAS) rahlesi üzerinde namaz kılıyordu. Develerini o yöne yönelt" dediler. Yine nakledilir ki; " – Dostlarından biri, elli kişi ile İmâm Bâkır'ın huzuruna vardık, içimizden birimiz hurma satıcısı idi. O kişi "–Ey İmâm, senin yanında bir melek varmış, kâfiri mü'minden, dostu düşman olandan fark edermiş" dedi. İmâm; "–Allâh'a hamd olsun, bana öyle bir ilim verildi ki, bir deryâ kenârına varsam, deryânın içindekileri isimleri ve şekilleriyle soy ve soplarını bilip, söyliyebilirim. Senin karnın senin san'atındır" dedi.

Şiir

"Hak Teâlâ ilmini bildi Resûl,
Al ü evlâd etti ol ilmi kabûl."

O zât, "–Buğday ve arpa alır satarım" dedi. İmâm, "–Niçin yalan söylüyorsun, senin san'atın hurma satmaktır. O işittiğim melek senin için hurmanın marazına uğrayıp öleceğini haber veriyor" dedi. O kişi Kûfe'ye vardığında hastalandı, kurtulamayarak ızdırap içinde öldü.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; –Bir gün İmâm dostlarıyle birlikte ata binip şehirden çıktılar. Bir anda orada iki atlı kişi peydâ oldu. İmâm; "–Bunlar harâmıdir tutun"dedi. İmâm'ın dostları onları sıkı-

ca tutup ellerini arkalarına bağladılar. "—Ve şu dağa çıkın, orada mağara var, içinde ne bulursanız buraya getirin. Gerçekten o dağdaki mağarada üç sandık dolusu elbise bulup, onları Medine'ye götürdüler. O sandığın ikisinin sahibi çıktı ve onları sahiplerine iâde ettiler. O günâhsız yiğidi kurtardılar. O hırsızlara kısas olmak üzere ellerini kesip cezâlandırdılar. Sandıklardan birinin sahibi bilinmiyordu. O zât gelip İmâm'dan eşyâsını istedi. Kendisi mührüyle birlikte İmâm'ın huzuruna çıkınca, İmâm; "—Ey falanca kişi, senin sandığında iki bin sikke var, o belki senin, belki de senin değildir" dedi. O zat "—Ey İmâm, eğer sahibini adıyla birlikte bilirsen sana itimâd ederim, bilemezsen edemem" deyince: Hz. İmâm "—Bu paranın bin altını Abdurrahmân oğlu Muhammed'indir, çok sadaka ve çok oruç sahibi bir kişidir" dedi. O zat kâfirdi, bu açık kerâmeti görünce, imâna geldi. O eli kesilen, "—Elhamdûllâh gerçi elimizi kaybettik, ama affıma ve imâna gelmeme sebeb oldu" dediğini İmâm işitince "—Ey falan kişi, kesilen elin senden yirmi sene evvel cennete gitti" dedi. Nakledilir ki; O eli kesilen kişi yirmi yıl daha yaşayıp, sonra vefât etti.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyledir: İbn Anâşe, "—Bir defâsında İmâm Bâkır'ın yanına vardım. Câfer Sadık'ı evlendirmek istiyordu. Bana, "—Oğlum Câfer'e bir câriye satın almak istiyorum, falan gün bir esirci gelip, falan semte konacaktır. Bu keseyi yanına al ve bununla bir câriye al dedi. Ben de o keseyi alıp cebime koydum, içinde ne kadar para olduğuna bakmadım. Zirâ, kesenin ağzı İmâm'ın mührü ile mühürlü ve bağlıydı. O dediği gün, o esirci gelince, onun yanına vardım. Bana bütün esirlerini tek tek gösterdi. Sonra iki câriye çıkardı. Bir tanesi üzerinde karar kıldım. Değerini sordum. "Yetmiş sikkeden eksiğe veremem" dedi. Bende keseyi çıkarıp, "Bu kese içinde olana râzı

ol" dedim. "–Eksikse imkânsızdır"dedi. Biz pazarlıkla çekişmekte iken, ihtiyar bir kişi yanımıza sokulup, hele bir keseyi açın, altınları tartın görelim" dedi. Ben de keseyi açtım. Altınları saydık, tam yetmiş altın geldi. Anlaşmamız tamamlanıp, câriyeyi aldım, İmâm'ın huzuruna getirdim. İmâm Câriye'ye "–Bekâr mısın?" diye sordu. Câriye "–Bekâretimle dururum" dedi. İmâm "–Evet, esirci elinden kurtulmak için" dedi. Câriye "–Ey İmâm! banâ esirci uzun zamandan beri arzu ile göz dikerdi. Ancak bir ak saçlı pir gelip, onu tokatla yere yıkardı. Ben bu hâli görüyor, fakat esirci bilip göremiyordu. Bu sebeble bekâretimi korudum. Kendimi sağ salim kurtarabildim" dedi.

Şiir

"Lâyık–ı evliyâ olan bende–i hıfz ile emân,
Olur ise revâ şâh–ı emîn hem emân".

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyle nakledilir; "–Bir gün Hişâm b. Abdülmelik'in yeniden yaptırdığı sarayın yanına gelip, dostlarına "–Vallâhi bu saray yakında yıkılır, taşları bile başka yere nakledilir" dedi. Tanrı hikmetiyle vakti gelip, oğlu Velîd yerine geçince, yeni bir saray yaptırır ve onun taşlarını oraya naki ettirerek sarayı yerle bir eder.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; dostlarından biri; "–Mekke ile Medine arasında İmâm'la birlikte bir katır üzerinde yolculuk etmekteydik. O sırada bir iri kurt gelip, iki ayağı üzerine kalkıp, iki dizine başını koyarak, sanki kulağına söz söylüyormuş gibi ağzını kulağına götürdü. İmâm da eğilerek dinledi. Bu konuşmalardan sonra "–Var git dileğin oldu" dedi. O da geriye döndü, geldiği dağa gitti. Bu işin aslını kendisine sordum. İmâm; "–Dişisini doğum sancıları tutmuş, duâ istedi ve bizimle kendi evlâdlarının bizim evlâdları-

mızı incitemiyeceği üzerine aht etti." "Biz de hayır duâ ettik" dedi.

Nakledilir ki, İmâm Câfer'e vasiyette bulunarak, "–Benim vefâtımda tekvin ve techiz işlerimi sen yap" dedi.

Şiir

"Zâhir olunca rihletin eseri,
Verdi ol demde Ca'fere haberi".

"–İmâmların cesedini imamdan başkası yıkamasın" dedi. "–Kardeşin Abdullâh imâmet dâvasına kalkacak ve nice kişiler kendisine tâbi olacaklardır. Bunun için üzülme, muammer olamıyacaklardır" diyerek hicretin (114/732.M) yılında vefât etti. Zeyne'l–Abidîn ile aynı kabirde birlikte yatmaktadırlar. Vefâtında 57 yaşında idi. "Edhemiyye tarikatı" buraya bağlı idi.

Şiir

"Nûş idûb câm–ı memâtı oldu çün teslim–i hak,
Cedd–i â'lâsı Resûle mülhâk oldu bî–felek".

16. FASIL

ALTINCI İMAM CA'FER SADIK (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER

O, şeriate ve tarikate sözüyle ve yaşayışıyla tam mânâsiyle uyan, İmâmların seçkini, velâyet bağının çiçeği, cefr ve hâkikat ilminin İmâmı, gizli gerçeklerin ulaştırıcısıdır. Nakledilir ki, tarikatlerin ekseriyeti bu zâtta mûntehî olur.

Şiir
"Cefr–i câmi'le Ca'fer Sâdık
Oldu mümtâz o fen ile fâ'îk,
Nîce dürlü rumûzu keşf etti,
Nola fazlına olsa halk tanık".

Künyeleri "Ebû İsmail" ve lâkabları "Sâdık" dır. Vâlideleri Hazret–i Ebû Bekr'in oğlunun oğlu Kâsım'ın kızı olan "Bint–i Kâsım"dır. Şerefli isimleri "Ümmü Ferve" dir. Doğumu hicretin (83/702 M) Rebiû'l–evvel Pazartesi günü Medine–i Münevvere'de vâki olmuştur.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "–Bir gün "Mansûr Devânikî" saltanatına mağrur olup, vezirine Ca'feri yakalayıp Bağdad'a getirmelerini ve şehîd etmelerini emretti. Vezir bu emri alınca, "–Sultanım, Ca'fer kendi hâlinde, takvâ ehli bir kimsedir. Devlete lâyik olan onu rencide edip, hatırını kırmak yerine onu hoş

tutmaktır" dediyse de sözünü kabul ettiremedi. Bu müddet içinde İmâm Bağdad'a dâvet edilirken, Halife de adamlarına İmam'ın katli için gerekli tedbirleri aldırdı. Naklolunur ki; zâlim hâlife adamlarına; "–İmâm Ca'fer gelince kendisi onunla sohbet ederken, tâcımı çıkardığımda hemen üzerine üşüşüp şehid edin" dedi. Az sonra İmâm, Hâlife ile konuşmak üzere çıkıp gelince, İmâm'ı karşılayıp, güler yüz göstererek, hilâfet makamlarını şereflendirmelerini ister. İmâm, "–Bizde öyle bir arzu yoktur, Halifeler makamlarına halkın teveccühü ile lâyık olurlar" der. Halife, "–Bizden bir isteğiniz var mı, varsa söyleyin, her ne isterseniz, yerine getirmeye hazırım" dedi. İmâm "Biz dünyâ işlerinden el çekmiş, vecd ve hâl içinde olan kişilerdeniz. Kurtuluş ülkesinden bizi çıkarıp, dünyâ ile bozmayınız. Hakka tam bir teveccühle yönelip, ibâdet etmemize mâni olmayınız" diyerek, arapça bir beyit okudu;

Şiir
"Fârig–i hâtır taleb hemişe âbidler,
Eğer rütbe diler halt ile zâhidler."

Naklolunur ki; "–Halife bu sözleri işittiğinde, kararından vazgeçerek, incitilmemesi için emir verdi. İmâm, selâm verip geri dönerken, kendisini halife kapıya kadar hürmetle geçirerek gönderdi. Evine geldiğinde, Halife'nin vücûdüne bir titreme geldi. Üç gün arka arkaya devâm etti. Sonra kendinden geçti. Kendine geldiğinde Halife'nin adamları Halife'ye "–Sultânım'a acâip bir hâl geldi. Tenbih ettiğiniz hâlde, İmâm'ı görünce ikinci bir kararla emrinizi değiştirdiniz" deyince, Halife, "–İmâmla birlikte bir ejder peydâ olup, ağzını açıp, bir çenesini tahtımın altına, bir çenesini tahtımın üstüne koyup, sonra eğer İmâmı incitirsen seni yutarım" dedi. "–Onun korkusundan kendimden geçtim"

dedi.

Kerâmetlerinden diğeri ise şöyle naklolunur; "–Uzun süre halvetle ve halktan uzak bir hâlde uzletle, vahdet ve tevhîdle meşgul olmakta iken, bir gün meşâyih'in önderi olan Sûfyân–ı Sevrî gelip, "–Ey İmâm!.. halk nefsin süreti olduğu ve onunla ölçülebildiği halde niçin kendini ondan mahrum ettin?" diye sorunca; İmâm; "–Bu zamanın halkı hâlden uzaktır. İçleri dışlarına uygun değildir ve kavilleri fiillerine uygun değildir. Vefâsız oldular. Hileyi ve hurdayı çoğalttılar. Zâhirde sevgi gösterirler, içinde akrep misâli ağulamak isterler. Onlardan ayrı olmak iki cîhân saadetini bulmaktır" dedi.

Kerâmetlerinden biri de şöyledir; "–Bir gün ehl–i âbâ'nın ve İmâmların seçkini Ca'fer Sa'dık hazretleri tek başına sahrada giderken, "Allâh, Allâh, Allâh" diye zîkr ediyordu. Bu hâli bir sûhte görüp, hemen İmâm'ı taklid ederek, "Allâh" diye üç kere zîkr etmeye başladı. Olayı nakleden der ki;"–İmâm bu hâlde duâ ederek, Yâ Râb! benim elbiselerim ve cübbem eskidi yenilerini gönder ki, sevenler sevgilerini yenilesinler" dedi. Hemen o ânda bir pir elinde bir cübbe ile gâibden göründü ve İmâm'ın yanına geldi. İmâm alıp giydi ve eski elbiselerini o sûhteye verdi ve ona seslenerek "–Ey Sûhte! tevhîd ehlini taklid etmen kudret elbisesine seni müstehak kıldı. Eğer tahkîk ehlinden olsaydın sayısız devletlere ve nimetlere, izzetlere nâil olurdun, vâr bu hâlini kıyas eyle" dedi. Bunu işiten sûhte hemen hazrete biât etti.

Şiir

'Taklîd–i ehl–i tevhid verir halâsı câne,
Tahkikle olursa kalmaz dilâ bâhâne".

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; bir kişi

"–Ey İmâm!... bana Rab tecellî etsin ve Rabbimi bana göster ki, şüphem yok olsun" dedi. İmâm, "–Sen Mu'sâ (AS)'ya olan hâli işitmedin mi? O da senin gibi Hakk'ı görmek istemişti. Rabb–ı Celâl görününce Tûr Dağı parça parça oldu" dedi. Fakat o kişi isteğinde ısrâr etti ve "–Doğru söylüyorsun ama Ahmed'in ümmetinden kimi "–Ben Rabbimi gördüm", kimi de "–Görmediğim Rabbe ibâdet etmedim" diyerek, halka bu hâli anlattılar" dedi. İmâm bunun üzerine, hizmetkârlarına o kişiyi suya atmalarını emretti. Ve İmâm güzel câriyesine hitap ederek, "Bunu yakala ama helâk etme" dedi. O kişi suya atılınca "Meded Ey İmâm!" dedi. İmâm kurtarmadı, o kişi tekrar tekrar "–İmdât" dedi. Çâre bulamayınca, içinin tüm sâflığı ile cân u gönülden "–İlâhi bana medet kıl!" dedi ve kendinden geçti. Hemen kendisini sudan dışarı çıkardılar. Akıl âlemine gelince, Hazret–i İmâm; "–Nasıl oldu, Rabbini gördün mü?" dedi. O kişi "–Başkalarından elem çekmedikçe ve halktan me'yûs olup yüz çevirerek, Hakka tam bir teslimiyetle bağlanmadıkça kurtuluş olmadığını anladım. Bende öyle yapıp ona yöneldim "Cemâlullâh" ile yakınlık peydâ olup, gönlüme ışık doldu, keyfiyetsiz ve kemiyetsiz olarak o güzelliği gördüm", deyince; İmâm, "Şimdi bu hâlini koru ki, o kapılar sana tekrar kapanmasın"diye öğütledi.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Abbas Oğullarından Dâvut, İmâm'a tâbi bir zâtı öldürüp, mâlına ve âilesine el koymuştu. Hazret–i İmâm Câ'fer, Davud'un yanına varıp ridâsını yere serip üzerine oturdu ve benim adamımı öldürmüş, mal ve mülkünü almışsın, hükmü ver, yoksa seni helâk edici bir nefesde bulunurum. Sana zararım dokunur" dedi. Dâvud ise, İmâm'ı istihzâ ile karşılayıp, beni bedduâ ile mi korkutuyorsun?" dedi. İmâm, cevap vermeyerek evine döndü. O gece Davud'a namazdan sonra beddua etti. Sabahleyin

erkenden, Davud'un öldürülmüş olduğu haberi halk içinde duyuldu.

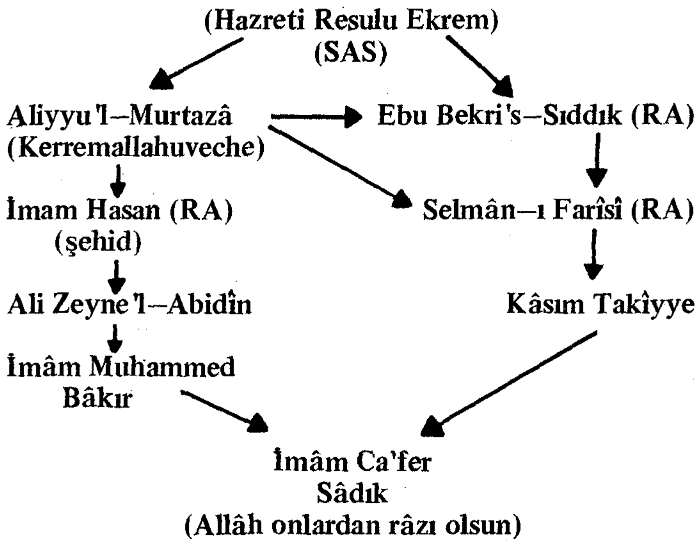
Kerâmetlerinden bir diğeri şöyle naklolunur; "–Ebû'n–Nasr dedi ki, Medine'ye gittim. Bir câriyem vardı. Onunla buluştum. Fakat hamam yapmadan oradan ayrılırken, dostlarıma rastladım. Onlar, İmâm'ı ziyârete gidiyorlardı. Ben de onlarla birlikte İmâm'ın huzuruna çıktım ve karşısına oturdum. İmâm'ın gözü bana takılınca "–Ey Ebû'n–Nasr, bilmez misin ki, Peygamberin ehl–i beyti huzuruna cenâbet bir hâlde girilmez"dedi. Bende içimden pişmanlık duydum. Bunun üzerine "–Bir daha böyle bir şey yapma" diye nasihat etti.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "–Bir zât, hacca gittim, Arafat'da İmâm'a rastladım. Elini öptüm. Bir dostum vardı. Halife Mansur onu haps etmişti. İmâm onu sordu, hapsedildiğini söyledim. Elini kaldırıp duâ etti ve arkasından "–Vallâhi onu bu gün serbest bıraktılar" dedi. Bu tarihi zapt ettim. Bağdad'a vardığımda dostumun o gün serbest bırakıldığını öğrendim.

Şiir

"İmâm Câ'fer Sâdık çün eyledi gûzer
Resûl û Ekrem'in etti civârına sefer".

İmâm Ca'fer Sâdık (RA) hicretin (148/765 M) tarihinde Şevvâl (Kasım) ayının ortalarında vefât etti. Vefâtında, 60 yaşında idi. Kâbirleri Medine–i Münevvere'de "Kubbe–i Abbas" dadır. Nakşbendiyye tarikatı, İmâm Ca'fer Sadık hazretlerinden mü'caz (izinli) dir. İki kol halinde gelir. Biri babalarından, onlar dedelerinden, onlar ceddleri Resûlullâh (SAS) den gelen kol; diğeri ise, ana bir kardeşi Kâsım'dan, onlar Selmân–ı Fârisî'den, onlar Ebû Bekri's–Sıddîk (RA)'dan el aldıkları koldur.

(Hazreti Resulu Ekrem)
(SAS)
Aliyyu'l–Murtazâ
(Kerremallahuveche)
Ebu Bekri's–Sıddık (RA)
İmam Hasan (RA)
(şehid)
Selmân–ı Farîsî (RA)
Ali Zeyne'l–Abidîn
Kâsım Takîyye
İmâm Muhammed
Bâkır
İmâm Ca'fer
Sâdık
(Allâh onlardan râzı olsun)

17. FASIL

YEDİNCİ İMAM MÛSÂ KÂZIM (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER

O, cezb edici imâmların seçkini, hak yoluna yönelenlerin rehberi, hakka tapanların fâziletlisi, Mustafa (SAS) nın esrârının vârisi, Murtazâ'nın velâyetinin eli, ilim ve hikmet sahibi imamların yücesidir. İmâm Mûsâ Kâzım 7. İmâm'dır. İsmi "Mûsâ", lâkabı "Kâzım" dır. Künyesi "Ebû İbrahim"dir. Vâlidesinin ismi "Hümeyde" dir. Berberî asıllıydı. Dedesi, babasına bu berberî kızını almıştı. İmâm, Mekke ile Medine arasında "Ebvâh" denilen mahallede doğmuştu. Hicretin (7 safer 128/9 Kasım 745. M) ayının Cuma günü doğmuştur.

Şiir

"Mûsâ Kâzım vücude geldi ilm–i sır be sır,
Şâdimân oldu kamû ahbâba irişti haber,
Ümmet–i hayrü'r–Resûl hamd eyleyüp Hûlvî dedi,
Sır–ı nûr u Murtazâ'dan oldu âlem'de eser".

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Abbas oğullarından Mansûr Devânikî'nin oğlu Muhammed Mehdî, Halife olduğunda, İmâm'a; kendisine tâbi olanlarla bir-

likte Medine'den Bağdad'a hicret etmesi için Medine'ye adam yolladı. İmâm Bağdad'a geldiğinde onu hapsettirmişti. O gece Halife rüyasında Emirü'l–mû'minin Hazret–i Ali (KV) 'yi görmüş ve Emir kendisini, ayıplayıp, azarladıktan sonra, "–Ey Muhammedû'l–Mehdî" deyip, bu âyet–i kerimeyi okudu; "–Kâfir olanların ve Allâh yolundan dönenlerin bütün amellerini, Allâh boşa çıkarmıştır." (K. XLVII, 2) Yâni; "–Siz dünyâya yakın oldunuz mu, cihâna hâkim olup, fesâd çıkarırsınız. Ve akrâbalarınızı katledersiniz". Bu korkuyla uyanan Hâlife Mehdî, hemen Rebî'i çağırtıp, "–Git İmâm Mûsâ Kâzım'ı alıp huzuruma getir" dedi. O da İmâm'ı hazırlayıp getirince ayağa kalktı ve güler yüz göstererek, biraz küstahça; "–Ey İmâm,Rabbini inandırmak mümkün mü?" "–Senden, senin evlâdının benim evlâdımın üzerine hurûc (isyan) etmemesi için yemin etmeni, söz vermeni istiyorum" dedi. İmâm, "–Vallâhi, bu benim dileğim değildir, ben öyle bir şey yapamam, ama soyumdan gelenlere karışamam" deyince, Halife "–Doğru söyledin" deyip, İmâm'a yol hazırlığı tedârik etmesini bildirdikten sonra, kendisini Medine'ye gönderdi.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Şakîk–i Belhi der ki; Hacc'a giderken, bir menzile konduk. Orada bir genç yiğit gördüm. Yünden kaftanları ve yünden astarı vardı. Son derece mahviyet sahibi ve imânlı, ışıklar saçan bir yüze sahibti. Ben şüphe edip, onu yün elbiselere bürünüp, sûfiler şekline girmiş, halkı aldatmak isteyen bir kişi sanıp, varıp sıkıştırıp, konuşturayım dedim. Yanına vardım. O kişinin "–Ey Şâkîk, zandan sakınınız, bazı zanlar küfürdür (K. IXL, 12) dediğini duydum. Ben "–Bu olsa olsa ehlûllâh'dan biridir" diye düşünmeye fırsat kalmadan, yanımdan uzaklaşıp gitti. Ona yetişmek ve içimdeki soruların cevâblarını almak istedim", ama mümkün olmadı. Arkasından

bir kaç menzil gittim, nihâyet onu uzaktan namaz kılarken görebildim. Yanına vardım. Namazı bitirdikten sonra bana bakarak; " – Ey Şakîk! hemen Rabbine tövbe et, gam çekme" dedi. Ve yine kayboldu. Üçüncü kere ise, elinde su çıkarmak üzere hazır bir şu kovası ile kuyu başında iken kovayı kuyuya düşürdü. O sırada, yüzünü göğe kaldırıp bazı duâlar okudu, hemen kuyunun suyu yükselip taştı. O zât kovasını alıp, içindeki suyla abdest aldı. Kalanının içine bir avuç kum koydu. Sonra çalkalayıp yemeğe başladı. Ben hemen yanına varıp; "–Ey! Allâh'ın sevgili kulu, o ilâhî rızkdan bize de ver"diye seslendim. Kovayı elime verdi, bende yedim. Onun gibi tatlı bir gıda görmedim. Tadı en tatlı hurmalardan daha lezzetliydi. Hayret ettim. Bana "–Yâ Şâkîk, Allâh Teâlâ kullarını dâima nimetlendirir. Hemen tat ki, onun kudretine mazhar olasın" dedi ve bana vedâ etti. Mekke–i Mükerreme'ye geldik. Orada, o zâtı gördüm. Kendisine Mekke halkı hürmet ediyor, ellerini öpüp, duâsını alıyorlardı. Ben birine yanaşıp, "–Bu nasıl bir kişidir. Kendisine bu denli hürmet ve ilgi duyuyorsunuz?" diye sordum. O zât bana, "–Bu İmâm Mûsâ Kâzım (RA)' dır" dedi.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "–Bir gün Hasân ü'r–Reşid, Ali b. Yakazin'e hürmet edip, kendisine güzel elbiseler bağışladı. Bundan başka bir dürrea (*) verdi. Dûrrea, hâlife oğulları, halifeler ve halifelerin hoşlanıp değer verdikleri yakınları'nın giydiği bir elbiseydi. Başkaları bu elbiseyi giyemezdi. Osman oğullarının altın zenciri gibi, dûrrea'yı diğer hediyelerle birlikte İmamın sevdiği için Ali gönderdi. İmâm hediyeleri kabul edip, dûrreâ'yı geri gönderdi. "–Bunun üzüntüsünü çekiyorsun, bu sende dursun" dedi. Bazı dedikodu-

(*)Yünden önü açık bir nevi elbise, ferâce, biniş vs. gibi.

cular Ali'yi İmâm'ın dostudur, verilen dûrreâ'yı İmâm'a gönderdi diye halife'ye gammazlamışlardı. Hârûnü'r—Reşid gazaba gelip, Ali'yi sorguya çekerek, "—Sana verdiğim dûrreâ neredeđir?" dedi. Ali de, "—Evimde" dedi. Halife, "—Yalan söyleme, yalancılığın sonu yoktur"dedi. Sonra "—Getir şunları göreyim" dedi. Ali, halife yanında iken evine adam gönderip, filân evde, filân sandıkta'dır dedi. Gerçekten gidip getirdiler. Halife dûrreâ'yı görünce, kendisine yalan söylendiğini ve Ali'ye iftirâ edildiğini anladı. "—Bundan böyle senin aleyhinde söylenen sözlere inanmam" dedi ve Ali'ye eskisinden daha ziyâde saygı ve ilgi göstermeye başladı.

Yine nakledilir ki, dostlarından biri; "—Ben, Medine'de mücâvir (vaktini ibâdetle geçirmekte) iken, Hz. İmâm'a, yardımcılık ederdim. Bir gün bir olaya çattık, şiddetli yağmur yağdı. Dostlar Beytullâh'ı ziyâret niyetiyle ihrâm giydiler. Ben üzerlerine varıp, selâm verdim. Onlarla birlikte gidebilmek için izin istedim. Bana, "—Sen evine dön, evin ve elbiselerin yanmış ama bir şeyin zâyi olmamıştır" dediler. Ben Medine'ye döndüm. O yanmış elbiseleri bütün eşyaları çıkarıp, abdest aldığım tası bulamadım. İmâm hazretlerine tası bulamadığımı söyledim. Evinin koruyucusuna git ve sana abdestden sonra tası vermiştim, o nerededir? deyiver" dedi. Ben de öyle dedim. Hâtun tası getirdi, elime verdi.

Kerâmetlerinden bir diğeri şöyle hikâye edilir; "—Birisi benimle İmâm'a yüz altın nezir (adak) gönderdi. Medine'ye geldim. O dînarları yıkayıp, kuruladım. Benim de bir mikdar hediyem vardı. O kişinin altınını saydım,99 adet çıktı. Halbuki elimdeki yazılı pusulada 100 adet diye yazılmıştı. Dînârlarımdan birini onun üstüne ekleyip, İmâmın huzuruna çıkarak, ona teslim ettim. Önce bana duâ eyledi, sonra keseyi açtı. O yüz al-

tın meydana çıktı. İçinden benim işâretleyip koyduğum bana âit olan altını çıkarıp bana iâde etti ve "–Sende bir hatâ yoktu, o kişide de yok, ancak terâzîye güvenerek hesaplamışlardır. Terâzı hatalıdır" dedi. Râvî der ki, geri döndüğümde, o kişiye bu hâli anlatıp sordum, gerçekten o da saymayıp, terâzinin doğruluğuna güvenmişti.

Kerâmetlerinden biri şöyledir; "–O zamanlar İmâm'ı, halife Bağdâd'a dâvet etti. Hademesine yol hazırlıkları tedârikini emretmişti. Hizmetkâr; "–Gerçi eşyâ temini çin çalışıyordum ama, içimde bir şüphe vardı. Acaba Halife İmâm'dan ne istiyor" diye düşünürken, İmâm'a bu hâl malûm olup, bana; "–Korkma falan zamandan geri geliriz, inşeallâh" dedi. "–Ben o günü gözledim, o vakit geldiğinde karşılamak üzere geceleyin yola çıktım. Sabah erkenden İmâm'ın karşıdan gelmekte olduğunu gördüm", hamd ve şükrederek, "Yüce Allâh'a hamd olsun sultanımı sıhhatte gördüm, hayırlısiyle kurtuluş nâsib olmuş" diyerek sevindiğimi söyledim. İmâm "–Bu sefer böyle oldu. Ama bir defa daha Bağdad'a dâvet edecek ve o zaman kurtuluşumuz mümkün olmayacaktır" dedi. Gerçekten dediği gibi oldu. Hârûn ü'r–Reşîd İmâm'ı tekrar dâvet edip, Bağdad'da hapsetti. Hapiste Yahyâ b. Hâlid el–Besmekî eliyle zehirli hurma verilerek, zehirlenerek şehîd edildi. Nakledilir ki, zehirli hurmayı yer yemez, hemen "–Bana zehir verdiler. Yarın bedenim sararacaktır. Ertesi gün yarısı kızıl, yarısı siyâh olacaktır" diyerek dostlarına vasiyette bulundu. Ertesi gün vefât ettiler. (25 Cemâziyel âhir 183'H/Temmuz 799'M) tarihinin Cumâ günü 65 yaşlarında şehîd olmuştu. Bağdad'da "ZireştÂbâd" da Şât nehri kenârına gömüldü. Bazı kişiler 49 yıl ömür sürdü derler. "Hacı Bektaş Veli" nin kurduğu "Bektâşî Târikatı" bu İmam'da müttehî olur. Kezâ soyu da "İbrâhim Mücâb"dan buna ulaşır.

Şiir

"Âl–ı Abbâs iken olup ele,
Kıydılar gör bunlar dahî al'e"

18. FASIL

SEKİZİNCİ İMAM ALİ MUSÂ ER–RIZA (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, doğru imâmların seçkini, vefâ ehlinin önderi, gönüllerin sevinci, yücelik ikliminin habercisi, seyyidlerin ve gariplerin bayraktarı idi.

Ali b. Musâ er–Rıza hazretlerinin ismi "Ali", künyesi "Ebû'l–Hasan", lakabları Mûsâ er–Rıza'dır. Medine–i Münevvere'de, hicretin 153 Rebiü'l–âhirinin 18, perşembe günü Ca'fer Sa'dık hazretlerinin vefâtlarından beş yıl sonra doğmuştur. Validelerinin ismi Necmiye (veya Ervâ) dır. Mûsâ Kâzım'ın vâlidesi Hûmeyde'nin câriyesiydi. İşte bu temiz, sâf ve iffet nûmûnesi câriyeden doğmuştu.

Şiir

"Nûr–ı Çeşm–i âl–i Ahmed Kurretû'l–ayn–i Ali,
Gelmedi ânın gibi hergiz kerâmetle celî.
Eyledi işrâk–i zamair eyledi âmâ gözleri
Rahmetûllâhi Ali Mûsâ ur–Rızâ nûr–i Ali".

Diğer bir rivâyetle nakledilir ki; Cehrî silsilenin serçeşmesi olan Ma'rûf Kerhî, İmâm'ın kemer bestesi (kemer kuşanmış) dir. Nice yıllar, İmâm'ın mutfak hizmetini yapmıştır. Biâtı da İmâm'dan olmuştur. Dâvud

Tâî'nin biatlarından ihtilâf, anlaşmazlık vardır. Muhyiddîn İbn Arabî "Esrâr–ı lebs al–hırka" adlı arapça eserinde böyle rivâyet edilmiştir. Bu husustaki geniş bilgi inşeallâh Ma'rûf Kerhî maddesinde verilecektir.

Kerâmetlerinden biri şöyledir; İmâm Mûsâ Kâzım'ın vâlidesi "Hûmeyde" bir gece rû'yâsında Hazret–i Resûlullâh (SAS)'ı görüp, mûbârek ellerini öptüklerinde; Ona "–Ey Hûmeyde! oğlun Mûsâ'ya Necmiye'yi ver, ondan bir oğul olacak ve oğul devrin seçkini olacak, güç ilimlerde yüksek derecelere ulaşacaktır" diye tenbih buyurdukları esnâda, Hûmeyde uyandı. Gerçekten "Necmiye" isimli câriye'yi oğlu İmâm Mûsâ Kâzım'la evlendirdi. Ondan İmâm Ali Rızâ doğdu. Kerâmetlerinden biri, Necmiye hatunun ağzından şöyle anlatılır; "–İmâm Ali Rızâ'ya hamile kaldığımda, içimde herhangi bir ağırlık ve ağrı görmedim. Uykumda ve uyanıklık halimde, onun karnımdan gelen tesbih seslerini duyar, hissederdim. Ve oğlumun doğumu yakınlaştığı sırada karnımda kıpırdanıp, hamdederdi.

Nakledildiğine göre; Mûsâ Kâzım'ın dostlarından biri "–Bir gün İmâm bana hitâp ederek, "–Ey falanca kişi, rûyamda nebilerin şâhı ve velilerin güneşi Muhammed Mustafa (S.A.S.) ile Aliyyû'l–Murtaza (RA)'yı gördüm. Bana oğlunu gösterip, "–Oğluna bak, bu senin oğlun Aliyyû'r–Rıza, Allâhın nûriyle bakar ve ilâhi hüküm, "Hakîm" isminin mazharıdır. İlimle dolu bir kişidir, boş değildir. Alimdir, câhil değildir. İşlerinde doğrudur, hatâ ve hileye yer vermez" diye buyurdular.

Kerâmetlerinden biri şöyledir; "–Halife Me'mûn ona hilâfeti arzedip, saltanat sürmelerini ricâ ettiğinde, İmâm kabul etmeyip, görevi reddetti. Halife iki ay müddetle bu dileğinde israr etti. Sonunda işi tehdide kadar vardırdı. Bu baskılar üzerine İmâm kerhen (ehven–i Şerr") kabûl etti. Halifenin görevlendirip nezdine yolladığı kişiyle bir mektup yazıp yolladılar. Mek-

tupta "–Ey! Me'mûn emrinize uyarak, görevi kabûl ettik, bu kabûl ediş hatırınız içindi. Yoksa bu benim için imkânsızdı. Zirâ yaptığım cefr hesabı müsbet değildi. Hükûm Allâhın, emir Hüdâ'nın, ecel gelse gerek" diye yazdı. Bazı dostları bu sözlerin hikmetini anladılar. Bir müddet sonra halife Me'mûn, yaptığından pişmanlık duydu. İmâm'a zehir verip şehîd etti.

Kerâmetlerinden biri şöyle nakl olunur; Me'mun, ne zaman İmâm ile buluşup görüşmek istese, perdedarlar perdeyi kaldırıp, teklifsizce harem'e girerdi. Bu hale Me'mun kızdı ve kin tuttu. Eski dostluğun yerini kin ve düşmanlık aldı. Bunun üzerine Me'mun İmâm'ı zehirletti.

Kerâmetinden biri ise şöyledir; Kûfelilerden biri, "–Horasan'a gittiğimde kızım bana bir halı vermişti. Onu satıp yerine fîrûze almak için Merv şehrine geldim. İmâm'ın hizmetkârları gelip, selâm verdiler. "–Efendimiz Ali Mûsâ er–Rıza, sizi ve sizdeki halıyı görmek istiyor. Yâ bizzat bizimle birlikte gelmenizi veya halıyı göndermenizi ve onu kendine kefen yapacağını bildirdi" dediler. Ben de "–Bizde o işe yarayacak bir şey yoktur, dedim. Hizmetkârlar gidip, yine geri geldiler. Ve "–Size İmâm selâm ediyor, o halıyı kızın sana fîrûze almak için vermiş ve falan miktarda para değer biçmiş" deyince, ben çıkarıp halıyı hizmetkârlara teslim ettim.

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; bir kişi "–Bazı mes'elelerde müşküllerim vardı. Bunları bir kâğıda yazıp, İmâm'ın kapısına vardım. Kapıda büyük bir kalabalıkla karşılaştım. Ne yapacağımı bilmeden şaşkın bir şekilde dururken, bir hizmetkâr çıkıp beni ismimle vilâyetimle çağırdı. İleri çıkıp yanına vardım. Elime bir kâğıt verdi ve "–İşte senin sormak istediğin mes'elelerin cevapları" deyip gitti. Ben, tenhâ bir yerde kâğıdı açıp, tüm müşküllerimin cevâplarını öğrendim.

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; "–Seyyâhlardan birinin rivâyetine göre, bir gece rû'yâmda Hz. Resûl û Ekrem (SAS), şehrimize hacıların konup yerleştiği "Câmi–i Kebir" denilen yere gelmişti. Yüksek huzurlarına vardım. Önünde hurma yaprağından örülmüş bir tabak ile içinde hurma vardı. Önüne vardığımda, o hurmadan bir avuç verdiler. Hurmaları saydım, 17 tane idi. Aradan çok zaman geçmeden "İmâm Ali Mûsâ er–Rızâ şehrimize gelip, Câmi–i Kebir'e konmuş olduğunu işittim. Ziyâretine gittim. Rû'yâda gördüğüm gibi önünde bir tabak hurma olduğu halde oturmakta olduğunu gördüm. Bana bir avuç hurma verdi. Dışarı çıkıp saydığımda 17 hurma verdiklerini gördüm. Ben, "–Ey İmâm hurmadan biraz daha verseydin deyince, Hazret; "–Yûce ceddim Hâzret–i Resûlullâh (SAS) daha fazla verdiyse ben de vereyim" diyerek keşf ve kerâmet gösterdiler.

Kerâmetlerinden bir diğeri şöyledir. Ebû İsmâil, "Sind" vilâyetinde bulunuyorken başından geçen bir olayı şöyle hikâye ederek;"–İmâmın evine vardığımda Sindî lisânı ile selâm verdim. Benim lisânımla selâmımı iâde etti. Kendisine ricâ ederek, "–Ben arapça bilmem, bana arap lisânını öğrenmek nasib olsun, bunun için duâ buyurun" dedim. Bunun üzerine mûbârek parmağını ağzıma sürdü, hemen arapça konuşmaya başladım. Öyle ki, kendimi nice yıllar arabça konuşuyormuş sandım" diyor.

Şiir

"Evliyâdır gûhenî kim ki edindi me'vâ,
Nola ki, cûmle lisan ile olursa gûyâ,
Evliyâ'nın nazarı oldu cevâhir–i hekim.
Hem dahî hâk derâ gözlerdir kûhal–i cilâ."

Diğer bir menkıbesi ise şöyle naklolunur; Bir zât ge-

lip, İmâm'dan hâyır duâ ricâ eyleyerek, "–Ey İmâm! hâtunum hâmile, acâbâ yine erkek çocuk mu dünyaya getirecek?" diye sorunca, İmâm "–Senin hâtunun ikiz doğuracak" dedi."İkisi de erkek olursa birinin ismini Ali, diğerininkini Muhammed koyayım" deyip, dışarı çıkarken, İmâm arkasından seslenerek; "–Birini Ümmü Amr, diğerini Ali koy" dedi. Eve gelince Ümmü Amr isminin mânâsını araştırdım. Hâtunum "–Atamın vâlidesinin adıdır" dedi.

Kerâmetlerinden biri de şöyle anlatılır. Şâir Vâîl, "–Medâris–i âyât–i hillet min tilâvet" kasidesini yazdığımda İmâm'a okudum.Horasan devletlerinin İmâm'ı seçilmişti. Halife Me'mûn bu kasideyi çok beğenip, ellişer bin akçe vermişti. İmâm'dan eski elbiselerinden birisini bana kefen olarak kullanmak üzere hediye etmesini ricâ ettim. İmâm, bir elbezi (havlu) ile bir elbise verdiler. Vedâ sırasında "–Ey Vâîl! kasidene bir beyit daha ilâve etmeni uygun gördüm" dedi. Ben, "–Ey İmâm! Bu kabir kime âittir? diye sorunca, İmâm, "–Benimdir"dedi. Ve sonra, "–Bu elbiseyi iyice sakla" diye buyurdu. Yola koyuldum. Yolda kürtler kabilemizi ve kâfilemizi yağma ettiler. Ve beni çırılçıplak edip soydular. Kendi kendime kızıp üzülüyordum. Birden aklıma İmâm'ın verdiği elbise geldi. Onun da yok olduğuna acımaktaydım. O sırada kürtlerden biri benim atıma binmiş, yağmurluğumu giymiş,yanımda durmuş olduğu halde kasîdemin alındığını gördüm. Ben, "–Bu kasideyi okuyorsun ama kasidenin yazarını incitiyorsun" dedim. "–Bu şair Vâîl sen misin?" deyince, ben "–Evet, bu kâfiledeki herkes beni tanır" dedim. Halk beni tanıyınca, bütün aldıklarını iâde ettiler. Diğerlerinin eşyâlarını da verdiler.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "–Ebû's–Sillet el–Herevî, bir gün bana İmâm Rızâ buyurdu ki, "–Ey Ebû's–Sillet,şu kubbe Hârûn û'r–Reşîd'in mezârıdır. İçine gir ve her köşesinden bir avuç toprak al

getir" dedi. Emri üzere varıp, iki köşesinden toprak getirdim. Doğrulup; "–Niçin mezar kazılıyor. Taşın bereketi temiz olsa gerek, Horasan'ın her ne kadar görenekleri varsa ve uygulansa da fayda vermedi. Sonra o köşeyi hissederek anladı. Ve "–Bunun üzerine, burasını yedi derece kazıp lâhdi içine koyun, iki karış bir zirâ (*) olsun" dedi. Sonra mezârımı düzelttikde başımın üzerinden bir su sızacak" dedi. Ve filân duâyı bana öğretti. Ve her ne meydana gelirse anladı. Ben de, işittim ve itaat ettim" deyip, o hadisenin zuhûrunu beklemeye başladım. O sıralarda "–Ey Ebû's–Sillet, şimdi beni Me'mûn halife çağırtıp, zehir verecektir" dedi. Biz tam bu bahsi konuşuyorken, halifenin adamları gelip İmâm'ı dâvet ettiler. Vekâr ve izzetle yola çıktı. Me'mûn halifenin huzuruna vardıklarında, halıfenin huzurunda bir tabak üzüm durmaktaydı ve İmâm'dan tarafa olan kısmı zehirliydi. Biraz hoşbeşden sonra İmâm'a bir salkım üzüm sundu. İmâm çekindi, almadı ve "–bizi ma'zur görün" deyip, özür diledi. İsrâr edilince üç tane üzüm yedi. Sonra yerinden kalkıp evine dönmek istedi. Me'mûn, "–Nereye gidiyorsun?" diye sorunca, "–Üzümün âlâsını yemeğe gidyorum" diye cevâb verdi. Ebû's–Sillet; "–Ben ardından onu takip ederek gidiyordum. Ridâsını başına çekip, bir tek kelime konuşmaksızın İmâm'ın evine geldik. İmâm kapıları bağlayıp, yere boylu boyunca uzandılar. Ben de üzgün bir hâlde yanına oturdum. O esnâda bir genç yiğitin eve girdiğini gördüm. Ben "–Kapılar bağlıyken sen nasıl buraya girebildin?" diye sorunca; O, genç yiğit "–Ben Allâhın hücceti, Muhammed b. Aliyyû'r–Rızâ İbn Mûsâ el–Kâzım'ım" dedi. Ben, "–O Medine'dedir" dedim. Yiğit, "–Evet" dedi ve "–Kapılar bağlı

(*) Zira; Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan bir uzunluk ölçüsü (Endâze). 75—90 cm. arasındadır. Bk. (Develioğlu lûgatı).

iken bizi bu hâneye sokan Allâh, Medine'den buraya getirmeğe de kâdir değil midir?" dedi. Ve beni yanına çağırdı. İmâm'ın yanına vardık. İmâm oğlunu görüp yatağından doğruldu. Oğluyla musâfaha edip, iki gözünden öptü. O da yüzünü İmâm'ın yüzüne sürüp, konuşmaksızın gönülden sohbet ettiler. O sırada İmâm'ın dudağının üstünde bir beyâz köpüğün meydana çıktığını gördüm. Onu İmâm Muhammed diliyle yaladı, emdi. Sonra, mübârek elini salıp, Rızâ'nın göbeği üstüne koydu. İçinden serçe kadar küçük bir şey çıkarıp, onu da yuttu. Az sonra İmâm Rızâ ruhunu hakka teslim etti. Ben de orada bulunuyordum. İmam Muhammed, "Ey Ebû's Sillet, git hazneyi aç, su ve tahta getir" dedi. Ben de açıp, getirdim, ama içinde öyle şeyler yoktu. Hemen İmâm Muhammed Rızâ'nın cesedini gasl edip, geriye bana dönüp, elbise ve cemedân'ı alıp getir" dedi. Onları bulup getirdim. İmâmı kefenledi ve namazını kıldı. Tabutu istedi. Onu da getirdim. Tabuta koyduk. İmâm Muhammed iki rek'at namaz kıldı. Namazın sonunda tekbir ve salavât ile tabutu omuzladık. Tabutu "Sakîf" den dışar çıkardık. Ben, "–Ey İbn Resulullâh! şimdi Me'mûn'un adamları İmâm'ı benden sorarlarsa ne diyeyim, korkuyorum" dedim. Gerçekten durum aynen dediğim gibi oldu. İmâm'ın cesedini tabuttan çıkarıp, bir şilte üzerine koyup,"kapıyı aç" dedi. Bende açdım, Me'mûn'un adamları gelip, bağırıp ağlaştılar. Me'mûn da, "–Ey Seyyîdullah!" diyerek ağladı. Sonra tekrar tekvin ve techiz edilip, bir kabir aradılar. Bir türbe içinde bir yeri kazdılar, içinden bir taş çıktı, incelediler. Kimse ne olduğunu anlıyamadı. Sonra başka bir yeri kazdılar. Bir su kaynadı. Kendisine öğretildiği üzere duâ etti. Kabrin içi havuz gibi su ile doldu. Sonra içinde sayısız balıklar göründü. Sonra bana verilen ekmek parçasını balıklara doğradım. Ekmekleri tamamen yiyip bitirdiler. Daha sonra bir balık göründü ve balıkların hepsini yiyip ortadan kayboldu. Arkasından su da çekilip, me-

zar tekrar kupkuru oldu. Me'mûn bu hâli görünce "–İmâm'ın hayatta yaşayışı harikulâdelikle dolu idi, ölünce de öyle oldu" dedi. Râvinin bildirdiğine göre; İmâm'ı gömdüler. Bu anda nice sözler söylendi. Mânâlarını anlamadığım bir çok sözler işittim. Bazıları ilâhî rumuzlarla doluydu. Hâk dostlarından biri bu rumuzu şöyle açıkladı; "–Ey Abbasoğulları! Kalabalıklığınıza ve saltanatınızın kudretine mağrur olmayın, bizlerden biri sizin tüm saltanatınıza bedeldir ve kudretinizi bir mum ışığı gibi söndürebiliriz, demektir" dedi. Benden Me'mûn Halife O duâ'yı sordu. "–Unuttum dedim". Gerçekten, o ânda unutmuştum, sözüme inanmayıp beni haps etti. Bir müddet hapiste kaldım. Bir gün dayanamayıp, "–Ey Allâhım! beni bu hâlden kurtar" diye niyâz etmiştim, henüz duâmı tamamlamıştım ki, İmâm Muhammed b. Ali û'r–Rızâ göründü ve "–Kalk, dışarı çık, Kimse göremez" dedi. Gerçekten öyle oldu. İplerim çözüldü, gardiyanların gözleri önünden geçip gittim.

İmâm Aliyyû'r–Rızâ Hîcretin (208/823'M) veyâ (203–204/819–20'M) yılı Ramazan ayının 21'inci günü (Bu rivâyet zayıftır) şehîd olarak vefât ettiler. Kabri İran'ın "Tûs" şehrinde Halife Harûnû'r–Reşid'in türbesi içinde, kıble tarafındadır. Me'mûn halife devrinde yaşamıştır.

Şiir

"Hiç hâli bu dehri gör ki serr û Şordan,
Câm–ı zehri Al–ı zehrâ'ya sunar en görden".

19. FASIL

DOKUZUNCU İMAM MUHAMMED CEVÂD (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, İlm–i Ahmedî'nin vârisi , Muhammedî soyunun seçkini, Ahmed'in gözünün nûru, âbâ ve ecdâdının esrârının kâşifi ve âşıkların şifâ dağıtıcısıdır. Muhammed Cevâd Hazretleri, dokuzuncu İmâm'dır. İsmi "Muhammed", lâkabı "Takî" ve "Cevâd", künyesi 2. Ebû Ca'fer'dir. Vâlidesi "Ümm–ü Veled" dir. Kendisine "Reyhâne" de denirdi. Hicretin 195/810–11'M) tarihinde cuma günü doğmuştur.

Şiir

"Anlayıp bilmiş idi ahvâl–i çerâğ–ı şüşterî,
Anâ lâyıkdır denilse hem İmam'lar serverî,
Ânâ ma'sûm iken irişti imâmet bil bunu,
Ânınçün oldu ol hâlk–ı cihânın rehberi".

Hazret–i İmâm Muhammed Cevâd, küçük yaşta iken zâhir ve bâtın ilimlerde seçkin bir yere sahipti. Bir gün Me'mûn ava giderken İmâm'ın bulunduğu yere geldi. İmâm o sırada küçük bir çocuktu ve oyuncakları ile oynuyordu. O sıralarda İmâm, ancak (11) yaşlarında

kadar vardı. Halife'yi görünce çocuklar sağa sola kaçıştılar. İmâm yerinden kıpırdamadı. Me'mûn onun cesâretini görüp; "–Sen niçin kaçmadın?" diye sordu. İmâm hemen cevâpladı. "–Yol geniş, benimle kapanmaz, suçlu değilim ve senin zulm ettiğin hakkında bir bilgim de yok" dedi. İmâm Muhammed'i Me'mûn Halife mâsûm ve reşid görünce, "–Sen kimin oğlusun?" dedi. "–İmâm Aliyyû'r–Rızâ'nın oğluyum" dedi ve yoldan çekildi. Nakledildiğine göre; o gün Me'mûn av için hareketinden önce davulcu, av için tekrar tekrar çaldı. Sonra bir av kuşu (alıcı kuş) göründü, uçup gitti. Doğan kuşu tekrar geri dönünce gelip Me'mûn'un koluna kondu. Yakaladığı ava baktıklarında bir balık tutmuş olduğunu hayretle gördüler. Dönüşte, İmâm'a uğrayıp, İmam'dan "–Bu elimdeki nasıl şeydir?" diye sordu. İmâm; "–Şüphesiz Allâh kudretiyle, büyük ve küçük balıkları denizlerde yüzdürür ve bunların bazısını bazılarına üstün kıldığı gibi, Nûbûvvet soyundan olanlarının üzerine Hâlife ve Melik ve hâkim kılar" dedi. Me'mûn bu sözü çok beğenip, "–Aferin" dedi. Sonra; "–Sen, gerçekten İmâm Rızâ'nın oğlusun" dedi. Nakledildiğine göre; İmâm'a sevgi gösterip, kızı Ümmû'l–Fazlı İmâm'a nikâhlayıp, birlikte Medine'ye gönderdi. Ravînin bildirdiğine göre; "–Bende birlikte gidiyordum. Kûfe'ye geldik, bir mescide konduk. Mescidde bir sidre ağacı vardı. Bir bardak su alıp, onun dibinde abdest aldı. Sonra cemaatla akşâm namazını edâ etti. Dışarı çıktığımızda, ağacın ter ü tâze olduğunu ve hemen gayet tatlı meyvalar verdiğini gördük. Meyvanın çekirdeği yoktu. Bütün kervan halkı bizimle birlikte yediler ve gördüler.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyle naklolunur; "Bir yol arkadaşım vardı. Onunla birlikte uzun bir yolculuğa çıkmıştık. Vedâ etmek üzere İmâm'ın yanına gitmiştim. İmâm, "–Yârın çok hayırlı bir gündür,

yarın gidin" dedi. Sözünü tuttum. Dostum ise, beni dinlemeyip yola çıktı. O gece bir dere içinde konaklamaktayken, Tanrı hikmetiyle bir sel gelip, hepsini suda boğmuştu.

Kerâmetlerinden biri de şöyle naklolunur; bir zât "–İmâm Muhammed Cevâd'ın yanına gitmiştim, ona falanca kişi sizi çok seviyor ve sâlih kişidir. Kefen olarak kullanmak için bir gömleğinizi istiyor. İmâm, "–O zât ondan müstağnîdir" deyince, bu cümlenin ne mânâya geldiğini düşünerek huzurundan çıktım. Yolda gelirken, o zâtın İmâm'la konuşmamızdan üç gün önce vefât ettiğini haber aldım" dedi.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise, şöyle naklolunur; "Halife Me'mûn'un vefâtından otuz ay kadar sonra, İmâm Muhammed Cevâd'a ecel erişti ve âhiret alemine göçtü. Me'mûn'un vefâtı esnâsında "–el–Hûkmû lillâh (Hüküm Allah'ındır) göçmek sırası şimdi bize gelmiştir" diye dostlarına haber verdiler.

Şiir

"Dünyaya gelen lâ bed fâni oliser ey dîl!
Etsek nola ukbâyı biz dahi varub menzîl"

Halk ağzında söylenen kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Bir zât bunu şöyle hikâye eder. "–Irak'da bulunuyorken bir zâtın Şâm'da Peygamberlik dâvâsına kalktığını ve hapis edildiğini işittim. Şam'a varınca o zâtın tanıdıklarımdan biri olduğunu öğrendim. Gardiyanlardan izin alarak yanına girerek, durumunu sordum. "–Vallâhi, bana garip bir hâl geldi" dedi ve şöyle hikâye etti; "–Bir gece İmâm–ı Hüseyin (RA)' in mûbarek başlarının konulduğu mescidde itikâf'a çekilmiştim. Geceyi ihyâ etmekle ve ibâdetle meşgûldüm. Yanımda bir kişi göründü. Sonra gelip, bana selâm verdi. Ardından namaza başladı. Üzerinde kerâmet ehlinin

hâlini, yüzünde velâyet nûrunu görünce, bende namaza durdum. Namazdan sonra dışarı çıktım. O bir başka mescide girdi ve bana seslenerek; "–Bu mescidi bilir misin?"dedi. Ben de "–Kûfe mescididir" diye cevâp verdim. Birlikte az daha yürüdük, kendimizi Medine'de gördük. Rasûl û Ekrem (SAS) in temiz kabrine ulaştık. Orada bir kaç rekât namaz kıldık. Sonra da Kâbe'ye vardık. Tavâf edip Mescid ûl–Harâm'dan dışarı çıktık. Sonra o zat biraz yürüyüp, önümden ve gözümden kayboldu. Aklım başıma geldiğinde kendimi Şâm'daki Mescid'de buldum. Sabahın erken saatleriydi. Bu hâle çok hayret ettim. Kimseye söylemedim. Bu olaydan bir yıl sonra yine aynı gece geldiğinde, yine o zât göründü. Aynen yine eskisi gibi Mekke ve Medine'yi ziyâret ve tavâftan sonra, ben; "–Allâh hakkıyçün, ey keşf ve kerâmet sâhibi kişi, bana bu hâlin ne olduğunu ve kim olduğunu söyle" diye niyâz ettim. "–Ben, İmâm Muhammed İbn Rızâ'yım" dedi. Ben de, "–Elhamdülillâh, Sultânımı gördüm ve bildim" dedim. Netice olarak o sabah Muhammed'i gördüm dedim. Halk yanlış anladı ve "–Vay sen Peygamber oldum" dedin diyerek beni hapis ettiler.

Şiir

'Nîce hârikulâdeyi âdet sandılar
Nîce san'atları kerâmet sandılar".

Râvînin bildirdiğine göre; bu hâl gayretûllâh'a dokunur korkusuyla bir kâğıda hâlini yazıp Şâm hâkimine gönderdim. Fakat Şâm hâkimi benimle alay etti. Ve bir kişiyi bir gecede Şâm'dan alıp Ka'be, Medine ve Kûfe'ye götürüp, getiren güç onu hapisten kurtarmaya aciz midir?" dedi. Çok üzüldüm. O gece evimde Zikrûllâh ile uğraşırken, vakit seher vaktine yaklaşmıştı. Zindanın bulunduğu yere doğru yürüdüm. Orada zindancı-

ların idâm ve işkence edildiklerini gördüm. Hayret edip sebebini sorduğumda; "–Peygamberlik iddîasında bulunan zât gece çıkıp gitmiş, onu kaçırdığımız için bu hâle düştük" dediler. Sonra, İmâm'ın gelip kendisini kurtardığını ve beraberine alıp kendi şehrine götürdüğünü öğrendim.

Hazret–i İmâm, hicretin (220/835. M) senesi zilhiccesinin (Kasım) 6'ncı Salı günü, Tanrının rahmetine vâsıl oldu. Halife Mu'tasımbillâh asrıdır. Kabri Bağdad'da İmâm Mûsâ Kâzım'ın yanındadır. Vefâtında 41 yaşlarında olduğu söylenir.

Şiir

"Ehl'e kıymak sana ey çarh olubdur mu'tad,
Kıydın ol server–i evlâda ki derler Cevâd."

"Cemâleddin Mücerred–i Kalenderî tarikatı" İmâm Muhammed Cevâd'a bağlanır.

20. FASIL

ONUNCU İMAM ALİYYÜ'R–HADÎ (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, seçkin soyun evlâdı, şeri'atın koruyucusu, tarikat ehlinin yol göstericisi, Hakk dostlarının şefâatçisi idi. Künyesi "Ebû'l–Hasan" lâkabı "Hadî" dir. Vâlidesi "Ümm ü'l–Fâze binti Me'mûn" dur. Hicretin (214/ 829'M) yılında Medîn'de doğmuştur.

Şiir

"Geldi dünyâ'ya çün Aliyyû'l–Hâdî,
Cinn ü ins itti cümlesi sâdî
Didiler sâye–i Hûda'dır ol,
Rahmet–i Hakka bâis–i bâdî."

Onun ve diğer imamların kerâmetleri sayısızdır. Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur. Bir gün oldukları yerden "Rey" nahiyelerinden birine gitmişti. Biri onu istemişti. Sonra ardından yetişip, seslenmiş, "–Sultanım, ben Ali evlâdının âşıklarındanım. Borçluyum ve borcumu ödemeye kudretim yok, lûtfunuzu ricâ ediyorum" dedi. İmâm "–Ey Arabî, benimle birlikte gel, sarayımda inşeallâh istediğin yerine getirilir"

dedi. Dönüşte saraya geldiler. Halife Mütevakkil'in adamları ellerinde 30 bin akçelik bir kese olduğu hâlde İmâm'ı kapıda beklemekteydiler. İmâm bunları görünce seslenerek, "–Ey Arabî! Şu bekleyen adamların elinden o keseyi al, içindeki senin sıkıntını giderecek kadardır"dedi. Arabî, keseyi alıp evine geldi. Parayı sayınca tam borçlarını ödeyecek miktarda, otuz bin akçe olduğunu gördü.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyle naklolunur; Halife mütevekkil hastalanıp, şîrpençe çıkarmıştı. Hastalığına dermân bulmaları için tabibleri etrafına toplamış, fakat hepsi bu derde bir çâre bulamayacaklarını Halifeye bildirmişlerdi. Hasta ağırlaşınca, Halife Mütevekkil'in anası Halife'nin yanına gelerek "–İmâm'a biraz hediye gönderip, kendisinden derdine bir ilâç veya hayır duâsını isteseydiniz iyi olurdu" demesi üzerine, Halifenin yakınları ve tabibler bu sözlere gülüp, alay etmişlerdi. Fakat halifenin annesinin bir adamı gidip İmâm'dan yardım ricâ etti. İmâm, bir ilâç târif edip, bu ilâcı çıban üzerine koyarlarsa inşeallâh şifâ hâsıl olur" dedi. Nakledildiğine göre, İmâm'ın tavsiye ettiği ilâcı çıbanın üzerine sürünce, içindeki tüm cerahat dışarı çıkıp, hasta sıhhatine kavuştu. Bunun üzerine Mütevekkil'in anası vâad ettiği nezri İmâm'a gönderir. Sonra da on bin altını bir keseye koyup Halife'nin mührü ile mühürleyip İmâm'a gönderdi. İmâm bu keseyi alıp sakladı. Aradan uzun zaman geçtikden sonra münâfıklar, Halifenin annesinin Hz. İmâm'la haberleştiğini tespit ettiler. Sonra Halife'ye "–Anan İmâm'la el birliği etmiştir. İmâmın yanında çok para mâl ve silâh var" diye ihbâr ettiler.

Şiir

"Su uyur düşman uyumaz bu mesel,
Dâimâ eyle hazer bu sözlere etme cedel."

Halife, büyük bir meraka kapılarak, "Kara Saîd" adlı perdedârını gece karanlığında gizlice İmâm'ın evine yollar. Saîd, başından geçen bu olayı şöyle nakleder; "–Bir merdiven temin edip, İmâm'ın evinin damından aşağı indim. O sırada bir ses "–Ey Saîd! sabret, mum yakayım dedi. Dönünce onu gördüm. İmâm'ın hizmetkârı önüme gelip, yaktığı mumla öne geçip, bana yol göstererek, hazine odasına götürüp gezdirdi. Sonra İmâm'ın huzuruna çıkardı. Kendisi bir hasır üzerine oturmuş, sırtında yünden bir kaftan, başında yünden bir imâme vardı. Yüzü kıbleye dönüktü. Bana, "–Ey Saîd! Bu keseyi ve şu kılıcı al" diyerek, oturduğu seccâdenin altından kılıcı çıkardı. "–Bu kılıç dedelerimizden kalmadır". "Bu kesenin bize gelişinin sebebi ise şudur" deyip, yukarıdaki hastalık olayını ve Halife'nin anasının vâki müracaatını anlattı. Dışarı çıkıp, doğru Halife'nin katına giderek olayı anlattım. Halife buna çok üzülerek, pişmanlık içinde bocaladı. Beni özür dilemekliğim için, geriye İmâm'ın yanına yolladı. Bende; "–Sultânım benim gidip özür dilemem yakışık almaz, siz kendisini sarayınıza dâvet etseniz" dedim. Öyle yaptı ve beni dâvet için gönderdi. İmâm'a "–Efendim hânenize izinsiz girdim, özür dilerim. Sizi Halife hazretleri sarayına dâvet ediyorlar" dedim. İmâm "–Haksızlık eden kimseler nasıl bir yıkılışla yıkılacaklarını anlayacaklardır. (K.XXVI, 227) âyetini okuyarak cevap verdi.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; Halife Mütevekkil, İmâm'ı Medine'den Irak'a dâvet etti. İmâm yola çıktı. Yolda "Sermen–Rey" denilen yere geldiğinde havasız sıcak bir yere yerleştirdiler. Arab dilinde buna "Hanü's–sıâlîk" derlerdi. İndiği sırada Râvînin nakline göre; ben, "–Sultânım size eziyet için böyle ters ve uygunsuz bir yere yerleştirdiler. Halbuki bilmiyorlar

ki, burada oturan Nûbûvvet soyunun gözünün nûrudur. Ona eziyet Peygamber (SAS)'a eziyet etmektir" dedim. İmâm, "–Ey İbn Saîd!" "Bu makamın bağlarına ve ırmaklarına nazar kıl" diyerek, bir yönü işâret etti. Ben o yöne doğru baktığımda, son derece lâtif, hoş bağ, bostan, ırmak ve nefis bir gülbahçesi gördüm ki, kimse bir benzerini görmemiştir. Sonra, "–Bu mânâların aslı bizimledir. Nereye gidersek gidelim bizimle birlikte olurlar. Bunda bir hikmet, vardır" diye buyurdu.

Kerâmetlerinden biri şöyle anlatılır; Bir zât gelip, İmâm'ın huzuruna çıkarak Kûfe kadısını şikâyet etti. Ve kendisine ağır zulûmlerde bulunduğunu bildirdi. İmam da "–İki ay sabret bertaraf olur" dedi. Gerçekten de öyle oldu. Yine naklolunur ki; Halife Mütevekkil'in Hind'den gelme yakışıklı bir nedimi vardı. Garip oyunlar ve acâib san'atlar icâd ederdi. Halife Mütevekkil; "–Bir gün meclisinde İmâm Ali'yi mat edersen sana bin akçe veririm" diyerek nedimine tembih etmişti. Hind'li nedim de yapmaya söz verdi. Bunun üzerine İmâm'ı saraya dâvet ettiler. İki hafif pide hazırladılar ve İmâm'ın önüne koydular. İmâm, yemek için pideye elini uzatınca, Hind'li hizmetkâr uzaktan câzibe gücü ile pideyi havaya kaldırdı. İmâm öbürüne el atınca, onu da uçurdu. Bunun üzerine İmâm gayrete gelip, etrafına baktığında bir arslan sıfatına nakş olmuş bir canlı gördü. Hemen o arslana seslenerek; "–Ey Arslan! al bu küstah kişiyi ye" diyerek, hindli hizmetkârı gösterdi. Arslan hemen o habisi altına alıp başını kopardı ve âheste âheste yemeğe başladı. Sonra arslan geriye yerine çekildi. Herkes bir tarafa kaçıştı. İmâm, ayağa kalkarak evine döndü. Hicretin (454/1062'M) yılının cemâziyû'l–âhiri' (Haziran) nin Salı günü Hazret–i İmâm hakkın rahmetine vâsıl oldu. Yaşadığı devir Halife Muntasır devridir. "Serremen–Rey" denilen yerde

kendi evindedir. Bazıları ise "Kûm" şehrindedir" derler. Ama doğru olanı ilk yerdir. Kûm'daki kabir, "Fâtıma binti Mûsâ Kâzım" a aittir.

Şiir

"Aleme rahmet–i Hâk idi İmâm'ı Hâdî,
Rahmet'e vâsıl olup, aldı onu ecdâdî".

21. FASIL

ONBİRİNCİ İMAM HASAN ASKERÎ (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, biât ehlinin rehberi, aşk erbâbının ser–defteri, Peygamber ilimlerinin vârisi, Hazret–i Haydar'ın soyunun seçkini, cefr ilminin senedi, Ca'ferî soyunun sonucusudur. İsmi "Hasan", lâkabı "Zekî". Künyesi "Ebû Muhammed" dir. Vâlidesine "Ümmû Veled Der Süsen" derlerdi. Hicretin 230. tarihinde Medine'de doğmuştur.

Şiir
"Gelmedi her giz hüsn ü veş ehl–i hâl
İlm û irfân içre hem sâhib–i Kemâl,
Afitâb–ı âsûmân zerre değil,
Hak Teâlâ vermiş âna hoş cemâl."

Kerâmetleri; "–Ca'fer Sâdık oğlu İbrahim'in oğlu Ali, İmâm'ın oğlu ile birlikte evlerinden çıkarak, İmâm'a hizmet etmek için biraz para teminini, ricâ etmek üzere gittiler. İmam'la buluştuklarında, İmâm, "–Oğlunla yolda neler yaptın söyle" dedi. O da, "Oğluma dedim ki; "–Sen İmâm Hasan'a git, o cömert bir kişidir, bizim fakir ve akrabâdan olduğumuzu söyle" de-

dim, deyince, oğlu "—Baba seni tanır mı?" dedi. Ben de "—Tanımaz" dedim. Yalnız gelemiyeceğine inanınca birlikte geldik" dedi. İmâm bize beşyüz dirhem para verdi. İkiyüzüyle birer elbise, diğer ikiyüzüyle un alın ve diğer yüz dirhemiyle diğer ihtiyaçlarınızı görün" dedi. Oğlum da "—Keşke bana da üçyüz dirhem verseydi, ben de bir elbise ve kalanıyle de bir merkep alsaydım iyi olurdu" dedi. Bunun üzerine İmâm, "—İşte, şimdi beşyüz sana, üçyüz oğluna veriyorum"dedi. Arkasından "—Kûhistan yolundan gitmeyin, diğer yoldan gidin"dedi. Ali, "—O dediği yoldan gittim, oğlum da birlikte, yolda ikibin helâl sikke sahibi oldum"dedi. Râvî'nin nakline göre; "—Beni zindana koymuşlardı. Zindancılardan biri ile anlaşıp, İmâm'a bir şikâyet mektubu gönderdim ve kurtuluşum için duâsını ricâ ettim. Mektubun üstüne; "—Gâm çekme, ikindi namazını evinde kılarsın" diye bir not yazmıştı. Gerçekten ikindi ezanı okunurken hapisden affedilmiş ve evimde ikindi namazına durmuştum. Nâmazı kılarken, İmâm'ın hizmetkârı gelip, bir kese içinde (100) dinâr getirdi ve ne zaman başı sıkışırsa bize haber göndersin"demişti.

Kerâmetlerinden bir diğerini Râvî şöyle nakleder; "İmâm'a bir yaziyle bazı müşküllerimi halletmesi için müracaat ettim. Ama ondan hummâya ilâç sormak istememe rağmen unuttum, yazmadım. Gelen cevap da bütün sorularıma, hatta yazmayı unuttuğum şeylere ve hummâyı tedâvi edici ilâç tarifine de cevaplar vardı. Ayrıca şu âyet–i Kerimeyi yazmış ve bunu muska yapıp hummâlının boynuna asmamızı öğütlemişti. Ayet meâli; "—Ey âteş! İbrahim'e karşı serin ve merhametli ol" (K. XXI, 69). Bu aynen tatbik edilmiş ve şifâ bulmuştu.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; bir zât, "Mişkâtû fîhâ misbâh" daki "Mişkât" nedir?" diye sorar ve sonra Hâtunu hamile olduğundan erkek ev-

lâdı olması için duâsını ricâ eder. İmâm "–Mişkât, Muhammed (SAS) ' in kalbidir" diye cevâp verdikten sonra, "–Senin Hâtunun önce ölü bir çocuk doğuracak, ikinci kez hâmileliğinden bir erkek evlâdı olacaktır" demişti. Gerçekten öyle olmuştu.

Menkıbelerinden bir diğeri şöyle anlatılır; "–Halife el–Mustaîn–Billâh'ın bir serkeş katırı vardı. Seyisler onu zabtedemez ve hizmetlerini göremez duruma gelmişlerdi. Kimse üzerine binemezdi. İmâm Hasan'a o katırı bağışladılar "Azzemullâhu ecren" diyerek İmâm o katırı alıp kabûl etti. Râvî'nin nakline göre; "–İmâm, bir çok seyisin ayakları payandalı ve gemli olarak ortaya getirdiği katırın yanına yanaştı ve acaib bir lisanla ona hitâp etti. Katır sâkinleşti. İmâm yelesini sıvazlayıp, başını okşadı. Katır tamamen kendisini İmâm'a teslim eden uysal bir hayvan hâline geldi. İmâm eğerleyip, üzerine bindi ve yola çıktı. Bundan sonra bir daha aslâ serkeşliği görülmedi.

Hazret–i İmâm Hasani'l–Askerî, hicretin (260/873–74'M) yılında vefât etti. Halife el–Mu'temed Alâllâh asrıdır. Kabirleri "Serremen–Rey" deki evinde babasının yanındadır. Vefâtlarında 28 yaşındaydılar.

Şiir

"Azm–i ukbâ eyleyüb gitti İmâm–ı Askerî
Cümle ma'tem eyleyûb ağlamışdı islâm askeri".

22. FASIL

ONİKİNCİ İMAM MUHAMMED MEHDÎ (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER

O, nûrun tecellisi, hayrın zuhûru, İmâm'ların seçkini, halkın hidayet rehberi ve hidâyet san'atının Mehdî'sidir. Soyu "Muhammed b. Hasan b. Ali b. Muhammed b. Ali b. Mûsâ b. Ca'fer b. Muhammed b. Ali b. Huseyin'in kardeşi Hasan b. Ali b. Ebî Tâlib (RA)" dir. Kendisi 12 nci İmâm'dır. Lâkabı "Mehdî", künyesi "Ebû'l–Kaasım" dır. Vâlideleri "Nercis Hâtun" dur. "Serremen–Rey" de doğmuştur. Hicretin (250/864'M) tarihinde Şa'ban ayı ortalarında vücûda gelmiştir.

Şiir

"Çün geldi vücûd âlemine nesl–i velîden,
Bir dûrr–u girânmâye yine asl–ı Alî'den
Mehdî dediler nâmı Muhammed'dir o mâhîn,
Viren o dürür Hûlvî haberi sırr–ı celîden"

Nakledilir ki, İmâm Hasan–ı Askerî'nin halasının hikâye ettiğine göre; "–Bir gece İmam–ı Askerî"nin evine gittim, bana "–Ey hala! bu gece soyumuzdan hayırlı bir zât, Allâh u Teâlâ'nın inâyetiyle Nercis Hatun'-

dan doğacaktır" dedi. Ben de Nercis'in yanına gittim. Onda bir hâmilelik hâli görmedim. Hayret ettim. İmâm, "–Onun meseli Ümm–ü Mûsâ'dır. Doğmadan kimse farkına varmaz. Teheccûd nâmazı vaktine kadar oturdum. Nercis'de teheccûd namazı kılmaya kalktı. Birlikte namazı kıldık. Sabah namazına dek, duâlar, evrâd ve zikirler ile meşgûl olduk. Sabah namazını edâ etmek için ayağa kalktığımda, İmâm Hasan seslendi; "–Ey hala acele et, vakti geldi" dedi. Nercis Hâtun'un yanına gittim. Vücûduna bir titreme geldiğini gördüm. Korkmaması için "–İnnâ enzel–nâhû" sûresini, sonra "İhlâs" sûresini okudum. O sırada onu gördüm. Ev aydınlandı. Sanki güneş doğmuş sandım. Baktığımda, elhâmdûlillâh kolaylıkla.doğumun tamamlandığını gördüm ve çok sevindim. Bu sevinçle hemen yüzümü kıbleye dönüp, iki rek'at şükrân namazı kılıp, yüzümü secdeye sürdüm. Başımı kaldırdığımda, İmâm Hasan "–Getir oğlumu"dedi. Kucağıma alıp, kucağına verdim. Kulağına ezân okudu. Öbür kulağına kâmet getirdi. Kendi dilini oğlunun ağzına koyup, "–Oğlum Allâh'ın izniyle söyle" dedi. "Şevâhîdü'n–nûbûvve" adlı eserde yazıldığına göre; İmâm Muhammed iki defa gayb âlemine karıştı. Birine "Gaybet–i Kasrî", (Kısa sureli Gaybet), diğerine "Gaybet–i Tûlî" (uzun sureli Gaybet) denir. Uzun zaman sonra hazret geri, madde âlemine döndü ve halkı irşadla uğraşmaya başladı. (326 H/937/38'M) tarihinde (gaybet–i tûlî) haline girdi. Alâeddin–i Sîm'nânî, "Tahrîr" inde bu ikinci "–gaybet" de "Mağrip ülkesine" gitmiş, o diyârın halkı tarafından ta'zim ve hürmetle karşılanmıştır ve kendilerine halife seçmişlerdi. Uzun zaman orada oturdu. Görünen âlemde dünyaya evlâdlar getirdi. Uzun bir süre orada hükmetti. Bâtın âleminde 19 yıl "Kutb" ve "tasarruf sahibi" oldu. Ve "Kutb" iken dünya'dan göçüp, tahkîk ehlinden, yerine "Kutb" olan "Ahmed

Küçük" adlı bir zât onun cenâze namazını kılıp, defn etti. Kabri Medine'dedir. "Kutb" olmıyanlar kabrini bilmez" derler. Azizimiz merhûm "Necmeddîn Hasan Efendi Hazretleri; "—Bizim ülkemizde Bursa ilinde medfûn bulunan "Emîr Sultan" hazretlerinin neseb ve tarikat silsilesi Muhammed Mehdî'ye çıkar" derler.

Kerâmetlerinden biri şöyle naklolunur; "Hasan Zekî Tanrının rahmetine kavuştuğunda Halife Muktesîd'-in emriyle adamları İmâm'ın evini harap edip, içinde bulunanları katletmeye kalktı. O sırada Hâcibler (Perdedârlar) gelip, binâyı tahribe yeltendiler. Râvî: "—Ben de o sırada onlarla birlikte evin içine girmiştim. İçerde nefis, has bir saray gördüm. İmâm, bir köşesinde oturmuştu. Kenarında perdeli bir kapı göründü, oraya doğru yürüdüm. Arkasında bir deryâ gördüm ve ortasında dizleri üstünde bir ma'sûm oturmuş ibâdet etmekteydi. Hemen seslendimse de cevâp vermedi. Hâciblerden biri yanına yaklaşmak istedi. Ama ulaşamayıp, suya batıp boğuldu. Bir diğeri de gayrete gelip ileri atıldı. O da ölümden zor kurtulup, cânını kenara güçle attı. Olayı Halîfeye arz ettik. O mahzenin ağzını yaptırdı" demektedir. Ama asıl doğru olanı, İmâm'ın Tanrı'nın rahmetine ulaşmasıdır. Bu sebeble İmâm'ın nâmı "Mehdî" olmuştur. Ahir zamanda geleceğine inanılan "Mehdî" başkadır. Doğrusunu ancak Allâh bilir.

1. LEMZE:

TABİ'İNİN SEÇKİNİ ŞEYHÛ'Ş–ŞÜYÛH HASAN BASRÎ (RA) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, nûbûvvet makâmının hizmetkârı, fütûvvet ehlinin yakını, şeriâtin efendisi ve tarikatın rehberidir. "Şeyh Hasan Basrî" hazretleri "Basra" şehrinde, Hz. Ömer (RA)'nın halifeliği zamanında, hicrı (20/640–41'M) tarihinde dünyaya geldi. Bazı kaynaklar Medine'de doğduğunu söylerlerse de doğrusu Basra'dır. Anası "Hayre Hâtun" dur, kendisi "Ümmü Seleme" nin azatlı kölesidir.

Şiir

"Şeyh Hasan mürşîd–i halâyıkdır
Pîr–i Ümmet denirse ânâ lâyıkdır.
İlm–ü İrfân zühd ü takvayıda,
Cümle ihvânı içinde fâikdir"

Nakledildiğine göre "Şeyh Hasan" hazretleri, dünyaya geldiği sırada "Ümmü Seleme" nin emriyle, bebek, Hz. Ömer (RA)'a gösterilip,hayır duâsı ricâ edilmiş ve o da hayır duâda bulunarak, "–Yüzü tıpkı Hasan (RA)'ın

yüzü gibi güzel ve aydınlık olsun" diye niyâz etti. Ümmü Seleme (R.Ah.) hazretleri onu kendi oğulları gibi bakıp gözetmişlerdi. Hatta bir gün annesi ortalıkta yokken Hasan ağlayıp, feryâd edince; Hz. Ümmü Seleme, buna dayanamıyarak bebeği bağırlarına basarak, susması için memesini ağzına vermesi üzerine, kurumuş memeden bir iki damla süt gelerek Hasan'ın ağzına akmıştı. Bu sebeble Hasan Basrî hazretleri, gizli ve güç ilimlerle, şeri'at ve tarikatte yedi tûlâ sahibi olmuştur. Yine nakledilir ki, Hz. Ümmü Seleme'nin evinde bir göze (kaynak) vardı. Oradan Hz. Resûl (SAS) zamanı saâdetlerinde su alıp, içerdi. Bu sudan bir bardak da kalan bir parça suyu Hasan Basrî Hazretleri teberrûken içmişti. Bu suyu içtikten sonra Hasan'dan nice ilimler zuhûr etti.

Şiir

'Teşne–i câm–ı cemî vermişti ona suyu,
Keşf olub cümle ulum mest–i şerâb yâhû!"

Nakledildiğine göre; dâima Ümmü Seleme hazretleri duâ ederek, "–Yârabbî! bu ma'sûmu sen insanların hayırlısından kıl, halka efendi kıl" derlerdi. Onun makbûl duâları sebebiyle Hz. Nebî (SAS) onun yakını ve mânevî koruyucusu olmuş, Resûlulâh (SAS)'in ashabindan otuz küsûr sahabe ile buluşup konuşmuş, tâbiînin en hayırlılarından biri olmuşlardı. İnâbet sebebi nakledildiğine göre şöyledir; "–Hasan Basrî Hazretleri inâbe almazdan önce ticâretle uğraşıyordu ve ticâretin zevkine kapılmıştı. Bu sebeple her tarafa seyâhatlerde bulunmuş, oralara mal satıp, kendi memleketine nâdide mâllar getirip satmış, çok zengin olmuştu. Hatta halk arasında kendisine "–Hasan Lu'lû" veya "Süslü, şatafatlı Hasan" denilmekteydi. Her zaman olduğu gibi bu seferde ticâretle Rum diyarına (Anadolu) gitmek üzere

yola çıkmış, uzun yollar ve menziller aştıktan sonra "Kayseriyye" şehrine ulaştı. O zamanın ticâret geleceği olarak, vardıkları şehrin kapısında o diyarın Padişâhı olanlara kıymetli hediyeler arz edilip, biraz câize verilerek, ticâret yapmak ve oturmak müsaadesi istenirdi. Sonra alış–verişe koyulabilirlerdi. İşte bu kâideye istinâden beldenin hâkiminden mülâkât ricâ ettiklerinde, Sultanın Vezîri Şeyhi azarlayıp; "Edilecek kâr için, bugün aramızda bir bayram kutlanıyor, yarın bu bertaraf olur, sonra sizde ticâret edersiniz" dedi. Ve o gün icrâ edilen âdetin yerine getirilmesi istendi. Şeyh bu hâle çok hayret etti. O gece adı geçen vezirin konağında misâfir kaldı. Seherle birlikte vezir ayağa kalkıp gitmeğe hazırlandığı sırada, Şeyh: "–Ey vezir! bizde senin himâyen altında, o hâdiseyi görsek olmaz mı?" deyince, vezir "Olur" dedi. Ve birlikte olayın geçeceği yere vâsıl oldu. Kayser'in ordusu ve diğer topluluklar bir arada toplanmışlardı. Hasan Basrî; Vezirle birlikte o yere vardığımızda, bu yerin uçsuz bucaksız bir sahra olduğunu ve bu sahrânın ortasında bir çadırın kurulmuş olduğunu gördüm. Çadır saf ipek ve ibrişimden, direkleri gümüş ve altından ma'mûl olduğu, güneş ışıkları altında etrafa parıltılar saçmasından anladığmız çadır'ın önünde, parlak yumuşak şilteler, divanlar kurulmuş ve serilmişti. Bu şilteler, iyi cins atlasdan ve bir çok diyarlardan getirtilmiş nâdîde kumaşlardan yapılmıştı. Hâsılı türlü kumaşlarla süslenmişlerdi, adı geçen padişahın ülkesinde ne kadar il ve vilâyet varsa hepsinin âyânı ve eşrâfı, çiftçi ve san'atkârları, tüm malzemeleri ve âletleriyle meydanda hazır olmuşlardı.

Şiir

"Olup çünki âzim sanırsın o şâh,
Mürettep musellâh cunud–u sipâh".

Daha önce asker tâifesi, alaylar hâlinde yalın kılıç binlerce çığlık ve nârâlarla, sahrânın ortasındaki, müzeyyen çadırın etrafına doluştular. Bu arada belli bir mâkam üzerine nâralar attılar. Sonra hepsi sahranın bir yönüne doğru çekilip, gittiler. Arkasından bu şehrin ve diğer şehirlerin ihtiyarları, şikâyet ve kâr sahibi erleri gelip, o çadırın etrafında dönüp bağırıştılar. Sonra onlarda bir yöne çekilip, gittiler. Arkasından bin genç erkek köle ve başlarında atlar üzerinde mücevherlerle süslü civân yiğitler, onların arkasında süslü elbiseler içinde, fakat saçbaşları dağınık ve açık ağlaşarak, gelen genç câriyelerde çadırın etrafında dönüp, her biri sahranın bir tarafına gidip, gözden kayboldular. Sonra nîce feylesoflar ve müneccimler, hakimler ve tabibler, ellerinde mesleklerinin ifâdesi olan âletler, şuruplar, mâcûnlar, zîycler, üstürlâblar, yazılı kitaplar, olduğu hâlde şân ve şerefle gelip, çadırın etrafında çeşitli nâmelerle devrân edip onlarda bir yöne çekilip gittiler. Daha sonra şehrin hâkiminin ve saltanatının koruyucusu olan seçkin silâhşörler, pulatı vücutları ile oynak yağız atlar üstünde ve önlerinde davullar çalıp, borular öttürerek, meydana çıktılar. Çadırın etrafını şan ve haşmetle dolaşıp, sahranın bir tarafına çekildiler. Sonra vezir ile Kayser ve onların yakın, hâs adamları meydanın ortasına doğru ilerleyerek, orada kurulu müzeyyen çadıra girdiler. Önce ağlaşan halk, sonra grup grup evlerine döndüler. Topluluk dağıldıktan sonra, ben de vezirle birlikte evine geldiğimizde, bu olayların mânâsını anlamak için bazı sorular sordum. Vezir "—Bu olayın hikâyesi hayli gariptir. Anlatması ve anlaşılması güçtür. O çadırın içinde oturan Rum Kayserinin oğludur. Son derece güzellik sahibi ve kemâl ehli olan heybetli bir zâttı. Bu zâtın tüm fen ve harf ilimlerinden, sanâyiden bilmediği bir husus yoktu. Silâhşörlükte arkasını yere getiren bir er çıkmamıştı. Gökten gelen bir âfet ile ka-

zâyâ uğrayıp vefât etti. Kendisine verilen her türlü ilâçlar ve devâlar şifâ olmadı ve ölüm onu da aldı ve çadırın olduğu yere gömüldü.

Şiir

"Gelicek vakt–i mevt irişe ecel,
Aks olur her ilâç iderse tabîb,
Kabz ider ger halîle nûş etse,
Haşn ider yağı barmak bu acîb".

İşte her yıl, o mâhut günde bu mânayı anmak için görmüş olduğun merâsim icrâ edilir. Herkes, her sınıf halk, özellikle zeâmet sahibi çiftçiler, kendi hallerini arzederken, asker tâifesi de cenk ve harb üzere hazır olduklarını şehzâdenin ruhuna hissettirmek isterler. Sonra hepimiz çadır etrafında dönerek her birimiz senin uğruna canımızı fedâya hazırız, ama ne yazık ki elimizden bir şey gelmiyor. Seni bu durumdan kurtaramadık" deyip, sonra ağlıyarak her biri bir tarafa çekilip giderlerdi. O aydınlık yüzlü ihtiyarlar yakalarını yırtıp, feryâd ederek derler ki! "–Ey padişâh oğlumuz eğer gençliğin ihtiyarlığa değişebilse ve bu şekilde sen sultanımızı kurtarmak imkânı olsa, canlarımızı yoluna sebil etmeğe hazırız, ama ne çareki bu mümkün değildir" derler. Yine o temiz câriyeler ve genç erkek köleler tabaklarla mücevherleri ona arz ederek eğer bu mücevherler, mallar, kadın ve erkek güzellikleri ve gençlikleri seni kurtarmamıza yetse bunları hemen fedâya hazırız. Ama bunlar ölmüş bir kişinin ne işine yarasın" demek isterler. Tabîbler ve müneccimler vefk, yıldız ilimleri ile türlü devâlarda devrinin en mâhir kişileri oldukları hâlde, "–Eğer vefkle, zîycle üsturlâb ve çeşitli devâlarla gelen ölümü durdurmak ve uzaklaştırmak mümkün olsaydı, tüm ilim ve hünerlerimizi emrine hasr ederdik. Ama dünya kurulalı beri, insanlar ister

yoksul, ister zengin olsunlar ölümden kurtulmaya muvaffak olamamışlardır" bizi bağışla diyerek, çekilip gitmişlerdir.

Şiir
"Câm–ı mevti sunâ bir gün dile sâkî–i ecel,
Nûş ile ola kararmış neki vâr tûl–i emel."

Ve vezir "–Ey! Hoca (*), işte bu mânayı anmak için Kayser ve diğer devlet erkânı ve sultanın yakınları çadıra girip, cenâzeyi kucaklıyarak, teselli bulmaya çalışıp, aczlerini idrâk ederek dağılırlar. Bu olayı her yıl icrâ edip, anarlar" der. Rivâyet edilir ki, bu hikâye Şeyh Hasan Basrî'ye çok tesir edip, onun tevbe ve hidâyetine sebeb oldu. Dönüşünde şehre girer girmez, biât ehlinden olup, bundan böyle mâl kârı yerine âhiret kârı için ibâdetle uğraşmaya karar verdi. Basra hâkimi olan Muhsîn Ali'den el–alarak tarikat ve tasavvuf vâdisine yöneldi. Tarikatı tamamlayıp, esmânın esrârına yol bulunca, mücâhede ile o derece çalışıp seçkin hâle geldi ki, zamanında onun mertebesine ulaşabilen bir başka kişi görülmedi. Öyle ki yetmiş yıl abdestsiz yere basmadı. Hiç bir zaman halkdan bir şey kabûl etmedi. Bir müşkülü olsa, şeyhi Muhsîn Ali'den sorardı. Ancak şeyhinin izni ile vâz edip, tâlibleri zikr ve icâzetle, sülük üzere yetiştirirdi. Bu hâl, Hazret–i İmâm–ı Ali (KV)'nin Basra şehrine gelişine kadar devâm etti. Hasan Basrî hazretleri, İmâm'ın yanına giderek tekrar biât aldı ve Ali'nin kemerbestesi oldu. Biâtının sebebi şöyle nakledilir; "–Esedullâhul–Gâlib" (Allâhın gâlip arslanı) Ali b. Ebî Tâlib (KV), devrinde İmâmet ve hilâfetleri sırasında şehir şehir, vilâyet vilâyet dolaşıp, etrafı incelemeyi, halkını bizzât kendi gözleriyle gör-

(*) "Hoca", büyük tüccâr başına verilen ünvândır.

meyi, kendisine alışkanlık edinmişti. Nerede bir şeyh, bir vâ'iz ve nâsih'in varlığını işitse, o zâtın meclisine girip, sapık olanlarını ezâ ve cefâ ile tedip eylerdi. Yine rastladığı zâlim hâkimlerin zulmünü kaldırıp, kendisini azl ederdi. Bu şekilde gezerken yolu Basra'ya da uğramıştı. Devesinden inip, orada üç gün kaldı. Şehri baştan başa gezerken, bir meclisde Şeyh Hasan va'z ediyordu. Hemen meclisine dâhil olup, vâ'zını dinledi ve beğendi. Sonra Hasan'a bir soru yöneltti. Ve ayağa kalkarak; "–Ey Hasan! Zâmanı anlatan bir kişi misin, yoksa tek gerçeği öğretmek isteyen bir kişi misin?"diye sorunca; Şeyh Hasan; "–Resûl û Ekrem'den bize ne ilim geldi ise, onu neşretmeye çalıştık. Haberini doğru bulduğum ilmi halka söylemekten çekinmedim" dedi. Hz. İmâm mütebessim bir çehreyle ona yönelerek, tebrik etti ve "–Aferin yâ Hasan" dedi. Ve meclisiden dışarı çıktı. Şeyh Hasan'ın aklı başına geldi ve onun İmâm olduğunu anladı ve hemen kürsüden inip, İmâm'ı eteğinden tutup mûbarek ayaklarına yüzünü gözünü sürüp öptü. Sonra İmâm'dan ta'lim–i Vüdû (zikir telkini) taleb etti. Bulundukları yer "Babû't–taşt" denilen meşhûr bir yerdi. İmâm bir tâs ile su getirmelerini istedi ve tâ'lim için gizli hususları onu fehm yoluyla anlattı. Sonra Hasan'a al diyerek, yeniden bi'at ve telkin, tevhid, şeref ve icâzet vererek halkın yüce dergâhına yöneltti. Daha sonra tarikattaki ilk "hilâfetnâme" yi yazıp, Şeyh Hasan'a verdi. Tarikat ehli arasında âdet olan "İzinnâme, icâzetnâme"de denen yazılı kâğıt verme usûlu İmâm–ı Ali'den gelir. Hazret–i İmam, o derece nazar kıldı ki; "–Bu yol Mustafa'nın yolunun iksiridir. İmâm Câ'fer bu yolu senden alacaktır" diye buyurdu.

Nakledilir ki, o safâ ile öyle mertebelere ulaştılar ve bu zevk ile kırk gün yiyip içmediler. Sonra İrşâd seccâdesine oturup, şeytanın aldatmalarını fukara (dervişle-

ri) sından def etmek için çalışmaya başladı. Nakledildiğine göre, Hasan Basrî bir tarihte yola çıkmak istedi, yanında bir ahbabiyle yola koyuldu. Ahbabı "–Yolda birlikte giderken, susuzluğum dayanılmaz hâle geldi. ızdırapla kıvranıp baygın düştüm. Halkın çok üzüldüğünü Hasan Basrî görünce "–Biraz daha gidelim, kolay ederiz"dedi. Yakında bir menzile vardık, dolu bir kuyu vardı. Fakat su alacak kab yoktu. Bu hâle hayret ve şaşkınlık içindeyken, Hasan Basrî; "–Namaz kılıp duâ edeyim, sizlerde kuyudan su için, maksadınıza erin"dedi. Hakikaten namaza durdu. "Allâhuekber" der demez kuyunun suyu dışarı akmağa başladı. Hepimiz kana kana içtik ve kâblarımızı doldurduk. Ateşimizi söndürdük. Tekrar yeniden eski sıhhâtimizi ve ruh sükûnetimizi kazandık. Şeyh hazretlerinin tahiyyât ve selâmından sonra kuyunun suyu eski yerine çekildi.

Şiir

"Kurbet–i Hak da olmuş idi emîn,
Nola cârî iderse mâ'î muîn"

Yine nakledildiğine göre, dervişlerden biri şeyh Hasan'la hacca niyet edip, yaya olarak yola çıktılar. Râvî der ki, "–Yolda, yoldaşıyla giderken, yol üzerinde bir hurma tânesi bulup, Şeyh Hasan bunu dervişine armağan etti ve "–Hurmasını yiyip, çekirdeğini sakla" dedi. Bende öyle yaptım. Medine–i Münevvere'ye varıncaya kadar sakladım. Şeyh, Medine'de hurma çekirdeğini sorunca "hazır" olduğunu söyledim ve çorabımdan çıkarıp eline verdim. Geriye bana verdi. Çekirdek altın olmuştu. Altın mikdarını ölçdüğümüzde tam bir miskâl geldiğini gördük. Zevk ehlinden biri bunu satın alıp, çok para verdi. O da bu parayı Ka'be'de fakirlere harçlık olarak dağıttı. Yine naklolunur ki; Şeyhû'l–Kurâ Ebû Amr'ın, Kur'an öğrettiği şâkirtlerinden biri,

son derece yakışıklı bir taze civândı. Beşer sâikasiyle şehvânî nazarla ona gönlü meyl etmiş olduğunu hissedince, bu durumuna pişman oldu. Tevbe ve istiğfâr etti. Amâ ne kadar ilmi varsa hepsi hâfızasından silindi. Hatta tecvîd ve kıraatı bile unuttu. Aynen Ümmî kişiler gibi oldu. Bunun üzerine yardımını ricâ etmek üzere, Şeyh Hasan Basrî'nin yanına gitti. Hazret–i Şeyh hâlini bildiği hâlde örtmek için; "–Tevbe ve dönüş, içten, cândan pişmanlık vâki olmuş, fakat birinin şefaatini dilemek sebebiyle bozulmuştur. Hatâyı gömüp, geçmek mümkün değildir. Ancak hac zamanında hac yapmak sana nasîb olurda, bütün şartlarına riâyet ederek hac yaptıkdan sonra, arafattan minâya dönüşte, Mescîd–i Hayf'da cemâatla namazı edâ ettiğin sırada mihraba nazar kıl, orada bir nûrânı ihtiyâr göreceksin. Onun lâtif cismi, âlem ve âdemin canıdır. Onun eteğine yapış, o senin dileğini Tanrı isterse, yerine getirebilir" ve bütün çaresizliklerin çaresi onun yüzünden bulunur" dedi. Ebû Amr, "–İşittim ve itâat ettim" diyerek, hacca gitmek üzere yola çıktı. Kâbe'ye cânı gönülden yöneldi. Hac fârizasını edâ ettikten sonra "Vakf–ı urve" ile "Minâ" taraflarına gidip, "Hayfe" mescidine vardı. Şeyh Basrî'nin emrince, mescide girer girmez o nûrânî ihtiyârı gördü. Etrafına toplanmış kişilerle sohbet etmekteydi. Karşısına geçip, saygıyla oturdu. Sonra şeyhe selâm verip, isteğini arzetti. O anda beyaz elbiseler giymiş heybetli bir zât câmiye girdi. Onu gören halk hürmetle ayağa kalktı. Câmi halkı namaza kalkıp, o zâtı imâmete geçirdiler. Namaz bütün erkân ve şartları içinde cemâatla edâ edildi. O gelen zât vedâ edip gitti, diğerleri kaldılar. Câmi halkı Ebû Amr'ın murâdını sordular. Ebû Amr, o nûrânî ihtiyarın yanına varıp, derdine çâre bulunmasını niyâz eyledi.

Şiir

"Her ne kim itti südûr bu bendeden cürm–ü günâh
İttim istiğfâr kamusuna idûb cân ile âh".

Şeyh Hasan Basrî, o zâttan yardımını ricâ etmesi üzerine, o da hayır duâ edip, hemen o saat, tüm evvel ve âhir ilimlerin gizlilikleri önünde açıldı. O mûbârek ihtiyar "–Ey şeyh Hasan! bizi sana bildiren kişinin halini de biz sana bildirelim ki, o imâmlık eden kişi Hasan Basrî'dir. Onunla sohbet etmek şerefine erenlerin bize ne ihtiyacı vardır" dedi.

Nakledildiğine göre; Gazâ niyetiyle bir koç besleyip gâzilere bağışladı. Bir gün Şeyh Basrî Hazretleri yolda bir şehirden geçerken gözü bir ata takıldı. At hareketli ve coşkundu. Sanki at konuşmasını biliyormuş gibi onunla şeyh; hâl diliyle konuşmaya başladı. Atı çok sevip, yüksek ücret ödeyip satın aldı. Sonra alıp evine getirdi. O gece rûyâsında at satıcısı "Firdevs Cenneti-ni" gördü. Orada yüksek makamlarda yeşillikler içinde gezerken, rûh açıcı bir sahrâya vardı. Orada bulunan "Yüce köşk" etrafında sebil soğuk sular akmaktaydı. Sayısız hûri ve hizmetkârlar bu köşkde yerleşmişlerdi. Kendisi bu güzellikler içinde gezerken, orada yerleşmiş olan saygı değer kişilere "–Bu saray kime âittir" diye sordu. İçlerinden tatlı dilli bir zât, temiz bir arapça ile cevâb verdi; "–Bu güzel makam ve köşk sizin için hazırlanmıştır. Bu hâle sebeb, senin gazâ için bu güzel atı yetiştirip, gâzîlere armağan etmendir", diyerek, bu hâli Şeyh Hasan Basrî'ye anlattı. Sonra senin iyiliklerin, kötülüklere çevrildi dediler. O sabah erkenden bu rüyâ nedeniyle, şeyh Hasan Basrî'nin yanına gidip, atı satmaktan vazgeçtiğini bildirdi. Ve "–Ey Şeyh ben anlaşmamdan döndüm, pişmân oldum" dedi. Şeyh "–O rû'yada gördüğün yüksek makamlar ve cennet nimetleri için, o yüksek fiatı vererek satın almıştık, artık bundan dönüş olamaz" dedi.

Şiir
''Minnet ol halka ola her ân,
Gülistan–ı cinânî kıldı mekân''.

Bu olayda, Pir–i Tarîkat Hasan Basrî hazretlerinin kerâmetlerinden biridir. Bu cümleden olarak, Şeyh hazretlerinin ''Şem'ûn'' adlı bir mecûsî hizmetkârı vardı. Onu müslümanlığa çekebilmek için Allâh u Teâlâ'ya bir çok geceler niyâz ederek, ağlayıp yalvarmıştı. Bir mikrobik hastalığa tutulmuştu. ''–Her nefis ölümü tadıcıdır'' Kur'ân, XXI, 35) âyeti gereğince ecel gelmiş, mecûsî son derece halsiz düşmüş ecel ihtilâcları başlamıştı. Şeyh Hak katında bu genci ateşten korumak için yanına gitti. Sonra ona Kelime–i Tevhîd'i telkîn için Allâh'ın sıfatlarını açıkladı. Ve ''–Ey Şem'ûn, şu kadar müddetten beri ömür sürüp, rızkın için çalışıp didindin. Ama bu gayretlerin boşa çıkacaktır. Zirâ sen uzun yıllar ateşe taptın, gece ve gündüz onu hâlik sanarak ona secde eyledin ve küfründe israr ettin. Bu sebeble yerin ateş olacaktır. Ancak şimdiden sonra tevbe ve istiğfâr ederek ''lâ ilâhe ilâllâh Muhammed'ün Resûlullâh'' deyip, onu zikr edip, verdiği nimetlere şükredici olmalısın ki, hakkın dergâhına vardığında kendine cenneti mekân olarak bulasın''dedi. Şem'ûn, ''–Ey Şeyh! nice zaman imân ehlinden olup islâmı seçmemi önleyen üç şey oldu; bunun ilki; '–Müslümanlar, biz dinin ehli ve imânın vârisiyiz, dünyâyı ve dünya lezzetlerini fâni gören kişileriz derler, fakat hırs içinde dünya mertebelerine düşkünlük gösterip, büyükleri ve devlet ricâlini gördükçe onlara bağlılık arzederler. İkincisi ise; ölüm vücûduna eriştiğinde dünya âlâyişinden uzaklaşılır'' derler. Ama âhiret için mertebe sâhibi olmaya çalışarak, tehlike vâ-

disine kanatlanmazlar. Üçüncüsü ise; halk huzuruna varıp, emirlere bağlanıp ve yasaklardan kaçınarak, Allâh'a yakın oluruz" derler. Ama emirlere uymazlar ve yasaklardan kaçınmazlar. Kısaca sözünüz fiilinize uygun değildir. Davânızda sâdık değilsiniz" dedi. Şeyh Hasan Basrî "—Bunlar teferruâttır, asıl olan usûldür, imândır. İmânla şereflenenler, cehennem ateşine girseler bile, elim azâba uğramazlar. Hatta cehennem ateşi bile İmân'ı kuvvetli bu kişilere pek tesir etmez. Bir hadis—i şerifte "—Yarım hurmayla olsun kendinizi ateşten koruyun''denir. Cehennem mû'minlere hitap ederek "—Günâha mübtelâ olanlara günâhları kadar azâb olursa da, sonra çok sevablara ulaşırlar. Ama kâfirler ebedî azâb içinde, nice bin türlü eziyete düçâr olacaklardır. Ve Hakk Teâlâ mû'minleri dünyada da kerâmet ehli kılıp, gerçeği göstermek için Nebîlerin vârisleri olarak onları kuvvetlendirmiştir. Eğer diğer ateşe tapanlar gibi acıklı bir azâba uğramak istemiyorsan, gel ikimiz elbiselerimizi çıkarıp bir yanan fırına girelim, bakalım hangimizin cesedini ateşin alevleri yakmıyacak" dedi. Şeyh Basrî, hemen kolunu sıvayıp o ateşin içine soktu. Sonra "—Ey Şe'mûn! Ateş dünya ve ahiret mahlukudur ve Hakk'ın emriyle yakar, Allâh'ın emriyle ateşin mizâcı su gibi, suyun mizâcı ateş gibi olur" diyerek kor halindeki ateşten kollarını çekti. Ve mecûsînin gönlüne İslâm sevgisi geldi. Sonra "—Ey Hasan! bütün davranışların çok güzel, fakat bu kadar telef edilmiş ömürden ve işlediğim kötülüklerden sonra affa ve merhamete lâyık olur muyum ve o Kelime—i Tevhîdi anmakla cennete girip hûri ve gılmân'a nâil olabilir miyim?" dedi. Şeyh Hasan "—Evet" dedi. Şem'ûn, "—Ey Hasan! eğer bana bir ahitnâme yazıp, bana kefil olursan imâna gelirim. Yoksa korkarım" deyince, Şeyh ona gereken teminatı vererek Kelime—i Tevhîd ile onu mû'min etti. Şe'mûn, hakkın affına kavuştu. Af edilmesine Basra'-

dan bazı büyüklerin sözleri de delildir. Şe'mûn imâna geldi ve "lâilâhe ilâllah Muhammedin Resûlullâh" diyerek rûh emânetini hakka teslim etti. Onu korumak için ahidnâme'yi mezarına birlikte koyup, gömdüler. Şeyh evine döndüğünde kendi yaptığına pişman oldu ve "–Ey Şeyh Hasan! sen gayba hükm ederek, küstahlıkta bulundun, acaip sözler söyledin" diye söylenirken, uykusu geldi. Rû'yasında Şem'ûn, yeni müslümân olmuş, nûrlar ve ışıklara boyanmış, başında murassâ bir taç, beline altın bir kemer kuşanmış, burak'a binmiş olduğu hâlde cennete doğru akıp gittiğini gördü. Şeyhin yanına gelip, "Allâh Teâlâ bir zengin padişah imiş, kullarına lûtfu büyük ve merhâmeti sonsuzmuş, onun deryâ misâli rahmetinden bir damla içmekle benim gibi binlerce âsiler rahmetine gark olurmuş. Allah'ın yardımiyle bu âsinin günâhları ve hataları, hilme ve iyiliğe çevrilip, cennet–i âlâ bize nasib kılınmıştır" dedi.

Şiir

Bir zerre inâyet–i ilâhî
İrişti bi–emr–i padişahî"

Ve "–O kâğıda ihtiyaç kalmadı,işte kâğıdın" deyip, Şeyhin eline verdi. Şeyh Basrî, o rûyadan ertesi günü sabahleyin uyandığında o kâğıdı yanında gördü.

Menkıbelerinden biri şöyle anlatılır; kendisi dervişliği, irşâd'ı ve kendinden geçişi, beş kişiden aldım ve ona göre davrandım. Biri bir mühennes (âciz kişi) biri bir sarhoş kişi, biri bir oğlancık, biri bir kadın, biri de bir zenci araptır. Bunlar dervişliği almama ve öğrenmeme sebeb ve vesile oldular. O mühennes kişi kötü, alçakca fiille davranıp,yine bu fiille kendini mes'ût kılarken üzerinden elbisesini çekip aldım ve fâil–i mefûlu seçdim, bana "–Ey Şeyh, bizi açıklayıp, rezil etme ki,

bizim yüzümüzden âhirette yüce mertebelere ulaşabilesin, halimiz bilinmediğinden halimizin nasıl olup olmıyacağını Allah bilir" dedi. Bu hâl bana çok te'sir etti. Diğeri ise, şarab sarhoşu idi. İçkiden harâb hâle gelmişti. O sokakta düşe kalka yuvarlanıp, ağlayarak gidiyordu. Ona seslenerek "–Ey Sarhoş! ayağını yere kötü basma düşmiyesin" dedim. Bana "–Esas sen ayağını eğri basma düşmiyesin, zirâ sen su üstündesin düşersin, helâk olursun, yok olursun. Ama ben düşersem, bir tarafım kirlenir ve bir parça su ile temizlenebilirim. Ama sen ümitsiz ve dertli olursun" dedi. Biri ise elinde parlak bir kandil olduğu halde yolda yürümekte olan bir küçük oğlandı. Ben "–Bu mum ışığı nereden geliyor, bu kandilin yanmasına sebeb ne?" diye seslenince; çocuk hemen mumu söndürdü ve yüzünü bana döndü ve:

Şiir

"Hane–i cisme rûh seni olmuş,
Cân–ü ten birbiriyle cem olmuş"

Çocuk, "–Ey Şeyh, o mum ışığı karanlığı aydınlattı. Gözlerden gizlenenleri açığa vurdu. Eğer siz gittiğiniz yerden beni haberdar ederseniz, bende size bu ışığın nereden geldiğini ve yanış sebebini söylerim" dedi.

Şiir

"Eğerçih olmuş idi sıbyândan berî,
Sözleri cân içre bulmuş idi."

Diğeri ise mestûre bir hâtun olup, kocasiyle kavga etmiş, aşkından ümidi kırılmış, saçları perişân olup, üzüntüsünü anlatmak için barakama gelip, misâfir olmuştu. Şeri'ata riâyet ve onu kötülükten korumak için himâye ettim ve "–Sen kemâl ve iyilik sahibi güzel bir hâtunsun, niçin böyle pervâsız ve örtüsüz dışarı çık-

tın?" deyince hemen cevab verdi;

Şiir
"—Aşk keyfiyle mûkeyyef olan,
Ceşmine olmaz imiş iki cihân"

"—Ben âciz ve çâresizlik içinde avare oldum. Ve onun gibi mahlûk mihneti örtmekten kurtuldum. Bu ezâya gelince, sözümüz yerine gelince gözüme kimse görünmez oldu. Kendimi kaybettim, üzüntümü açıklamak için size geldim. Ben böyle olacak kişi değildim. Siz bana, bende sevgi doğması için duâ edin. Öyleki, artık başka sevgi görünmeyip, masivâllâh görünsün, onunla hazır olmayıp, benim barakamı ve başörtümü kollayıp koruyasın, hakkın huzurundan başka yerde kayıtlı ve teveccüh üzere bulunmıyasın" diye hayır duâ etti.

Sonuncusu ise bir arab idi. Şat (Dicle) nehri kenârından geçip, içinde sandalla dolaşıyorken, sülûküm sebebiyle kendini yaratılmış tüm mahlûklardan daha aşağı görürdüm. O sırada bu arabı gördüm, her zaman davrandığım şekilde "benden üstündür" diye onun tarafına baktım. O zenci arabın yanında temiz bir kadın görüp, nâmahremi sandım. Önlerinde bir deri su kırbaşı duruyordu. Şaraptır dedim. Ve bu zannım üzerine "—Ben bundan üstün olsam gerek" diye düşünüyorken, o sırada nehirde bir fırtına çıktı. Ve bir gemi içindekiler korkuyla "—İmdâd, ey cihânın kutbu bizi kurtar" diye feryâda ve ağlaşmaya başladılar. Hemen o zenci arab oturduğu yerden kalkıp, su üzerinde yürüyerek gemi içindekileri gemiyle birlikte sâhile çıkarıp kurtardı. Benim küçümsediğim zenci arab vücûdiyle âleme sebeb olmuş bir kutup imiş. Bana seslenerek "—Ey Hasan zannını bundan böyle iyi ve güzel tut,mademki benden üstündün, niçin kendini fırtınadan koruyamadın?" diye

sordu. Ben "–Sen bu halle, Allah dostlarına yakın olamazsın. Belki "Mû'min salâh ile yüklüdür" sözünü inkâr, "–Bazı zanlar kötüdür" sözüne dost olursun."Bu kadın benim annemdir ve beni bu mertebeye ulaştıran odur" dedi. Şeyh, "–Bundan sonra kötü zândan uzaklaşıp, gaybın keşifleri kendi içimde tecelli etmiye başladı" dedi.

Yine nakledilir ki, Şeyhin biraz zühd–i verâsı vardı. Gençlik yıllarında bir kusur işlemişti. Onun için istiğfar ve avf dilemekteydi. Bu hatâ hatırından çıkmasın diye elbisesinin yakasına işâret ettirmişti. Onu her görüşünde gamlanıp bu hâle esef ederdi. Ömründe bir kere olsun büyük günâh işlememişdi. Dünyevî hayat için bir istekde bulunmamıştı.

Ebû Abdullâh Zarîfî; "–Şeyh sekârat halinde hangi günah, hangi günâh" derdi. Sorduğumda cevâb vermedi. Vefâtından sonra sırların keşfi rû'yam bana ma'lûm olup, ona sordum; binlerce lâtifeli ve mütebessim bir yüzle "–Rûhumu almak için ölüm meleği, sineme yüce bir dağ gibi oturunca, "–Henüz sende bir küçük günâh kalmış"dedi. Bende "–O hangi günâhtır" dedim. Bunun üzerine yüce Allâh'dan Azrâil'e hitab edilerek, "–Ey Azrâ'il Hasan'la bizim aramıza girme. Hasan senin sandığın ve dediğin kişi değildir" dendi.

Şiir

Eyleyib rûh ü revân cân–ı azîz'in virdi
Şeyh Hasan kâmil idi sa'yile Hakka irdi.

Hicretin (106/724–25'M) tarihinde Allâh'ın rahmetine ulaştı. Vefâtı, hâlife Hişâm b. Abdûlmelik'in kardeşi Halife Süleyman'ın devrindedir. Basra yakınlarında "Salihiyye" denilen yerde gömülüdür. Dört halifesi vardır. Bunlar sırasiyle; Mâlik b. Dinâr, Utbe–i Gulâm, Ebû Hâşim Mekkî ve postnişini olan Habib Acemî'dir.

1. LEMZA'NIN 1. ZAİKASI

MÂLİK B. DÎNÂR (R. A.) HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, itikat sahibi şeyhlerin ve doğruluk ehli mürşidlerin seçkini, hakkın dostu, gayrinin düşmanıdır. Mâlik b. Dînâr Hazretlerinin künyesi "Ebû Yahyâ" lâkabı "Zeynüddîn" dir. Kendisi "Benî Süleym" kabilesindendir. Uzun süre Basra şehrinde "Şeyh Hasan Basrî" ile birlikte bulunmuş, şeyhi Şam'a dâvet edilince, onunla birlikte Şâm şehrine gitmişti.

Şiir:
"Zikr—i hakkı iderdi ol hem vâr,
Tâlib—i ma'nâ idi leyl ü ve'n—nehâr.
Şeyh Basrî'ye hem idüp bî'ât,
Eylemişti eyleme inkâr,
Mezheb ü millete viren revnâk,
Derler adına Mâlik—i Dînâr."

Rivâyete göre, gençliğinde mal mülk sahibi, zengin ve yiğit bir kişiydi. Şeyh Hasan Basrî'ye intisâbdan sonra, bütün mallarını ve parasını vecde gelerek, şeyhine ve dervişlere harcamış, gönlünde Allâh aşkından

gayri bir şey bırakmamıştı. Rivâyet edildiğine göre, Şam'a geldiğinde bütün vakit namazlarını Câmi–i Kebîr'de cemaatla birlikte kılardı. Bu vesîle ile o beldenin azîzleri ve hikmet sahibi kişileri ile tanışıp, sohbet etmeye başladı. Fakat sonraları halktan uzaklaşıp, üzerine "kabz hâli" gelmesinden ötürü câmî hücrelerinden birinde "halvete" çekilerek nîce "erbaîn" ler çıkardı. Halk kendisinin sülûkünü tamamladığını, izzet ve kemâlinin her geçen gün artmakta olduğunu görmekteydi. Gündüzlerini oruçla, gecelerini namaz ve niyazla geçirmekteydi. Bu zühd, ibâdet ve niyâz hâli tam bir yıl aralıksız sürdü. Halkın kendisine olan saygısı çok arttı ve kendilerinin bağışlanması için niyâz ettiği söylenir oldu. Yaşaması için gerekli olan rızka gönlünde bir meyil kalmıştı. Fakat bu istek bir türlü yerine gelmiyordu. Kudret sâhibi Allâh'ın hidâyeti tecellî edip, şeyhin himmetiyle bî'ât gerçekleşti. Bir gece rû'yâsında, belki de mânâ âleminde kendi sırrına gizli bir ses gelip, müşkülünü açıkladı. Bu ses şöyle buyurdu; "–Ey Mâlik, sen kim oluyorsun ki, bir yıl ibâdet ve mücâhede, bir ay müşâhede, iki yıl himmetini ortaya koyup, zâtını riyâ ile sıfatlandırıyorsun. İyi bilmelisin ki, sen bir mahlûksun. Allâh'tan kork, ma'sivâ sevgisini terk edip, yanımıza gir, himmetini artır, yoksa helâk olursun".

Hemen o sabah erkenden, gördüğü rûyâdan korkmuş bir halde şeyhinin yanına gelerek, tekrar gönlünün bütün sâfiyetiyle bi'âtını yeniledi. Ömrünün sonuna kadar kimseden bir şey kabûl etmeksizin, ihtiyacını "Mushâf–ı şerîf" yazıp, ondan gelen helâl gelîr ile giderirlerdi. Bir gün Şâm Emîri ve Kadısı câmi'ye gelip, etrafı kusur arar gözlerle teftîş ederek, câmî vakıf ve mahsüllerinin gelirlerini kontrol etmiş, hatâ ve ihmâl bularak, mütevellîsini azletmişti. Sonra müfettiş ve kadı birlikte Hazret–i Mâlik'in nezdine adam gönderip, ona hediyeler vererek bu vakfın mütevellîsi olmasını ricâ ettiler.

Hazret–i Mâlik onlara; "–O semtte bir yıl halk beni görüp, düzelsin diye salâh ve takvâ üzere köşe–i uzlet eyledim. Kimse benimle ilgilenmedi ve hatırımı sormadı. Bu gece efendimle sulh ü salâh eyledim ve gerçek kurtuluş yolunun ne olduğunu öğrenip, anladım ki; her ân onu koyup başka şeylerle uğraşmak mümkün değildir" diye cevap verdi. Daha çok sıkıştırılınca, her şeyini hücresinde bırakıp, bir azık torbasıyle gece karanlığında Mısır yolunu tutup gitti. Yolculuğu sırasında deniz kenarına ulaştı. Halkla birlikte bir gemiye bindi. Yolculuk sırasında deniz kenarına ulaştı. Halkla birlikte bir gemiye bindi. Yolculuk sırasında gemi sâhibi taşıma ücreti ve navlûn için kişi başına bir altın alıyordu. O sırada şeyh tecrîd üzere idi. Ondan da ücret istediler. Şeyh Mâlik; "–Henüz param hazır değildir. İskeleye vardığımızda hazır olur inşeâllâh" dedi. Gemi sahibi ve adamları terbiyesizce sözler söyleyip, şeyhi yere yıkıp, iyice döğüp, hırpaladılar. Sonra şeyhin elini ayağını bağlayıp, denize atmak istediler. Kimse bu zorbalara mâni olmaya cesâret edemediler. Zorbalar, böyle kişileri cezâlandırmak gerektir ki, başkalarına ibret olsun deyince, onlarda zorbalardan yana çıktılar. Zorbalar tam şeyhi denize atmak üzere iken, hemen o saat emr–i Hüdâ ile deniz yüzünde binlerçe balık zuhûr etti. Balıkların ağızlarında birer sikke (para) vardı. Şeyh Mâlik uzanıp, içlerinden birinin ağzından altın sikkeyi alıp, gemi kaptanına verdi. Sonra hemen deryâ üzerinde yürüyüp, deniz kıyısına çıktı. Bu olay ona Mâlik–i Dînâr denilmesine sebeb oldu:

Şiir

"Bu sözü anla olma kul u ebter,
Birdir ehl–i velâye bahr ile berr".

Bir diğer menkıbesi ise şöyledir; Kırk yıl Basra şeh-

rinde yaşamış ve gönlü dâimâ hurma yemeği arzû etmişti. Fakat o hiç bir zaman nefsine istediğini vermedi. Nefsini dâima hurma zamanı gelsin alayım diye oyalar, fakat mevsimi gelince de nefsinin tazyîk ve ısrarlarına aldırmaz, nefsine; "–Ey nefs, bütün Basra halkı yıl boyunca hurma yerler, yine tatmin olmazlar. Allâh' a hamdet ki, yemediğin hâlde yine de tenezzül etmiyorsun. Buna tahammül et" derdi. Bir gece rüyâsında nefsini islâh ederek, onu bu arzudan vazgeçirdi. Uykudan uyandığında nefsine; "–Ey nefis, bir hafta süreyle gündüzleri oruçlu ve geceleri ibâdetle meşgûl olmadıkça, senin isteğini yerine getirmem" dedi.

(130 H./ 747 M.) tarihinde Emevî halifesi II. Mervân zamanında vefât etti. Mezarı Şâm'dadır.

I. LEMZA'NIN 2. ZAİKASI

ATABE–İ GULAM HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER:

O, halkın ve seçkinlerin müşküllerinin halledicisi ve kendisinden sonra gelen azîzlerin mesnedidir. Bağdad'-da doğup, orada yaşamıştır. Gençliğinde mal sâhibi, büyük ticâret erbâbından idi.

Şiir

"Nazar–ı hakka dûş olup ol pîr,
Kutb olup âlem içinde ol benâm.
Mâsivâllâh'dan olup azâd,
Kâmildir adı gercih Gulâm."

Kendisinin tarikate intisâbının sebebi, şöyle nakl olunur; "–Gençliğinde "Sevrî" kasabasında iken, güzel bir kadınla ilgisi vardı. Bir gün yolda temiz ve çok güzel bir kadının ferâcesi altından onun gözlerini görünce,

büyülenmişcesine âşık olan Atabe–i Gulâm, bu güzel câriyenin peşinden giderek ilgisini sağlamak istedi. Bu sebeble kendisinden ricâ edip, ayaklarına düştü. Araya koyduğu kişilerce, merâmına ulaşamayacağını anlayınca, kadının evine kadar gitti. Kapısı önünde ağlayıp yalvardı. Kadın, Atabe'nin bu israrını görünce, ona haber göndererek; "–Biz pâkize ve ahlâklı bir kadınız, lütfen mürüvvet göstersin, bizim ismimizi kötüye çıkarmasın" dedi. Atabe–i Gulâm, kadını iknâ edebilmek ümidiyle, bu sözlere pek kulak asmadı. Sevdâsı daha da şiddetlendi. Sık sık onun evinde ve penceresi civârında âh ederek dolaşmaya başladı. Kadın, onun aşkının samimiyetine inanınca, Atabe'ye haber göndererek: "–Bu hâlinin çaresi nedir? Onun ızdırabından bizde müteessir olduk" dedi. Atabe–i Gulâm, çok sevinip, "–Buna sebeb, onun gül endâmı ve büyüleyici bâdem misâli gözleridir" diye cevâp verdi. Rivâyete göre, haberci kadın bu haberle, o temiz mert kadının yanına varınca, vuslat niyeti olmıyan kadın, bir kap içine iki gözünü çıkarıp, üzerine güzel ve süslü bir örtü örtüp, haberci kadınla Atabe–i Gulâm'a gönderdi. Ayrıca berâberinde gönderdiği bir tezkirede; "–Eğer muradınız gözlerimse ben onların etkisinden usandım ve üzüldüm. Onları size hediye ediyorum" diye yazdı. Atabe, onu kadının iltifâtı sanıp kabın üzerindeki örtüyü kaldırınca, gözleri görür görmez dehşet içinde, pişmanlık tevbesiyle secdeye kapandı. O anda Allâh'ın hidâyeti ulaştı. Şeyh Hasan Basrî'nin o gün vaaz etmekte olduğu mescid"e gitti. Şeyh vaaz esnâsında şu beyti söylüyordu:

Şiir

"Ey eden tâze yiğit cürm ü günâhı mehâz
Gele bir gününe ola anda nevâsîden ahz.
Hâlik–i arş huzuruna varınca belkim,
Adımın atamayub debredemez hem fahz."

Bu beyti duyan Atabe–i Gulâm "–Medet ey şeyh, estağfirullâhü'l–azîm" deyip, şeyhin ayağına yüz sürerek, şeyh'e bi'ât eyledi. Uzun zaman şeyhine sadakatla hizmet eyledi. Tarikati ve sülûkünu tamamlayıp, hakikat ehlinin mürşîdi oldu. Nakledildiğine göre, sağlığında hiç bir kimseden bir şey kabûl etmeyip, hâlikine ibâdet ve riyâzetle vaktini geçirirdi. Kendisinden sayısız kerâmetler zuhûr etti. Kerâmetlerinden biri şöyle nakledilir; "–Hasan Basrî, Atabe ile Şat nehri kenarına gelip, karşı kıyısına geçmek için vâsıta ararlarsa da bulamazlar. Atabe, hemen "–Bismillâh" deyip, derya yüzünde yürüyüp, karşı yakaya geçti. Ve hemen kendisine keşif kapıları açıldı. Şeyh; "–Ey, Gulâm sen bu mânâya neyle ulaştın, bu izzete ne şekilde yakın oldun" diye sordu. Gulâm; "–Ey şeyh, otuz yıldır sen dediğini işlersin, ben ise üç yıldır istediğim işleri işlerim, izzete ulaşmamın sebebi budur" dedi.

Kerâmetlerinden bir diğerini, "Şeyh İbrahim Havvâs" şöyle nakleder; "–Bir gece Atabe benim evime geldi.Önüne yemek getirdim.Devamlı oruçlu olduğunu bilirdim. Yemesini ricâ ettim. Kabûl etmedi. Ancak bir yudum su ile iftar etti. Sabaha dek ibâdet edip, Rabbine yakarışlarda bulundu. Seccâde üzerinde duâ ederken rumuzlu bir çok sözler söyledi. Ben, "–Ne oldu?" diye sordum. Buyurdular ki; "–Cenâb–ı İzzete eksikliğimi arz edip, dedim ki; "–Acaba beni ateşinde yakar mısın,yoksa rahmetine mi mazhar edersin?" diye ağlayıp sızlarken, hâtıftan bir ses gelip, "–Hâşâ, bizimle dostluk edenlere gazap etmeyiz. Cennetimize koyup, hirâmâne düşeriz" diye seslenildiğini bildirdi.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyledir; "–Muhammed Semmân ve Zünnûn–i Mısrî ve Râbiâ–i Advîyye onun evine geldiler. Muhammed Semmân, "–Atabe'yi üzerine yeni bir elbise giymiş dolaşırken gördüm.

Ve ona seslenerek, "—Ey Atabe, yeni elbiselerinle ne güzel salınıyorsun" dedim. O, "—Nîce salınmayayım, benim nâmım Allâh velîleri arasına yazıldı. Gulâm "Cebbâr"dır ve efendim ise "Settâr"dır."deyip, neş'eyle haykırdı. Ve hemen arkasından ruhunu hakka teslîm etti. Hicret—i Nebevî'nin 105. (823—24 M.) senesinde vefat etmiş, Basra şehri civârında gömülmüştür.Mervân b. Abdülmelîk'in halifeliği zamanında yaşamıştır.

Şiir

"Kurb u hazret de nola bulsa makam,
Nâmına denilmişti anda Gulâm."

I. LEMZA'NIN 3. ZAİKASI

ŞEYH EBÛ HÂZIM HAZRETLERİNİ BEYÂN EDER

O, hidâyet yolunun büyüğü, hakka hizmette rehber olanların seçkinidir. Mekke şehrinde dünyaya gelmişti. Burada küçük yaştan itibaren nîce sahabelerin sohbetlerinde bulunmuş, "Tâbi'în" tabakasındandır. Şeyh Hasan Basrî'nin seçkin halifelerindendir.

Şiir

"İzzet–i imân ile ehl–i yakîyn,
Oldu Hâzım bilki hayrü't–tâbi'în.
Hulvî eyle anâ rahmet oku,
Bî'ât idüb anâ ol ehl–i dîn."

Menkıbelerinden biri şöyledir; "–Zamanın hâkimi Hîşâm b. Abdülmelîk ona seslenip, "–Bana bir şey öğret ki, onu yapmakla Allâh katında ta'zîm ve tekrîm edileyim. Hakkın dergâhına ulaştığımda mağfiret olunayım" dedi. Şeyh, "–Ey Halife, bir şeyi halktan alırken helâlinden al, zûlm etme. Harçlık gerektiğinde, nefsin hevâsıyla zuhûr eden şeylere harcama" dedi. Halife Hişâm, "–Bunu kimler yapabilir. Bir ülkenin hâkimi bunu nasıl gerçekleştirebilir" deyince; Şeyh "–On-

ların işi dâimâ cehennem ateşinden korkmak, Rahmanın rızâsına tâlip olmakla, Rabblerine gece gündüz ibâdetler ile hakkın zuhûruna lâyık olduğunu anlamış olur" dedi.

Şiir

"Cihan–i bi–vefâ'ya etme rağbet,
Eden rağbet çeker âhir nedâmet.
Hevây–ı nefse yılma eyninde,
Uyub şer'i resûle kıl ibâdet."

Kerametlerinden biri şöyledir; bir zât şöyle bir olay anlatır; "–Bir tarihte hacca niyet ederek, yol hazırlıklarına başlamıştım. Fakat annem rızâ göstermedi. Araya koyduğum sözü geçen kişilerin ricâlarını da kabul etmedi. Ben, şeyhin savma'asına gittim. Hâlimi arz edip, her ne emrederse yapmaya hazır olduğunu bildirdim. Şeyhi postu üzerinde oturur görünce, hemen ayağına yüz sürüp dileğimi bildirdim. Bana, "–Ey yiğit, bu yola niyet etmek güzeldir ama, validenin rızâsı âhirette derecenin artmasına sebebdir. Bu sene tehir eyle, gelecek sene hâc sana nasîb olacaktır" dedi. Bende başka bir şey söylemeden eve döndüm. Gerçekten ertesi yıl tam hâc zamanı vâlidem vefât etti ve haccı mebrûr bana nasîb oldu.

Kerâmetlerinden bir diğeri ise şöyledir; "–Bir gün Şeyh hazretleri pazara uğrayıp, gezerken bir kasap dükkânı gördü. Kasap etini meth için güzel sözler söylerdi. Sonra şeyh'e hitâb ederek, "–Etlerim temiz, güzel ve beslidir"dedi. Şeyh, "–Param yok, alamam" dedi. Kasab, "–Ben size izin vereyim, ne zaman dilerseniz ödeyin" dedi. Şeyh, "–Bende nefsime biraz emân için sabırla imtihan edip, katlanıyorum" dedi. Kasap onu tenkîd edip, "–İşte onun içindir ki, zayıflıktan kadîde dönmüşsün, vücûdun yok olma derecesine var-

mış" deyince, şeyh, "–Mezarlardaki kurtcağızlara bu kadar yeter" deyip, yola koyulmuştu.

Şiir:
"İdüp bağrı yağını şem',
Câm olmuşdu za'fla bir lem'."

Şeyh hazretleri, hicret–i Nebevîyye'nin 108. (726–27 M.) senesinde vefat etti. Halife Hişâm b. Abdülmelik zamanı idi. Şam'da medfûndur.

I. CİLDİN SONU

Tercüman
1001 TEMEL ESER'in
136 Kitabı

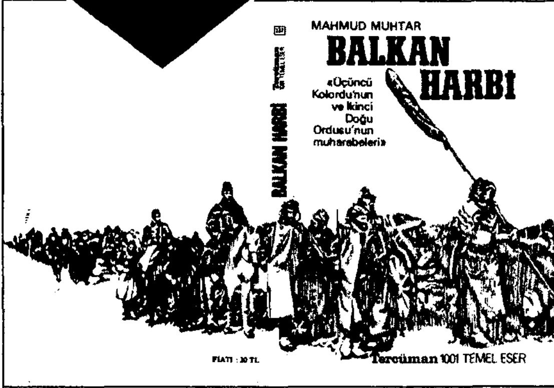
MALTA
GECELERİ
FIRAK-I
IRAK
VE
GALİÇYA
SÜLEYMAN NAZİF

1001 TEMEL ESER

BÜTÜN
KİTAPÇILARDA
Genel Dağıtım: ANDA
Fiyatı: 20 TL.

Tercüman
1001 TEMEL ESER'in
137. Kitabı

Genel
Dağıtım: ANDA
Fiyatı: 20 TL.

Tercüman

1001 TEMEL ESER'in

138. Kitabı

Genel Dağıtım:

ANDA

Bütün kitapçılarda

Fiyatı:
20 TL.

Tercüman
1001 TEMEL ESER'in
139. Kitabı
Bütün
kitapçılarda
Olayların
Özü
Defterdar Sarı Mehmed Paşa
1001 TEMEL ESER
Fiyatı:
20 TL.
Genel Dağıtım:
ANDA

1- YUNUS EMRE DİVANI
2- HUZUR
3- XVIII. YÜZYIL TÜRKİYESİ'NDE ÖRF VE ADETLER
4- EŞREFOĞLU DİVANI
5- ORUÇ BEĞ TARİHİ
6- BOZGUN
7- MEVLÂNÂ, HAYATI-ESERLERİ
8- EMİR SULTAN
9- BUHRANLARIMIZ
10- TÜRKLERİN MANEVİ GÜCÜ
11- BİR ZAMANLAR İSTANBUL
12- TÜRKİYE MEKTUPLARI, 1717-1718
13- NECATİ BEY DİVANI
14- BARBAROS HAYREDDİN PAŞA'NIN HATIRALARI, C.I
15- BARBAROS HAYREDDİN PAŞA'NIN HATIRALARI, C. II
16- SOSYALİST ÜLKELERDE FİKİR VE SANATIN KADERİ
17- TEŞRİFAT VE TEŞKİLATIMIZ
18- TÜRKİYE'NİN DÖRT YILI, 1552-1556
19- KİTAB-I BAHRİYE, C.I
KİTAB-I BAHRİYE, C.II
20- MÜSAMEREDNÂME
21- FATİH'İN TARİHİ
22- RAMAZAN-NÂME
23- GAZİ MUSTAFA KEMAL
24- TARİHÇE-İ VAK'A-İ ZAĞRA
25- EVRAK-I PERİŞAN
26- KARACAOĞLAN
27- CAN ÇEKİŞEN TÜRKİYE 1914
28- BUDİN KANUNNÂMESİ VE OSMANLI TOPRAK MESELESİ
29- İSLÂM MEDENİYETİ
30- AHLÂK-I A'LÂİ
31- TÜRKİYE'Yİ BÖYLE GÖRDÜM
32- LEHÇETÜ'L HAKAYIK
33- TÜRKLERİN SOY KÜTÜĞÜ
34- AHMET HARAMİ DESTANI
35- A'MÂK-I HAYAL
36- KÂBUSNAME, C.I
KÂBUSNÂME, C.II
37- MÜNECCİMBAŞI TARİHİ, C.I
MÜNECCİMBAŞI TARİHİ, C.II
38- TÜRKİYE TARİHİ I "Aşiretten Devlete"
39- TÜRKİYE TARİHİ II "İmparatorluk Yolu"
40- TÜRKİYE TARİHİ III "Cihan Hâkimiyeti"
41- TÜRKİYE TARİHİ IV "Olgunluk Çağı"
42- TÜRKİYE TARİHİ V "Sonun Başlangıcı"
43- TÜRKİYE TARİHİ VI "Sona Doğru"
44- TÜRKİYE TARİHİ VII "Düşerken"
45- BÜYÜK SANCAĞIN GÖLGESİNDE
46- BİZANS TARİHİ, C.I
47- BİZANS TARİHİ, C.II
48- ENVARÜ'L AŞIKIN, C.I
49- ENVARÜ'I AŞIKIN, C.II
50- ENVARÜ'L AŞIKIN, C.II
51- 1001 HADİS, C.I
52- 1001 HADİS, C.II
53- MEVLÂNÂ CELÂLEDDİN-İ RÛMİ
54- İSTANBUL TÜRK KALELERİ
55- MUHAMMEDİYE, C.I
56- MUHAMMEDİYE, C.II
57- MUHAMMEDİYE, C.III
58- MUHAMMEDİYE, C.IV
59- TÜRKİYE'DE SANATLARLAR VE ZENEATLER
60- DELHİ TÜRK İMPARATORLUĞU
61- MİR'ATÜ'L MEMÂLİK
62- TASVİR-İ AHLÂK
63- TÜRKİYE 1850, C.I
64- TÜRKİYE 1850, C.II
65- ESLÂF
66- SOVYET İMPARATORLUĞU "Sömürülen Topraklar" C.I
67- SOVYET İMPARATORLUĞU "Sömürülen Milletler" C.II
68- ZAFERNAME
69- DEVLET VE AİLE AHLÂKI
70- VAK'A-İ CEDİD
71- HUZUR-U AKLÜ FENDE MADDİYUN MESLEK-İ DALALETİ
72- KOCA SEKBANBAŞI RİSALESİ
73- HAYDAR ÇELEBİ RUZNAMESİ
74- TARİH-İ GİLMANİ
75- GİZLİ NOTLAR
76- FATİH SULTAN MEHMED'E NASİHATLER
77- KIRIM HARBİ
78- ÇANAKKALE İÇİNDE VURDULAR BENİ
79- ESİR ORTA-ASYA
80- NEHCÜ'S-SÜLÜK Fİ SİYASETİ'L-MÜLÜK
81- TÜRKLERİN SİYASİ DÜSTURLARI
82- YİRMİSEKİZ ÇELEBİ MEHMED EFENDİ'NİN FRANSA SEFARETNÂMESİ
83- TÜRK-İSLÂM TARİHİNDEN, C.I
84- TÜRK-İSLÂM TARİHİNDEN, C.II
85- ESKİ YURT
86- YENİKAPI MEVLEVİHÂNESİ
87- MARKO POLO SEYAHATNAMESİ, C.I
88- MARKO POLO SEYAHATNAMESİ, C.II
89- TÜRKLER
90- TÛTİ-NÂME
91- BAŞIMIZA GELENLER, C.I
92- BAŞIMIZA GELENLER, C.II
93- BAŞIMIZA ELENLER, C.III
94- ESKİ ESERLER ANSİKLOPEDİSİ, C.I
95- ESKİ ESERLER ANSİKLOPEDİSİ, C.II
96- AVRUPA'DAKİ TÜRKİYE, C.I
97- AVRUPA'DAKİ TÜRKİYE, C.II
98- 1855'DE TÜRKİYE, C.I
99- 1855'DE TÜRKİYE, C.II
100- AHMET FEHİM BEY'İN HATIRALARI
101- SELÇUK-NÂME, C.I
102- SELÇUK-NÂME, C.II
103- MEVLÂNÂ VE ETRAFINDAKİLER "Risale-i Sipehsâlâr"
104- GİRİT HATIRALARI
105- OLAYLARIN ÖZÜ, C.I
106- OLGUN SÖZLER C.I
107- OLGUN SÖZLER C.II
108- GEÇEN ASIRDA DEVLET ADAMLARIMIZ C.I
109- GEÇEN ASIRDA DEVLET ADAMLARIMIZ C.II
110- KIRIM HARBİ SONRASINDA İSTANBUL
111-DEVLETŞAH TEZKİRESİ C.I
112-DEVLETŞAH TEZKİRESİ C.II
113- DEVLETŞAH TEZKİRESİ C.III
114- DEVLETŞAH TEZKİRESİ C.IV
115- OLAYLARIN ÖZÜ C.II
116- TİRYAKİ SÖZLERİ
117- TÜRK SULARINDA SEYAHAT
118- LATİFELER
119- SİYASİ HATIRALARIM
120- 1655-1656'DA TÜRKİYE
121- ZİYAFET SOFRALARI C.I
122- ZİYAFET SOFRALARI C.II
123- MEVLEVİLER BEDESİ KONYA
124- BATARYA İLE ATEŞ
125- TASAVVUFUN İLKELERİ C.I
126- TASAVVUFUN İLKELERİ C.II
127- TÜRK HALK EDEBİYATI
128- ESKİ İSTANBUL'DA HAYAT
129- KANİJE SAVUNMASI
130-ESARET HATIRALARI
131- İSTANBUL'DAN MEKTUPLAR
132- OSMANLILARDA TÖRE VE TÖRENLER
133- ŞAİR DERTLİ C.I
134- ŞAİR DERTLİ, C.II
135- PLEVNE HATIRALARI
136- MALTA GECELERİ-FIRAK-I IRAK VE GALİÇYA
137- BALKAN HARBİ
138- MİR'AT-I HAKİKAT
139- OLAYLARIN ÖZÜ, C.III

Bütün Kitapçılarda/Genel Dağıtım: ANDA